

ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 24 του 'Απριλίου 1905

ΓΡΑΦΕΙΑ: 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 — ΑΡΙΘ. 145

Ο ΝΕΟΣ ΛΙΜΑΖΗΣ Κ' Η ΣΑΣΤΙΚΙΑ ΤΟΥ

Έβδν από τήν ἄλικη φοράδα, ὁ νέος Λιμάζης
 εἶχε δική του μυστική καὶ μιὰ μικρὴ γυναῖκα·
 ἡ σαστικιά του αὐτὴ ἡ μικρὴ καὶ μυστικὴ γυναῖκα
 ὅλη τὴ μέρα γύφαινε, γύφαινε κ' ἐτραγοῦδα·
 καθάλλα πὰ στὴν ἄλικη φοράδα ὁ νέος Λιμάζης
 ὅλη τὴ μέρα γύριζε, ποῦ γύριζεν ἡ Δόξα,
 ὅλη τὴ νύχτα σύχαζε κοντὰ τὴ νέα γυναῖκα.
 Μέσα στῆς Δόξας τρέχοντας τίς στρατές μιὰν ἡμέρα
 μ' ὄργην στὴ γῆ γκριμίστηκε στὴν ἄκρη ἐκεῖ τοῦ δρόμου·
 μὲ συντριμμένη κεφαλή ἔπλεε στ' ὀλοθερμό αἶμα
 καὶ μέγα ἐκεῖ κοιτάμενο εἶταν τ' ὄραϊο κορμί του·
 μ' ὀλάχνιστα θερμὰ πλευρὰ καὶ ἡ ἄλικη φοράδα
 πεσμένη ἀνάσκινα βερυὰ κοντὰ στὸν νέον ἀφέντη.
 Στὴ χαμηλὴ τὴν κάμαρα ὅμως ἡ νέα γυναῖκα
 γωρὶς νὰ ξέρη γύφαινε, γύφαινε κ' ἐτραγοῦδα.
 Κι' ὄλοι τὸν κλάψαν τὸ πικρὸ σὰν ἤρθε τὸ μαντίτο,
 ἡ μυστικὴ του πιδὸ πολὺ καὶ ταπεινὴ γυναῖκα·
 στὸν θρήνον ἀχολόγησε τὸ εἰρηνικὸ τῆς δῶμα,
 ἔκρουε τὰ χέργια στ' ἄσειστα στ' ἀμάραντα τῆς στήθῃ
 καὶ τὴ χρυσὴ τὴν κόμη τῆς ἀμέρωτη μαδοῦσε.
 Κι' οὐτ' ἔχυνε τὰ δάκρυα τῆς γιὰ τὴ σκληρὴ θανή του
 κι' οὐτ' ἔκλαιε τὰ κρυφάλογα καὶ τ' ἄσπρο τῆς κλινάρι·
 τὸν ἀδειανὸ τὸν κάρφο τῆς θρηνοῦσε ἡ νέα γυναῖκα
 ποῦ ἀπὸ τὸν νέον π' ἀγάπαγε δὲ θάχε αὐτὴ βλαστάρι·
 χαρὰ τῆς καὶ παρηγοριά στὸ ἐρημικὸ σπιτάκι
 θὰ τὸ 'χε καὶ χορεύοντας στὴν μητρικὴν ἀγκάλῃ
 ὅ' ἀνάδινε στὰ χέργια τῆς ἡ φλογερὴ ψυχὴ του.
 Κι' ὄλα τοῦ τὰ 'πε μπρός στίς νέες πικρὰ μοιρολογῶντας,
 μὰ τὸ στερνὸ ντρεπούμενη δὲν εἶπε ἡ νέα γυναῖκα.
 «Ἐτρεχε ἀκόμα γλήγορα κι' ἀπ' τὰ γοργώτερα ἄτια·
 ἔμπρός στὴ σκληρότη κ' ἐμορφιά ξεπέριναγε τὸν κάπρο
 κ' εἶδνε μιὰν ἐντύπωση ψηλοῦ δεντροῦ ἢ θωριά του,
 «πιστέψτε με τὴν ἀμοιρὴ σ' ὄ,τι σὰς λέω, γυναῖκες...
 Ἐταί μπροστὰ στίς φίλες τῆς πικρὰ θρηνολογοῦσε,
 ὅμως τὸν πιδὸ πικρὸ καημὸ δὲν εἶπε ἡ νέα γυναῖκα.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΓΕΡΗΣ

ἌΝΟΙΞΗ

ἌΟλα ἕνας λαίμαργος γύρω τρισάτυρος Πόθος πυρώνει,
 κι' ἔρωτα ἀλλάζουν φιλιὰ
 πρόβατα, γίδια, πουλιά.

ἌΕλα, βοσκούλα, κι' ἐσύ τὸ παρθένο σου τίναξε χιόνι,
 βούτα βαθιά σ' ἠδονή,
 βούτα μαινάδα γυμνή.

ΒΟΣΚΟΣ

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑΞ»

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΤΙ ΛΕΓΕΤΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Στὴ «Μεταρρύθμιση» τῆς Κυριακῆς δημοσιεύτηκε τὸ ἀκόλουθο ἄρθρο τοῦ κ. Ψυχάρη·

Ἀξιότιμε κ. Φραγκοῦδη,

Βλέπω καὶ γίνεται κάμποσος λόγος γιὰ τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικὸ στὴ φιλόξενη φημερίδα σας καθὼς καὶ σὲ ἄλλες πολλές. Ἴσως ἀχαμνὸ δὲ θάτανε, ἀντίς νὰ φιλονικῶμε, νὰ προσδιορίσουμε πρῶτα τί θὰ πῆ καθαφτὸ γλώσσα.

Μὴ φοβάστε. Σκοπὸς μου δὲν εἶνε νὰ ζητάσω πῶς ἔρχισε ἡ ἀθρώπινη λαλιά. Σήμερις ἀφτὸ πιά δὲν τὸ ζητάζει κανένας. Τὸ ἴδιο σὰ νὰ ξέταζε πότε ἔρχισε στὸν ἄθρωπο τὸ κίνημα, ποῦ ἀρχὴ δὲν ἔχει. Πολλοὶ γλωσσολόγοι νομίζουνε, πῶς γλώσσα θὰ πῆ μόνο λαλιά. Μὰ ἡ πρώτη γλώσσα μπορεῖ νὰ μὴν ἔξερε καὶ τόσες λέξεις. Ἀκόμα καὶ σὰ μορφώθηκε, σὰν ἔγινε γλώσσα, πιθανὸ νὰ μὴν εἶτανε ἡ λαλιά τὸ σημαντικώτερο· ἡ χερονομία καὶ κάποια μελωδία εἶχανε τότες πολὺ νὰ ποῦνε. Ἡ μελωδία ἔμεινε καὶ

τώρα σὲ κάθε γλώσσα, γιὰτι ἀλλιῶς μελωδοῦμε φρασούλα ἐρωτηματικὴ, ἀλλιῶς καταρατικὴ φρασούλα, ὅπως τίς ἐνομαζοῦμε οἱ βάρβαροι ἐμεῖς οἱ γραμματολόγοι. Περίεργο ποῦ κάποτε σώζεται ἀπόλυτη καὶ ἀκέρια ὡς κ' ἡ δύναμη τῆς χερονομίας.

Παλιὰ στὸν ἄθρωπο συνήθεια, ποῦ δὲ μπόρεσε ἐλότελα νὰ παραπέση. Λόγου χάριν, γιὰ νὰ ποῦμε ὄχι, φτάνει νὰ νυψώσουμε λιγάκι τὸ μέτωπο καὶ νὰ νανεβάσουμε τὰ φρύδια. Λέξη δὲ βγάζουμε, περιπτώ καὶ νὰ κάμη συνάμα ὁ οὐρανίσκος μὲ τὸ ἀκρόγλωσσό μας τὸν κρότο τῆς, ποῦ μοναχὸς του σημασία δὲν ἔχει, ποῦ μήτε ὄχι σημαίνει μήτε ναί· τὴ σημασία τὴ δίνει τὸ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ, καὶ καταλαβαίνει ὁ καθένας. Χυδαῖο, δὲν εἶναι ἔτσι; Γιὰ τὰ ἱστορικὰ ὅμως τοῦ ἀθρώπου, ἴσως λοιπὸν καὶ γιὰ τὴν ἐπιστήμη, σπουδαῖο. Παρατηρήστε ποῦ ἐμεῖς λέμε καὶ κάτι ἄλλες φρασούλες. «Πῆγα στὸ τὰδε ἡμέρος. Ψυχὴ!» Τὸ οὐσιαστικὸ ψυχὴ ἀρνητικὸ δὲν εἶναι.

Κι' ὡστόσο ἐνοοῦμε πῶς ψυχὴ δὲν εἶδαμε. Ἡ ἀρνηση μπορεῖ, ὅπως μερικοὶ τὸ θέλουνε, νὰ κόλλησε στὴ λέξη ἀπὸ κάτι παρόμοιες φρασούλες, ὅπου ἡ ἀρνηση πρῶτα ἔβγαине σωστή· «μιλιὰ (δὲν ἔβγαλα)», «τσιμουδιά (δὲν ἄκουσα)».

Ἐτσι καὶ «ψυχὴ (δὲν εἶδα)». Θαρρῶ πῶς καλύτερα ὀρμηνέβεται, ἂν ὑποθέσουμε κάποια συνακόλουθη τοῦσιαστικὸ χερονομία, κάποιο σύγκαιρο κίνημα, ποῦ μήτε ἡ γραφὴ, μὰ ποῦ μήτε ἡ λαλιά μοναχὴ τῆς δὲν τὰ φανερώνουνε. Τὴ λέξη δὲν τὴ λέμε μόνο μὲ τὸ στόμα· τὴ λέει, τὴν παίζει καὶ τὸ πρόσωπό μας, ὅταν τὴν ἀκούμε, τὴ βλέπουμε κίόλας. Ἀφοῦ πάλε τὴ συνήθισε τὸ μάτι μας, ξεχνοῦμε πιά καὶ τὸ ἀλαλο ἐκεῖνο τὸ δὲν ξέρω τί ποῦ τῆς ἔδωκε ψυχὴ καὶ αὐτὴ σάρκα. Μόλις τὴ δείχνει ἕνα γνέψιμο ἀρνητικὸ· πάντα ὅμως ἀρνητικὰ τὴ μελωδοῦμε.

Ἄς προσπαθήσουμε τώρα νὰ ξεδιαλίσουμε τί λέγεται γλώσσα. Ἡ γλώσσα ἡ ἀθρώπινη πρέπει νὰ συγκρίθῃ μὲ τὴ μουσικὴ· ὅσο ἡ μουσικὴ εἶναι γραμμένη, δὲν ὑπάρχει· δὲν ὑπάρχει· φυσικὰ οὔτε ὅσο εἶναι ἀγραφή καὶ μνήσκει μέσα μας· γιὰ νὰ ὑπάρξῃ, ἀπαραίτητο νὰ κουνιστῇ· ὅσο λοιπὸν εἶναι καὶ ἡ γλώσσα γραμμένη, ὅσο εἶναι ἀγραφή μέσα μας κι' ἀφτὴ, δὲν ὑπάρχει γλώσσα· ἡ γλώσσα θάρχισῃ νὰ ὑπάρξῃ τὴ στιγμή ποῦ θάνοῖζουμε τὸ στόμα.

Τὴ στιγμή ποῦ τὸ σφαλνοῦμε πάθει. Πάθε σὲ μιὰ λίσκη, πάθε στὰναγνωστήριό ἐνός ξενοδοχείου ἢ σὲ καμιὰ δημόσια βιβλιοθήκη· βρῖσκετε ἀθρώπους ποῦ βαστοῦνε φημερίδα ἢ βιβλίο στὸ χέρι καὶ διαβάζουνε· ἄλλοι γράφουνε, ἄλλοι κάθονται ἡσυχα· δὲ θὰ πῆτε πῶς μιλοῦνε. Τὴν ὥρα ποῦ διαβάζουνε, γράφουνε ἢ κάθονται ἡσυχα, ἡ λαλιά τους ἀνύπαρχτη. Μὰ θὰ μοῦ ἀποκριθῆτε, τί πειράζει; Ἀκόμα

καὶ σὰ δὲ μιλοῦνε, συλλαβίζουνε ἀπὸ μέσα τους· μέσα τους ἀκοῦνε τὸν ἦχο τὸ βουβὸ τῆς λαλιάς. Βέβαια. Τὸν ἀκοῦνε καὶ βουβό, γιατί πρώτα τὸν ἀκούσανε δυνατὸ. Ἄν ἄξαφνα πηγαίνατε σ' ἓναν τόπο ποῦ ὄλος ὁ κόσμος συλλαβίζει ἀπὸ μέσα, δὲ θὰ λέγατε πῶς ὁ τόπος ἀφτός ἔχει γλώσσα.

Τὰ ἴδια καὶ γιὰ κάθε λέξη. Ὅσο τῆ γράφω μπῶρῶ νὰ πῶ δὲν εἶνε γλώσσα. Πιὸ ἀπάνω, ἔγραψα τῆ λέξη ἄρνησις. Γλώσσα δὲν εἶνε ὅσο τῆ γράφω. Γιὰ νὰ γίνῃ γλώσσα, πρέπει νὰ τὴν πῶ δυνατὰ, ἢ καὶ νὰ τὴν ψιθυρίσω, ἀδιάφορο· ἀρκεῖ νὰ τὴν ἀκούσῃ κανένας. Δὲν εἶνε γλώσσα οὔτε οἱ ἄλλες οἱ λέξεις ποῦ σὰς ἔγραψα, ὅσο δὲν τις λέω· μὰ τις ἄλλες τις λένε οἱ ἄλλοι, κ' ἐνῶ τις λένε, εἶνε γλώσσα. Τὴν ἄρνησις ὅμως τώρα τώρα τῆ στοχαστήκα, τώρα τώρα τὴν ἔφτιαξα. Λοιπὸν ἀκόμα λιγώτερο θὰ ὑπαρξῇ, ὅσο δὲν τὴν πῶ. Ἀπαρλλαχτα καθὼς κ' ἡ ἄρνησις σας, γιατί ἔτσι πιστέψω νὰ τῆ γράφετε. Ὅσο τῆ γράφετε, μήτε ἀφτὴ δὲν εἶνε γλώσσα. Θὰ γίνῃ ὅταν τὴν πῆτε. Τῆ μέρα ποῦ τὴν πρωτοπήρατε ἀπὸ τὰ βιβλία, εἶχε κ' ἡ ἄρνησις τὴν ἴδια γλωσσικὴ ὑπαρξή ποῦ ἔχει ἐδῶ κ' ἡ ἄρνησὶ μου, δηλαδὴ καμιά, μάλιστα ὅσο δὲν ἀνοίγω τὸ στόμα ἢ ὅσο δὲν ἀνοίγετε τὸ δικό σας.

Ἄμα τ' ἀνοίξουμε κ' οἱ δύο, τί γίνεται; Γίνονται δύο λέξεις, ἄρνησις καὶ ἄρνησις. Ἄς φανταστοῦμε πῶς στὸ δεφτερόλεφτο ποῦ τις λέμε, δὲν τις λέει κανένας. Ὑπάρχουνε τότες μόνο γιὰ μὰς, ἢ ἄρνησις γιὰ λόγου σας, ἢ ἄρνησις γιὰ μένα. Εἴμαστε δύο ἄτομα, ἐσεῖς καὶ γώ· τὸ ἓνα λέει ἔτσι, τ' ἄλλο λέει ἄλλιως. Καὶ τὰ δύο γλώσσα, δηλαδὴ τὸ δεφτερόλεφτο ποῦ μιλοῦμε.

Εἶνε ὅμως ἀλήθεια πῶς εἴμαστε δύο ἄτομα ἢ μήπως εἴμαστε καὶ περισσότερα; Μήπως τάχα δὲν ἀντιπροσωπεύουμε ὁ καθένας κ' ἄλλους πολλούς; Δὲν εἶνε ῥώτημα. Ἐσεῖς ἀντιπροσωπεύετε ὅχι μόνον ἓνα ὅσοις μάθουνε ἀπὸ σὰς νὰ λένε ἢ ἄρνησις, γιατί μπορεί καὶ νὰ μὴ λέγεται συχνὰ ἢ λέξη, ἀντιπροσωπεύετε ἀκόμα ὅσοις κλίνουνε ἄλλες λέξεις μὲ τὸν ἴδιο τρόπο,— ἰς, εὼς, ἰν, ἢ πόλις τῆς πόλεως, τὴν πόλιν κτλ. Δὲν εἴπαμε πῶς ἀντιπροσωπεύετε ὅσοις τῆ γράφουνε, ἀφοῦ γλώσσα ποῦ γράφεται μοιάζει μὲ μουσικὴ ποῦ δὲν ἀκούγεται. Ἡ γενικὴ πόλις βρίσκειται καὶ δάφνη στὰ βιβλία· δὲ σημαίνει πῶς γιὰ μὰς εἶνε γλώσσα. Δὲν ἀντιπροσωπεύετε τὸ κάτω κάτω μήτε ὅσοις λέγανε στὴ γενικὴ πόλεως, μὰ καὶ τὸ λέτε μὲ ο, ἐνῶ ἐκεῖνοι τὸ λέγανε μὲ ω.

Κ ΘΕΟΤΟΚΗ

ΑΠΕΛΛΗΣ*

«Ἰδὲς τὴν» εἶπε ὁ Ἀλέξαντρος· κ' ἔκαμε νόημα σ' ἓναν ὑπηρετὴ νὰ φέριε μέσα τὴν Καμπάσπη.

Ἦταν μία Ἑλληνοπούλα, μία Θηβαία σκλάβαι λυγερόκορμη, ψηλὴ, ἕως εἴκοσι χρονῶν, μὲ περὰμορφο μέτωπο, μὲ ποιητικὴ πίκρα στὸ πρόσωπο. Τὰ σουσοῦμια τῆς ἀληθινὰ ἐθύμιζαν τὴν Ἀφροδίτη τοῦ Ἀπελλῆ, μὰ τὸ κορμὶ τῆς δὲν ἦταν τόσο θεμεμένο, τὰ χεῖλια τῆς δὲν εἶχαν τὴ φλόγα τῆς ζωγραφίας, τὰ μάγουλά τῆς δὲν εἶδειχαν τὸν ἀχόρταγον πόθο· τὰ μαλλιά τῆς ἦταν ταπεινὰ δεμένα μέσα σ' ἓνα μαντύλι, λαμπρόξανθα. Καὶ ὁ Ἀπελλῆς κοιτάζοντάς τὴν αἰσθάνθηκε μίαν ἀκράτητῃ ἐπιθυμίαν, ἓναν ἀπέραντο θαυμασμό γιὰ τὸ πανώρητο πρόσωπο, ὁ τεχνίτης καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐδιψοῦσαν ν' ἀπολάψουν ἐκεῖνο τὸ

(* Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐστὸν περὶ τὸν Νουμάου.)

Δὲν ἀντιπροσωπεύετε, νομίζω, καθαφτὸ οὔτε ὁσους λέγανε στὴν αἰτιατικὴ πόλιν, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κάνανε διαφορὰ μεταξὺ πόλιν καὶ τύχην, τὸ ἓνα βραχυ, μακρὸ τὸ ἄλλο.

Σὰν παίρουμε λέξεις ἀπὸ τὰ βιβλία, θαῖροῦμε πῶς τις παίρουμε καθὼς εἴτανε. Ὅχι! Δὲν τις παίρουμε καθὼς εἴτανε, ἀφοῦ δὲν τις παίρουμε καθὼς λέγουταν ἀκόμη τὸν καιρὸ ποῦ γραφήκανε. Τίς στοχαζόμεστε τώρα τώρα, τίς φτειάουμε, δηλαδὴ τίς φτειάουνε ἄλλοι, γιατί ἐγὼ ἄρνησις δὲν ἔφτιαξα, ἔφτιαξα μόνον ἄρνησις. Ὅπως κ' ἄν εἶνε, ἢ ἄρνησις σας ἀντιπροσωπεύει σήμερα κάμποσο κόσμος, ἢς βάλουμε δεκαπέντε, εἴκοσι χιλιάδες ἀθρώπους. Κάτι κ' ἀφτὸ.

Ἐγὼ τώρα μὲ τὴν ἄρνησὶ μου, τί ἀντιπροσωπεύω; Δὲν ἀντιπροσωπεύω μόνον ἓνα ὅσοις ἀπὸ μένα μάθουνε νὰ λένε ἄρνησις, γιατί μπορεί καὶ νὰ μὴ λέγεται συχνὰ ἢ λέξη, ἀντιπροσωπεύω ἀκόμα ὅσοις κλίνουνε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κ' ἄλλες, βάζοντας κατὰ λέξη—η-η-η-η, ἀντίς κατὰ λέξη ἰς-εὼς-ἰν, λ.χ. βρύση βρύσης, βρύση, ράχη, ράχης, ράχη, ἀνοιξη, ἀνοιξής, ἀνοιξη, δύναμη, δύναμης, δύναμη, θέληση, θέλησης, θέληση, ὄρεξη, ὄρεξης, ὄρεξη, πλύση, πλύσης, πλύση κτλ. κτλ. Ἀντιπροσωπεύω λοιπὸν τὸ ἔθνος. Πολὺς δὲ μοι ἔσπετο λαός. Ἀντιπροσωπεύω μάλιστα μὰς μὲ τὸ ἔθνος καὶ τοὺς δικούς σας τοὺς δεκαπέντε, εἴκοσι χιλιάδες ἀθρώπους κάθε φορὰ ποῦ μιλοῦνε καὶ κλίνουνε ὅπως κλίνω.

Ἀντιπροσωπεύω κάπως καὶ ὅσοις στὰ παλιὰ τὰ χρόνια λέγανε, μὲ βραχυ τὸ ἰ τῆς αἰτιατικῆς, ράχιν πόλιν κλ. γιατί ἔταν τὸ ἔθνος ἀρχίσει νὰ προφέρῃ ἀπλόχρονα τὴν τύχην, καθὼς καὶ τὴν πόλιν, εἶνε γλώσσα νὰ μὴν ξεδιακρίνεται πιά τὸ μακρόχρονο π ἀπὸ ἀπλόχρονο α, γλώσσα εἶνε καὶ νὰ μὴν ξεδιακρίνεται πιά ἢ αἰτιατικὴ τύχην ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴ ράχιν, πόλιν, ἔτσι νὰ μοιάζουνε φυσικὰ καὶ οἱ ὀνομαστικὲς τύχη, ράχη, πόλη, ἀπλόχρονα καὶ ἢ ἀπλόχρονα ὅλα τους. Ὁ ἄρχισεν ἀφτὸ μὲ τὸ δέφτερο τρίτο αἶωνα τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ κεῖ τὰ βαστῶ καὶ γώ. Πατροπαράδοτα πράματα.

Ἐσεῖς ὅμως μπορείτε νὰ μοῦ χαλάσετε τὴ σειρά μου, καὶ μάλιστα τὸ κατωρθώσατε, ἀφοῦ λογαριάζουμε δεκαπέντε, εἴκοσι χιλιάδες ἀθρώπους, ποῦ θὰ ποῦνε ἢ ποῦ λένε κ' ἀπὸ τώρα ἢ ἄρνησις, σὰν καὶ σὰς. Ἄμα παίρνετε ἀπὸ τὰ βιβλία λέξη ἀγνωστη στὸ λαό, μπορείτε πάντα νὰ χαλάσετε τὴ σειρά ἢ σὰν προτιμάτε, τὴν παράδοσιν. Πολὺ ἔφκολο. Στα-

πλάσμα, θέλοντας νὰ καταστήσει αἰῶνες καὶ ἀθάνατες τίς ὡμορφίαις τοῦ σπάνιου κορμιοῦ καὶ θέλοντας νὰ δοκιμάσει στὸν κόρφο τῆς τὰ καταβάθα μυστήρια τῆς ἀγάπης.

«Ἀλήθεια» εἶπε «εἶνε ὡμορφότατη· θὰ ζωγραφίζω μίαν Ἀναδυομένην.»

«Καλὰ θὰ ἦταν» τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἀλέξαντρος «ἄξιός ζωγράφος τῆς ὡμορφίας τῆς ἓνός ἐσῶ, Ἀπελλῆ, μπορείς νὰσαι. Μὰ πῶς νὰ σοῦ δείξω γυμνὴν τὴν ἀγαπημένη μου; Δὲν ἐχόρτασα ἀκόμα τὴν ἀγάπη τῆς μόλο ποῦ τὴν ἔχω στὰ χεῖρα μου ἓνα χρόνο.»

«Οἱ παρθένας τῆς Ἰμέρας» εἶπε ὁ Ἀπελλῆς «δὲν ἦταν σκλάβαι· ἦταν ἀρχόντισσες ὄλες· καὶ γώ εἶδα τὴν ἀχραντὴ γύμνια τους. Εἶνε σπάνια ἢ ὡραιότητα.»

Μία στιγμὴ ὁ Ἀλέξαντρος ἔμεινε συλλογισμένος καὶ στὸ τέλος εἶπε:— «Ἐλα τὴν ἄλλη δεκάδα τοῦ μηνός στὴν Ἐφεσο γιὰ νὰ τὴν ζωγραφίσαι· πενήντα τάλαντα δὲ θὰνε λίγα γιὰ τὴν εἰκόνα.»

«Ὁ Ἀπελλῆς δὲν πλερώνεται» ἀποκρίθηκε περήφανα «παζάρι δὲν ἔχουν τὰ ἔργα του· τὰ χαρίζαι.» Καὶ ὁ Ἀλέξαντρος χαιρετώντας τὸ ζωγράφον ἀναχώρησε μὲ τοὺς ἐδικούς του.

Δ'.

Σ' ἓνα παλάτι τῆς Ἐφεσος, ὅπου ὁ Ἀλέξαντρος

ἦθε νὰ πῆ ἄρνησις κ' ἓνας δέφτερος, εἶπειτα ἓνας τρίτος, κατόπι ἓνας τέταρτος καὶ πάει λέοντας· ἀμέσως κερδίζετε· κερδίζει κ' ἢ ἄρνησις· καταγράφει γλώσσα κοινή, ἐθνικὴ γλώσσα, δηλαδὴ τὴ λέει ὁ καθένας καὶ τὴν κλίνει ἄρνησις, ἀρνησις, ἄρνησις. Ἄν ὅμως τύχη καὶ σὰς ξεφύγῃ στὴν κουβέντα καμιά αἰτιατικὴ τὴν ἄρνησις, ἀλλάζουνε κάπως τὰ πράματα· τότες ὑπάρχουνε δύο τύποι, τὴν ἄρνησις, ὅταν τὴ λέτε, καὶ τὴν ἄρνησις, πάει νὰ πῆ ἄρνησις, πρωτόκλιτο, τὴ στιγμὴ ποῦ σὰς ξέφυγε. Ἀκολουθεῖ ἀφτὸ γιὰ τοὺς λόγους ποῦ ξέρουμε· γλώσσα εἶνε ὅ,τι λέγεται· γλώσσα κοινή, ὅ,τι λέγεται τὸ περισσότερο· γλώσσα ἐθνικὴ, ὅ,τι λέγεται σὲ ὅλο τὸ ἔθνος.

Λοιπὸν ἢ ἄρνησὶ μου ἢ πρωτόκλιτη στηρίζεται ἀπάνω σὲ ὁμοιότυπες λέξεις ποῦ λέγουται παντοῦ, καὶ γίνεται περίφημα ἐθνικὴ γλώσσα. Ἡ ἄρνησις σας δὲ στηρίζεται ἀπάνω σὲ ὁμοιότυπες λέξεις ποῦ ὅλο τὸ ἔθνος νὰ τις συνθίξῃ. Γιατί τὸ ζήτημα δὲν εἶνε τί λέει ὁ ἓνας, μὰ τί θὰ πῆ κ' ὁ ἄλλος σὰν τὸν ἀκούσῃ, μὲ τρόπο ποῦ νὰ μπορέσουνε ὅλοι νὰ τ' ἀκούσουνε καὶ νὰ τὸ ποῦνε. Κ' ἔτσι μὴν λέξη ἀνεμοιότυπη ἀλλάζει. Γιὰ νὰ μὴν ἀλλάξῃ πρέπει ἀλλάξετε τὴ γλώσσα τὴν ἐθνικὴν, ἀλλάξετε τίς ὁμοιότυπες λέξεις ποῦ λέγουται, καὶ νὰ λέγουται ἄλλιως, ράχης, βρύσης, ὄρεξης, πλύσης κτλ., νὰ κλίνουται κιάλας ράχους, βρύσεως, ὄρεξεως, πλύσεως κτλ. Εἰδευή, χάνουμε τὸ λογαριασμό ἐπειδὴ τὸ ἴδιο πρόσωπο τυχαίνει νὰνακατέψῃ, τοὺς τύπους ποῦ λένε οἱ περισσότεροι μὲ τοὺς τύπους ποῦ λένε οἱ λιγώτεροι, προσπαθεῖ νὰ τοὺς ταυρίξῃ, βρίζοντας ὅρο μεσιανό, κ' ἄξαφνα θὰ πῆ τὴν ἄρνησις.

Ἄμα τὸ εἶπε, εἶνε γλώσσα. Τέτοια γλώσσα, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὴν ἄρνησὶ μου ἀδύνατο νὰ βγῆ, ἀφοῦ ἄκουσα πρώτα πῶς λέγουται οἱ ὁμοιότυπες. Πιὸ ὁρῶνιμο. Ὑπερβολὴ, στὴ γλώσσα, νὰ μὴν ἀκούη πρώτα κανεὶς πῶς λέγουται οἱ ὁμοιότυπες λέξεις ἀπὸ τοὺς περισσότερους καὶ νὰ τὸ θέλῃ ἄρνησις. Γλῆγορα σκουντάρτε ὁ ἴδιος, λέγοντας ράχη, βρύση, ἄρνησις.

Μερικοὶ, τὸ ξέρω, θὰ μὰς ποῦνε πῶς δὲν πειράζει ποῦ τοὺς ξεφύβουνε κάτι τέτοια ἢ ποῦ τὰ λένε στὴν διμιλία. Εἶνε τὸ μόνον ποῦ πειράζει. Τὸ νὰ γράφουμε, δὲν εἶνε γλώσσα· γλώσσα λέγεται τὸ νὰ μιλοῦμε. Γλώσσα εἶνε ἢ λαλιά· ἐθνικὴ γλώσσα δὲν μπορεί νὰνα· παρὰ ὁ τύπος τῆς ἐθνικῆς λαλιάς, ὁ τύπος ποῦ λέει τὸ ἔθνος. Νὰ ὅλο τὸ ζήτημα καὶ τώρα ἐλπίζω νὰ μὴ μοῦ ἀρνηθῆτε καὶ μένα τὴν ἄρ-

ἐκατοικοῦσε μελετώντας καινούριες νίκαις, ἤρθε τῆ διορισμένη μέρα ὁ Ἀπελλῆς γιὰ νὰ ζωγραφίσῃ τὴν Ἀναδυομένην. Δύο σκλάβαις, μαθημέναις νὰ τὸν βοηθοῦν, ὅταν ἐργαζόταν, τὸν εἶχαν ἀκολουθήσει, κ' οἱ δούλοι τοῦ Ἀλέξαντρον τὸν ἔμπασαν ἀμέσως στὸ γυναικωνίτη, ὅπου ἢ Καμπάσπη, ντυμένη μὲ λευκὸ φόρεμα, μὲ ἓνα χρυσοῦν τορκὸ στὸ κεφάλι, ἀνάμεινε τρογυρισμένη ἀπὸ ἓνα πλῆθος δούλων νέες ὄλες κ' ὡμορφες παρόμοιες στῆς νυχτὸς ταστέρια, ποῦ τρογυρίζουν τὸ φεγγάρι.

Ὁ Ἀπελλῆς ἐχαίρησε κοιτάζοντας μ' ἄσυνεθιστὴ συγκίνηση τὴν ὡμορφίαν τῆς σπάνιας κοπέλλας, ἐνῶ οἱ δύο του δούλων ἀνοίγαν τὸ τριπόδι, ἐτοποθετοῦσαν πάνω σ' ἓνα μαρμαρένιο τραπέζι τὰ κέρνα χρώματα, ἐστιοῦσαν τὸ τῆβλινον πίνακα, κ' οἱ ἄλλες γυναῖκες ἐπαρκατηροῦσαν μὲ περιέργεια τίς ἐτοιμασίες. Ἡ εἰκόνα δὲ ἦταν μεγάλη πολὺ τὸ μακρὸς τῆς ἓνας πῆγας, μικρότερο τὸ πλάτος.

Ὁ Ζωγράφος εἶπε:— «Καμπάσπη, γδύσου.» «Τὴ γύμνια μου» ἀποκρίθηκε ντροπιασμένη «δὲν τὴν εἶδε, ὡς τώρα, παρὰ ὁ Ἀλέξαντρος καὶ μὲ τὸ στανιὸ κ' ἐκεῖνος.»

«Καὶ πῶς λοιπὸν θὰ σὲ ζωγραφίσω;»

Ἄλλὰ μαθημένος σὲ τέτοιες ἀντίστασεις ὁ Ἀπελλῆς ἐδιάταξε τίς σκλάβαις λέγοντας:— «Γδύσε-

νησήμου. Νά τή λέτε κιάλας, φυσικά και νά μου γράφετε ὅπως θά τή λέτε, γιατί τότες σίγουρα, μέ τή βοήθεια ποῦ θά μάς δώση ὁ καλός ὁ τύπος, θά-χουμε γλώσσα ἑθνική. Καιρός εἶναι.

Πρόθυμός σας

ΨΥΧΑΡΗΣ

Υ. γρ. Κοιτάζτε, σάς παρακαλῶ, και μιὰ νόστιμη ἐπιγραφοῦλα ποῦ δημοσίεψε τὸ «Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη τῆς Ἐυαγγελικῆς Σχολῆς», χρ. 1885-1886 Σμύρνη, 1886, σ. 77. α...Βασιανός Βασιανῶν ἐξ ἰδίας προέβρεις εὐχὴν ἀνέθηκεν....» Ἀπὸ τὰ 217 τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐπιγραφοῦλα ! Βλέπετε τί προχωρημένος ποῦ εἶτανε τότες ὁ κόσμος και τί ἐγκολο ποῦ ἄμα λέει κανεῖς τὸν τύπο τὸ σωστό, νά τότε γράφη κιάλας.

Τὴν ἔγραψε μέγιστο και σὸ μάγμαρο. Μάρμαρο χαραγμένο, ποῦ δὲ χαλνᾷ, κ' ἡ ἑθνική μας γλώσσα. Τί καλὸς Ψυχαρῆς ὁ Βασιανός ὁ κακομοῖρης ! Ἐγραψε ὅπως μιλοῦσε. Ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴ του. Τὴν εὐχὴν, εὐχὴν τὴν ἤξερε τὸ ἀνέθηκεν, ἀνέθηκεν τᾶκουε, τὸ ἐξ εἶτανε τότες ἐξ, κ' ἔτσι τᾶβαζε ὄλα.

Θὰ τᾶβαζε ἀλλιῶς, ἀν ἀλλιῶς τὰ λέγανε, ἀφοῦ ἀμείως ἀρπαζε τᾶφτί του και τὸ χέρι του, τὴ γενική προαίρεσης, πρωτόκλητη, ἄς ποῦμε τῆς ἀρνησης. Ἡ ἔνομαστική ἀρνηση μέγιστα γράφηκε ἀπὸ τὸν Καρκαβίτσα, πρὶν ἀπὸ μένα, σὲ μὴν ἀμύμητη, κλασική σκηνὴ τοῦ Ἀρχαιολόγου (σ. 115).

Τί κρῖμα ἄμως νά μοιζῆ πῶς νεωτερίζουμε τᾶχα βγαζοντας τύπους στή μέση ποῦ ὑπάρχουνε ἀπὸ τὰ 217 τοῦ Χριστοῦ, πάει νά πῆ, ἔδῳ και 1688 χρόνια.

Ἐμεῖς ἀρχαίζουμε, φίλε κ. Φραγκοῦδη, ἀρχαίζουμε και στήν ὀρθογραφία μας ἀκόμη νά ποῦ ἔμεῖς βαστάζαμε τὸ αἶ τῆς προαίρεσης—ὅπως βαστάζε δᾶ και κείνος τὸ π στήν εὐχὴν, ποῦ θὰ τὸ συνήθιζε μέ ἡ εὐχὴν νά ποῦ ἔμεῖς και τὴ γενική μέ πς τὴν ἔχουμε.

ΤΟ ΚΑΝΟΝΙ ΤΩΝ ΚΟΡΦΩΝΕ

Και ποὺς δὲν ξέρει τὸ Κανόνι τῶν Κορφῶνε ; Ἀπὸ τὴ χώρα πηγαίνει κανεῖς μέ τὰ πόδια σὲ μιὰ ὄρα.

τί τὴν ἔτσι θέλει ὁ Ἀλέξαντρος.»

Και κείνες γελᾶμενες ἔβαλαν τὰ χέρια ἀπάνου στή Θηβαία και παίζοντας μέ τὰ προφυλάματά της, ὕστερα ἀπὸ λίγο ἐκατάφεραν νά τῆς βγάλουν τὸ φόρεμα. Κ' ἡ Καμπάσπη χωρὶς οὔτε ἀφτὴ νά τὸ νοήσει, ἐβρέθηκε δλόγυμη μπροστά σὸ ζωγράφου τὰ χρυσὰ της μαλλιά ἐχυθῆκαν σὸν τράφος χρυσὸς πᾶνου στοὺς ὤμους της και πίσω στὲς πλάτες, κάνοντας ἕναν κάμπο χρυσοῦ γύρου σὸ πανώρηνο πρόσωπο ἐφερε ἀθελήτα τῶνα χέρι σὸ στήθια και μέ τᾶλλο ἐκρουφεῖτὸ αἰδοῖο, και κατακόκκινη και ντροπιασμένη, ἤθελε νά πείσει στή γῆς, νά κρουφτεῖ μέσα σὸ κύματα τῶν μαλλίων της· μέ οἱ δοῦλες τὴν ἐμπόδιζαν.

«Ἡ Κνίδια Ἀφροδίτη, ὅπως τὴν εἶδε νά λούζεται ὁ Πραξιτέλης» εἶπε ὁ Ἀπελλῆς διαμαζόντας. Κ' ἐκοίταζε μέ παθος τὸ δλόλευκο κορμί, τῆς ἀρμονικῆς γραμμῆς, ἀπὸ τοὺς ὤμους στή ζώση, και ἀπὸ τὴ ζώση σὸ λαγγόνια, σὸ στρογγυλά παχειὰ μεριά, στὲς καλοκαμωμένους ἄτζες, σὸ μικρὰ ἀπαλὰ ποδάρια και μέ τὰ ματια τοῦ τεχνίτη ἐξετίμωνε τὰ πιθέματα της και τᾶβρισκε καλῆτερα παρὰ ὅτι ἀπαντῶχαινε· μέ και ἡ ἀνθρώπινη καρδιά του δὲν ἔμενε ξένη στή συγκίνηση· τὸ μάτι του ἔβγανε μέλαν ἀχτίδα ἐπιθυμίας· τὰ χεῖλη του ἦταν ὄρα και

Τὸ Κανόνι δὲν εἶναι οὔτε νησί, οὔτε χωριό, οὔτε βουνὸ και κάμπος.

Ἐνα τετράγωνο ψηλά ἀπὸ τὴ θάλασσα ὄσο ἐκατὸ μέτρα, μέ δλόγυρα πεζούλια, μέ ἕνα μικρὸ μαγαζάκι γιομάτο γλυκὰ και πιοτά, μέ ἕνα περιβόλι σὸ πλάι και μέ δλόγυρα ἐλιές, εἶναι τὸ Κανόνι φημισμένο και ζακουμένο, ποῦ κάθε ξένος ἄμα πατήση τὰ μέρη μας πρῶτα, πρῶτα ἀφτὸ θὰ ἐπισκεφτῆ.

Καθένας πηγαίνει κεῖ γιὰ νά θαμάση ἀπὸ ψηλά μιὰ δύση ἀλησμόνητη—σὴν ἡσυχὴ και γιαιλιτερὴ λίμνη τοῦ Χαλκιόπουλου μέ τῆς πλατυῆς και μακρῆς καλαμωτῆς της, μέ τὰ μαῦρα κορίτα της, μέ τὰ μικρὰ σὸν σφηκοφωλιῆς σπιτάκια και μέ τ' ἀμέτρητα θαλασσοπούλια της ποῦ ὀλημερὶς πετοῦν δλόγυρά της—ὄταν ὁ ἥλιος βουλάη κατακόκκινος σὸ ἡσκιωμένα βουνὰ και οἱ ἀχτίδες του χρυσίζαντες χρυσιζοῦν και κοκκινίζοῦν ὄλα τὰ πάντα, ἐνῶ τ' ἀγέρι τῆς θάλασσας λιγάκι δροσερὸ σπρώχνει τρελλά τὰ νερά και τὰ κάμνει νά κρυφοζαρώνουν πέρα, πέρα, κόκκινα, ἀχνᾶ, παρδαλά.

Πηγαίνει κεῖ γιὰ νά θαμάση τὴν ἀπέραντη ἀνοιχτὴ θάλασσα ποῦ ζαπλώνεται ἐλεύτερη ὡς τὴν ἄκρη τ' Ἀλευκίου και τῆς Πάργας, ἐνῶ πότε σιγαλὰ σιγαλὰ μέ τὸ ρέμα της και πότε βιαστικά μέ τὴ δύναμη τοῦ ἀγέρα σπρώχνει τὰ διαβατικά καίκια ἢ τῆς ψαράδικες τράτες μέ τὰ μεγάλα χρωματιστὰ πανιά τους.

Πηγαίνει κεῖ γιὰ νά θαμάση τὸ μικρὸ και ἐρημικὸ ἐκκλησάκι τῆς Βλαχάρνας, ποῦ φαίνεται μέ τοὺς παλιούς και μαυρισμένους πύργους του, σὸν ἕνα σωρὸς ἀγριῶν βράχων σὴν ἄκρη τοῦ γιαιλοῦ, ποῦ μέ μιὰς φέρνει σὸν νοῦ και σὴν φαντασία τὴν εἰκόνα τοῦ μαύρου πόθου τῆς μελαγχολίας και τῆς μοναξιάς. Και λίγο πέρα, ἀντίκρυ, θωρεῖ νά ξεφύτρωνη ἀπὸ τὸ κύμα τῆς θάλασσας, σὸν ζωγραφιστὴ εἰκόνα μέ ἀληθινὰ χρώματα και ζωή, τὸ μικροῦτσικο και ζωγραφιστὸ Ποντικονῆσι μέ τὰ κάτασπρα σπιτάκια του, ποῦ εἶναι γύρω ζωμένους ἀπὸ μιὰ βαθυὰ πρασινάδα χλωροσείας και ψηλῶν κυπαρισσιῶν, π' ἀντανάκλει σὸ χρώμα τῆς θάλασσας, μέ τὸ χάραμα τῆς αὔγης ἢ σὸ βασιλεμα τοῦ ἡλιοῦ, σὸν τὸ πρῶτο ἐρωτικό δάκρυ παρθένας.

Και πέρα, μακρῶτα, χτισμένα σὴν ἄκρη, σὸν χαλοστρωμένη ἀμμουδιά τοῦ γιαιλοῦ και σὰ νά φιλοῦν τὸ κύμα τῆς θάλασσας φαίνονται τὰ μικρὰ σπιτάκια τῆς πραινισμένης και εὐωδιασμένης ἀπ' ἀνθια λεμονιῶν και νεραντζιῶν Μπινίτσας.»

ἡ καρδιά του ἐλάγκυε μέσα σὸ στήθια. Κ' ἐκοίταζε πάντα μέ περισσότερον πόθο, περιφέροντας μέ περιέργεια και μέ ἔγκραψη τὰ μάτια του ἀπὸ τοῦ κεφαλιῦ τὴν κορφή, ὡς τῶν ποδαριῶν τὴν ἄκρη, κ' ἐπροσπαθοῦσε νά συναπαντήσει· μέ τὴ ματιὰ του τὸ βλέμμα τῆς Θηβαίας, ποῦ κερφωμένο σὴ γῆς δὲν ἐκοίταζε τίποτες, ἐνῶ ἀφτὴ ἐποθοῦσε μέ τοῦ κορμιῦ τὰ κινήματα νά κρούφει, ὄσο ἐμπόρει, τὴ γύμνια της και νά προστατεφτεῖ ἀπὸ τὸ ἀδιάκροτο βλέμμα τοῦ ζωγράφου. Τούτος ἤρθε σιμά της ζελωλωμένος· ἀπλωσε ὀπίσω της ἕνα λουλακίσι ρούχο και τῆς εἶπε :

«Τώρα θὰ σὲ ζωγραφίσω· Καμπάσπη, μὴν τρέμεις. Ἀληθινὰ τῆς Ἀφροδίτης τὸ κορμί ποῦ τὸ ζηλεύουν ὄλοι οἱ οὐράνιοι ἀπὸ τὸ δικὸ σου καλλίτερον δὲν εἶνε τῆς Ἐλένης οὔτε κείνο δὲν θάταν ὀμοῖο.»

Και ἡ Καμπάσπη βλέποντας κάθε ἀντίσταση περιττὴ ὑποτάχθηκε τέλος σὴν τύχη· και ὁ ζωγράφος ἐκάθησε σ' ἕνα χρυσὸ θρόνι πᾶνου σὲ πορφύρενια μαξιλλάρια, και κατακόκκινος, μέ ψιλὸν ἴδρο σὸ μέτωπο, ἐμάλλαζε μέ τὰ δάχτυλα τὰ κέρια χρώματα, τᾶπλωνε μέ τὸ κῆστρο και μέ τὸ χέρι σὸν πίνακα, και ἐδοῦλε ἐνθουσιασμένος, μέ γλιγωράδα, κάνοντας νά ρεῖ ἡ ψυχὴ του σὴν ζωγραφιά, ἡ οὐράνια ὠραιότητα τῆς τέχνης και ὁ κατάκαρδος πό-

Και πέρα ψηλά, σὴν ρηματιὰ τοῦ βουνοῦ τῆς Ἀγίας Κυριακῆς, ἀνάμεσα ἀπὸ μαυροπρασινομένα λαγκάδια φαίνεται ν' ἀσπρίζη και νά ξανανοιγῆ τὸ φημισμένο παλάτι τῆς Ἀυτοκρατορίσας Ἐλισάβητ ποῦ σὲ μιὰ στιγμή παθιασμένης καρδιάς τόχτισε κεῖ ἡ ἀμορση γιὰ κρυφὸ ἐρημοχτίσι παρηγοριάς και ἀνάπαυσης πόνων και καμῶν.

Αὐτὸ εἶναι τὸ Κανόνι τῶν Κορφῶνε.

Κορφοί. Φλεβάρης.

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Ο ΠΕΤΕΙΝΟΣ

Κ' Η ΟΡΝΙΘΑ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ὁ πετεινός κ' ἡ ὄρνιθα περνοῦσαν ἀσκημη ζωὴ σὸν δάσος ἕναν καιρό. Τὰ γεράκια τὴν ἡμέρα δὲν τοὺς ἀφιναν νά σταθοῦνε σὲ χλωρὸ κλαρί. Τὴ νύχτα οἱ ἀλεπούδες πηγαινιν και τοὺς εὔρισκαν σὴν φωλιά τους. Χίλιοι δυὸ ἄλλοι κίντουνοι τοὺς ροβέριζαν. Ἡ γενιά τους ὄλο και λιγότευε. Θᾶρχονταν μιὰ μέρα ποῦ νά σούση δλότελα. Τί νά κάμουν;

Ρώτησαν τ' ἄλλα τὰ πουλιά, κ' ὄλα τὰ ἦραν παραπονεμένα μέ τὴ μοῖρα τους τὴν ἀδικη. Τὸ ἕνα παραπονοιῶνταν γιατί δὲν εἶχε πειδὸ μεγάλα τὰ φτεροῦγια του νά πετάη και νά γλυτώνη ἀπ' τοὺς ἐχθρούς του. Τ' ἄλλο γιατί τὸ φτέρωμα του τὸ πλοῦσιο δὲν τ' ἀφινε νά τρυπῶνη σὴς πατουλιές. Ἄλλο ἐκλαιγε τὸν ἑαυτό του πῶς ἦταν ἀσκημο, ἄλλο πῶς ἦταν ὄμορφο και ζηλευμένο. Ἄλλο πῶς εἶχε μύτη μεγάλη κ' ἄλλο μικρὴ. Ἄλλο πῶς ἦταν μακροπόδαρο και κολοβό, κ' ἄλλο κόντῶσως και μακροσούρικο. Ἄλλο πῶς ζούσε σὸν νερά κ' ἄλλο σὸν ξεροτόπια.

Ὁ πετεινός κ' ἡ ὄρνιθα βρέθηκαν σὲ μεγάλη στενοχώρια. Ἐκεῖ ποῦ βγήκαν νά βοσκῆσουν ἀπάντησαν ἕναν κόρακα. Μόλις εἶχε ἀποσώση τὸ φαγί του, τρώγοντας ἕνα ψοφίμι, και χώνευε τώρα καθισμένος σ' ἕνα κλαδί κ' ἀγνάντευε. Ὁ πετεινός κ' ἡ ὄρνιθα τὸν εἶδαν ἔτσι μαῦρον, ἀσκημον, και δὲν τοὺς γιόμισε τὸ μάτι. Δὲν ἤξεραν τίποτα γιὰ τὴν ἡλικία και τὴ σοφία του. Κ' εἶπαν μέ τὸν ἑαυτό τους·

— Αὐτὸς δᾶ θὰ εἶναι χειρότερος κ' ἀπὸ μάς. Νά τὸν ρωτήσωμε ; Ἄς τὸν ρωτήσωμε κ' αὐτόν !

θὸς τῆς ἐπιθυμίας. Ἐμεῖνε ὄρες ἀμίλητος· ἡ εἰκόνα ἐπρόδευε.

Ἐπειτα ὁ Ἀπελλῆς σκεδιάζοντας τὰ κροδάχτυλα τῆς Καμπάσπης εἶπε μέ συνέπαιρη· «Ἀνάφτεις καινούριες ἐλπίδες γιὰ τὴν τέχνη μου, μου ἀνοίγεις ἕναν καινούριον κόσμον, κόρη, ὄταν ἐλογάριαζα πῶς εἶχα ἀνεβεῖ τὰ σκαλοπάτια ὄλα τῆς ὄμορφιάς· πῆς μου ποιανοῦ και ποῦθες εἶσαι, και πῶς ὁ Ἀλέξαντρος, τρισμακάκρος, σ' ἔβαλε σὸ κλινάρι του, ὄχι λιγώτερο εὐτυχισμένος ποῦ κατέχει ἐσένα παρὰ ποῦ εἶνε ὁ μεγαλύτερος στρατηγός τοῦ κόσμου.»

Ἐκεῖνη ἀναστέναξε κ' ἐπλημμύρισαν δάκρυα τὰ μάτια της· ἀλησμόνησε πῶς ἦταν γυμνὴ και βρῖσκοντας εὐχαρίστηση ν' ἀλαφρώνει τὴν πικραμένη καρδιά της, εἶπε— «Ἀπελλῆ, ζυπνάς σὴν ψυχὴ μου τὴ θύμηση τοῦ περασμένου καιροῦ, τοῦ θάνατου τῶν ἀγαπημένων μου, ποῦ τοὺς κλαίγω ἀκόμα, ποῦ μέ τὰ μάτια μου τοὺς εἶδα νά σκοτόνονται, ὄταν οἱ Μακεδόνες ἐπῆραν κ' ἐκατάσκαψαν τὴν χώρα μου τὴ ζακουστὴ Θῆβα· ὁ Διόνυσος δὲν ἐμπόρεισε νά τὴν προστατέψει σὰ νά τὴν ἐπολεμοῦσε ἕνας Θεὸς μεγαλύτερος του. Ἐγλύτωσα γιατί μέ λέγουν ὄμορφη· και παρθένα μέ πῆραν μπρὸς σὸν ἐξουσιαστή μου, ποῦ μεθυσμένος ἀπὸ τὴ νίκη, ἀνυπόμονος και ξαγροικωμένος μέ ὑπόταξε σὲ μιὰ στιγμή σὴν ἐπιθυμιά

Και χωρίς πολλές ελπίδες τούδωσαν γωαριμιά. 'Ο κόρακας βρέθηκε σ'ε διάθεση. Τους μίλησε άπροσκάλεστος για τον έαυτό του.

— 'Εγώ περνάω τή ζωή μου όπως μ' άρέσει, εΐπε. Κανένας δέ με συλλογείται, αυτό που θέλω κ' εγώ. Γιατί, αλήθεια, δέν αξίζω και τίποτα. 'Η σάρκα μου είναι για πέταμα. Μονάχος εγώ θα μπορούσα να τή φάω, πράμα που δέν έχω ανάγκη. 'Ετσι αν δέν ξέρω πείνα τί θα π'η, δέν παραδίδω και τά κώλα στην άχορταγιά άλλου πειδ' δυνατού μου. Κι' όπως για τήν τροφή μου δέν σκοπιζομαι, τρώγοντας ό,τι βρίσκω κι' ό,τι κανείς δέ θάτρωγε, τό ίδιο κι' άμα έρθη ή ώρα του θανάτου, παραδίνομαι χωρίς αντίσταση. Γέροντας πειά πολύχροнос δέν έχω τί να λυπηθώ. Μονάχα τό θάνατο βαραίνω.

'Ο πετεινός κ' ή όρνιθα σιχάθηκαν τον κόρακα. 'Ηθελαν να φύγουν, κι' όμως έμεναν θαμάζοντας πώς βρέθηκε ένας ευχαριστημένος της φυλής τους. 'Αγάλια τον πήραν και σ'ε ύπόληψη. Κι' αποφάσισαν να του άνοιξουν τήν καρδιά τους.

— Μή ρωτάς τά χάλια τά δικά μας, του εΐπαν. Δέ σου λέμε τίποτα. 'Ισως είναι κι' από δικό μας φταξίμο. Γιατί' έχουμε, φαίνεται, κάτι που μ'ας κάνει ζηλευτούς σ' όσους μ'ας κυνηγούν. Κι' αυτό είναι τό κρέας και τ' αύγά μας. Πές μας, τί να κάνουμε για να σωθούμε; Φαίνεσαι σοφός. 'Απ' τή σοφία σου κερμόμαστε!

— Σας λυπώμαι, εΐπε ο κόρακας. Θέλω να σας βοηθήσω στην περίστασή σας. 'Ομως δέν έχω τίποτ' άλλο να σας συμβουλέψω παρ' αυτό να σηκωθείτε και να πάτε να βρήτε τή μοίρα σας, που είναι ή Μοίρα όλων των πουλιών. Αυτή θα σας φωτίση τί να κάμετε. Πού θα τή βρήτε; Κ' εγώ δέν καλοξέρω. Ζητήστε την! Περπατεί μαζί με τ' άλλα τά πουλιά. Και τρώει από τά' ίδια άμα πεινάει. Κ' είναι άχορταγη! Γι' αυτό να φυλαχτήτε άμα τήν άπαντήσετε. Ζητήστε την! Πολλά χρόνια κ' εγώ έφαγα για' αυτή. Και πέρασα τά μύρια. Και γέρασα ώσο να τήν εύρω. Και τ' ότι άκόμα ζω είναι δείγμα πώς τήν ηύρα. Και σεις λοιπόν να τή ζητήσετε, αν θέλετε να μην έρθη μοναχή της. Και τότε αλοίμονό σας! Να πάρετε κάμπους και δάση και βουνά. Κι' άφου τή σμιζετε, να κάμετε ό,τι σας διατάξη.

'Ο πετεινός κ' ή όρνιθα συλλογίστηκαν τους κόπους και τά βάσανα που θ'έχε τέτοιο τόλμημα. Πάλι να μην κάμουν τίποτα ήτανε χειρότερο. 'Αποφάσισα

του.»

Τά μάτια της έλαμψαν του κερμιού της τά τριχάρια όρθώθηκαν σ'ά νύχε φυσήσει άπάνου της παγωμένος άγέρας και μηχανικά άπλωσε τό χέρι προς τό μπλάβο σκουτί, πούχε στήσει όπίσω της ό 'Απελλής κ' έτυλίχτηκε με κείνο. Κ' εξαναπήρε εύκολώτερα τό λόγο σ'ά νύχε ζεσταθ' από τό σκέπασμα, κ' ελεγε: —'Ο 'Αρχίτας ήταν ο πατέρας μου, ένας πρόκριτος της Θήβας. Ήπρεσε, ώμέ, ο γέροντας με τό σπαθί στο χέρι. 'Ο αέτος της Μακεδονίας έπολεμούσε περα τους Θράκες και τους 'Αγριανες, όταν έσπαρήθηκε λόγος πως είχε χαθεί με τ'άσκέρια του σ' άγνωρίστα λιμέρια, θέλοντας να ύποτάξει τους 'Υπερβόρειους και νάβρει της οικουμένης τες παγωμένες άκρες. Πολλές 'Ελληνικές πολιτείες έστοχαστήκαν πως είχε σημαίνει της λεφτεριάς ή ώρα, κ' ή Θήβα, που έθυμούσαν και τον 'Επαμεινώντα και τον Πελοπίδα, που έποθούσε άκόμα τήν άρχηγία της 'Ελλάδας, έσηκώθηκε γιομάτη ένθουσιασμό, γιομάτη μίσος, στα ελληνικά στήθα είχε άναψει ή φλόγα της ανεξαρτησίας. 'Εζητούσε δλουθες συμμαχία, και μνηντές της έτρεχαν σ' όλες τες χώρες της 'Ελλάδας κι' ο κόσμος επίκανε τάρματα. Όταν, από μία μέρα στην άλλη, χωρίς κανείς να τό προσμένει, ο 'Αλέξαντρος, περνώντας τά Θερμοπύλια, έφανίστηκε

λοιπόν να βάλουμε σ'ε πράξη του κόρακα τή συμβουλή. 'Αρχισαν τό ταξείδι τους και τό τί πέρασαν στο δρόμο δέ λέγεται. 'Υπόφεραν από δίψα τρομερή, κι' από τότε, χάσκοντας κατ' άπάνου και περιμένοντας να βρέξη, άπόχτησαν τή συνήθεια να κυτίζουν τον ουρανό, άμα πίνουσε νερό. 'Η πείνα τους θέρισε, κι' από τότε πάλι, μην έχοντας να φάνε,κακόμαθαν να σκαλίζουν τά σκουπίδια.

Μιά μέρα τέλος, χαμένοι από τους κόπους, μισόγδυτοι, κυνηγημένοι από έναν άγριο γέρακα, έφτασαν σ'ε μιά σπηλιά κατάμαυρη και μπήκαν μέσα. 'Αφου συνείθισαν τά μάτια τους στο σκοτάδι, γύρω τους είδαν πλήθος κόκκαλα πουλιών στρωμένα καταγής. Βαθύτερα, στή ρίζα της σπηλιάς, ένα όρνιο μεγαλύτερο, μαδημένο, άσαρκο από τά γεράματα, στέκονταν άπάνου σ'ε μιά πέτρα άκίνητο και κατασκόπευε. Τό στόμα και τά νύχια του ήταν γιομάτα αίματα πηγμένα. Και φαίνονταν πεινασμένο τό θερίο, έτοιμο να χυμήξη. 'Ο πετεινός κ' ή όρνιθα φοβήθηκαν φριχτά. Πρώτη φορά έβλεπαν τόσο μεγάλο πουλι και τόσο παράξενο. Στάθηκαν μακριά του, έτοιμοι να πάρουνε φτερό, αν ήθελε τ' 'Ορνιο 'να τους πλησιάση. Και πού να καταρύουν; 'Οξω άλλος φόβος τους περίμενε. 'Ο γέρακας ό γερακομύτης! 'Απελπισμένοι, εΐπαν ένας με τον άλλον.

— 'Ακόμα ή κακή μας μοίρα θα μ'ας βασανίξη! Πού μ'ας έριξε τώρα; Τι έχουμε να πάθουμε;

Τ' 'Ορνιο κατάλαβε τά λόγια τους.

— 'Ελάτε πεϊό κοντά! τους εΐπε άγρια.

— Δέ βλέπομε, άρέντη! εΐμαστε κοντόματοι, εΐπε ο πετεινός (κ' εΐπε τήν αλήθεια).

— Τι θέλετε 'δω; Ποιόνε ζητάτε; τους ρώτησε άυστηρά.

— Ζητάμε τή Μοίρα των πουλιών, εΐπε ταπεινά ο πετεινός.

— Τή Μοίρα μας, πού να μη σώση! εΐπε ή όρνιθα άγαναχτησμένη.

— 'Εγώ εΐμαι! σήναξε τ' 'Ορνιο θυμωμένο.

— Δόξα νάχης! εΐπε ο πετεινός. 'Ηταν ώρα τέλος να σ'ε βρούμε!

— Ξέρεις, άδερφέ, εΐπε ή όρνιθα, πώς μ'ας πέθανες ώσο να σ'ε ζετρυπώσωμε; Τι σουρθε να φωλιάσης εδώ μέσα; Νυχτοπούλι είσαι; Μπούφος; Τι κόρακας; Κι' αυτά τ' άπομεινάρια; 'Επ'ε έκαμες χαλασμό. Τι ξεκοκάλισμα!

— Βουβάσου, παλιόγυνακο! εΐπε τ' 'Ορνιο με ροβέρα.

'Αμέσως ή όρνιθα έχασε τή λαλιά της. Γιατί

στούς κάμπους της Βοιωτίας κάνοντας να προσκυνούν οι όχτροί του ή Θήβα μοναχή αντίσταθηκε ό αδερφός μου, ο Διονυσόδωρος, έν γνώριζε τρόπο να κάψει σ'ε μία μέρα, χωρίς κίνδυνο, τό μακεδονικό στρατόπεδο κ' είχε καταπίσει τους στρατηγούς να μην παραδώσουν τή χώρα. Μα ή ήρωας άκράτητος έδωσε τή ρίζη: οι μηχανές του Διονυσόδωρου δέν ήθέλησαν να δουλέψουν.— οι Μοίρες της Θήβας τες είχαν σκανταλίσει.— και μία σάττα είχε λάβωσει τό μηχανικό. Οι στρατιώτες έμπήκαν στή χώρα, έσκότωσαν, έσκλάβωσαν, έκαψαν, έκαμαν ό,τι ήθελαν. Και σ'ε λίγες ήμέρες και τάγιασθηρί του Βάχχου, ή Καθμεία, έπρεσε στα χέρια του όχτρού κ' έμολεπτήκαν μ' ανθρώπινο αίμα οι άγιοι βωμοί. 'Ο 'Αρχίτας έβρήκε άφτου τό θάνατο: ο Περδικκας έπήρε σκλάβο τον αδερφό μου, πού τότες άκόμα επάλευε με τό θάνατο, ή μητέρα μου, ή γρηκή άργόντισσα, έπουλήθηκε ξεφτελισμένη δέν ξέρω πού, κ' έμένα μ' όδηγήσαν στο κλινάρι του νικητή.»

'Ο 'Απελλής άφηκε τά χρώματα άναστενάζοντας.

«'Ο 'Απόλλωνας» εξακολούθησε ή 'Ελληνοπούλα άώμορφότερος δέν είνε από τον ήρωα. Χίλιες γυναίκες από τήν Ευρωπή κι' από τήν Άσία τον αγάπησαν και θα δυνόμουν κ' ή ίδια να τον αγαπάω, γιατί

ώς τότε λαλοῦσε σ'αν πετεινός. Κι' από τότε όλες οι έρνιθες έπαψαν να λαλοῦνε σ'αν πετεινό. 'Ο πετεινός μας τώρα τ'ε χρειάστηκε. Στάθηκε αντίκρουσ' 'Ορνιο και τό παρακάλεσε.

— Λυπήσου μας! του εΐπε. Χανόμαστε! Τό και τό. Κικιρίκο!

Τ' 'Ορνιο, άφου άκουσε τον πετεινό, γλύκανε τό θυμό του. Συλλογίστηκε λίγο κ' εΐπε:

— 'Εσ' μου φαίνεσαι ένας φωνακλ'ος καλόβολος. Λοιπόν σου δίνω, κατ' τή φωνή σου, και τό χάρισμα να ξεχωρίζης τά σημάδια των καιρών και να τά διαλαλ'ης. Αυτό σου φτάνει. Κύταξε όμως ένα πράμα: να κρατ'ης τή γυναίκα σου πιστή στο θέλημά σου. 'Αν φαν'ης άνάξιος, θα καταπτήσης χειρότερα απ' ό,τι τώρα βρίσκεσαι. Και θα σου δώσω πολλές γυναίκες να τ'ης χαίρεισαι.

— Μή σ'ε μέλει! εΐπε ο πετεινός χαρούμενος. 'Ομως κ'υτεινής τ'ης κακομοίρας δέ θα τ'ης δώσης τίποτα; Δώσ' της, τό λιγώτερο, τή φωνή της.

— Τή φωνή της, κούκκο, και για καλό δικό σου άκόμα δέ θα τ'ης τή δώσω. Γιατί: σ'ε θηλυκό πράμα πού είναι, μπορεί με τή γλωσσάρα της πολλά κακά να προξενήση. Μοναχά μιά παραχώρηση τ'ης κάνω: τότε να βρίσκη τό λάλημά της, όταν θάχη θανάτου συφορά να διαλαλήση.

— Καλό κι' αυτό τό χάριμά σου! εΐπε από μέσα της ή όρνιθα. Μου χρειάζεται.

— Δέν είναι καλωσύνης χάρισμα, κακώτροπη! εΐπε τ' 'Ορνιο (κατάλαβε τ'ης όρνιθας τή σκέψη). Εΐναι χάρισμα κατάρας!

— Και σ'ε τί θα μ'ας χρησιμέψουν αυτά σου τά χάρισματα; ρώτησε πάλι ο πετεινός.

— Να πάτε να βρήτε ένα ζωο πού λέγεται άνθρωπος. Να μπήτε στή δουλειά του. Αυτός θα σας προστατίψη. Κι' ό,τι θελήση να σας κάμη, θα τό ύποφέρετε. Κι' αν σας φάη, θα φαγωθήτε. Εΐναι ή άπόφασή μου!

Λυπημένοι, πήσαν τό δρόμο ο πετεινός κ' ή όρνιθα να γυρίσουνε στα κατατόπια τους. 'Ενώ πήγαιναν, θέλησε ο πετεινός να δοκιμάση τή δύναμή του. Κύταξε κατ' τον ουρανό.

— Κικιρίκο! Θα βρέξη! εΐπε.

'Επιασε μιά βροχή, πού τους έκαμε πατιά. Νύχτωσαν σ'ε ένα δάσος. Κοιμήθηκαν. Ξυπνάει, κυτ'άζει άπάνου ο πετεινός.

— Κικιρίκο! Θα ξημερώση! εΐπε.

'Εγινε μέρα. Πήσαν πάλι τό δρόμο τους. 'Η όρνιθα έσκαζε πού δέν εύρισκε να δοκιμάση κι' αυτή

είνε μεγάλος, μ'ε πώς να συμπαθήσω; 'Ο Διονυσόδωρος θλιμμένος και άγέλαστος, ντυμένος με λαμπρά ρούχα, κερνάει στή σκηνή του Περδικκας, όταν συναζονται οι Μακεδόνες στρατηγοί, που μοιάζουν ολοι για βασιληάδες της γης. Συχνά τον έβλεπα στο Γρανικό, όταν αντίκρισαμε τα φουσάτα του Κοδομανου, εμ'ας τους σκλάβους μ'ας έβαλαν παράμερα κ' είχαν δώσει διαταγή στους φυλακ'ατωρες μ'ας να μ'ας σκοτώσουν, αν εχανόταν ή μάχη, μη μ'ας επαιρναν λάφυρο οι Πέρσες. Κ' είδα τον 'Αλέξαντρο, λαμπρόν και περήσανον, να διαβαίνει καθ'αλάρας στο Βουκεράλο του Γρανικου το ρέμα, με τή βαρειά σπαθ' στο χέρι: είδα τους Μακεδόνες να ρίχνονται με φιλοτιμία κατόπι του: τους είδα ν' ανεβαίνουν τ'ε πόγκρεμο φ'υδι κ' είδα τες λόγχιες να σταυρόνεται, τα σπαθ'ια ν' ανεμίζονται, τ'άλλα άφρισμένα να καταπατούν ανθρώπινα κερμιά, να ρέει ένας άληθινός τράφος αίματου κοκινίζοντας του Γρανικου τ'ε νερά: έκουσα τή χλαλή του κόσμου, τήν λαγή τ'ων αρμάτων, τ'ε χλημηντρίσματα των άλόγων, ένα φοβερό ανακάτωμα, μ'ε συντρίμωση αίματερη άκολουθησε: και προς τ'ε πόγιομα ο Κοδομανός ανεβασμένος στο βασιλικό του άμάξι, φοβισμένος, με τήν ψηλή τιάρα στο κεφάλι, κοκουλωμένος και ντυμένος με πορφυρά φορέματα επήρε τό φύγι παραδίνοντας τή

τῆ δυνάμη της. Τέλος ἀπάντησαν ἓνα πλᾶσμα ἀλλοιώτικο.

— Κικιρίκο! Τί εἶσαι σύ; ρώτησε ὁ πετεινός.
— Ἄνθρωπος, εἶπε ὁ ἄνθρωπος.
— Θέλεις δουλειά;
— Τί μπορεῖτε νὰ κάμετε;
— Ἐγὼ ξέρω πότε θὰ βρέξῃ καὶ θὰ ξαστε-
ρώσῃ. Εἴρω τῆς ὥρας τῆς νύχτας καὶ τῆς ἡμέρας.
— Καλὸς εἶσαι. Ἀξίζεις περὶ πολὺ ἀπὸ ρω-
λόγι.Κ' ἡ γυναῖκα σου τί δουλειὰ κάνει;
— Αὐγὰ.
— Ἄς ἔρθῃ κι' αὐτή. Μ' ἀρέσει γιατί, βλέπω,
ἔχει καὶ τὰ λόγια μαζωμένα. Σιχαίνομαι τῆς γλωσ-
σοῦδες.

Ἔμειναν κοντὰ του καὶ τὸν δούλευαν. Ἦταν εὐχαριστημένος ὁ ἄνθρωπος ἀπ' τῆ δουλειὰ τους. Εἶχε τῆς ὄρνιθας τ' αὐγὰ καὶ τοῦ πετεινοῦ τὰ δια-
λαλήματα. Ἦ ὄρνιθα ὅμως δὲν τὸν χώνευε. Φύλαγε
νὰ τοῦ δείξῃ τῆ δυνάμη της. Μιὰ ἡμέρα ὁ ἄνθρω-
πος χρειάστηκε ἓνα αὐγό. Πῆγε στὴ φωλιά, δὲν
ἦρε. Ἐπιασε τὴν ὄρνιθα νὰ ἰδῇ ἂν τόχε.
Πρώτη φορὰ πάθαινε ἡ ὄρνιθα τέτοιο κακὸ. Μέσ'
τὸ θυμὸ της ἦρε καὶ τῆ φωνὴ της

— Κικιρίκο! Θὰ πεθάνῃς! εἶπε.
— Τί εἶπες, μωρὴ βρωμοῦσα; ἔκμπε ὁ ἄνθρω-
πος. Πῶς λάλησες ἔτσι; Θὰ μᾶς κάμῃς τώρα καὶ τὸν
κόκκορα; Θὰ σὲ διορθώσω!

Καὶ τῆς ἔκοψε τὸ λαρύγγι. Ἀπὸ τότε, ἅμα ἡ
ὄρνιθα λαλή σὰν πετεινός, τῆ σφάζουν γιὰ νὰ δείξουν
τὸ κακὸ μάντεμα. Κ' ἔτσι ὁ πετεινός ἔμεινε χηρευά-
μενος. Ὅμως γλήγορα παρηγορήθηκε.

Αὐτὴ ἦταν ἡ μείρα τοῦ πετεινοῦ καὶ τῆς ὄρνιθας.

Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82

ΔΕΧΕΤΑΙ 3—5 Μ.

σωτηρία του στὴ γλιγοράδα τῶν κτιῶν του. Οἱ Μα-
κεδόνες τὸ νόησαν· μία καυρὴ χαρὰς, ἓνας ἀλα-
λαγγός γιὰ τὴ νίκη ἐτάραξε ἅλον τὸν ἀγέρα· μὲ ἄρ-
μὴ ἐχυθῆκαν ἀπάνου στοὺς βάρβαρους ποῦ ἔγερναν
ὅλοι μαζῇ τὲς πλάτες σκιαγμένοι καὶ δειλιασμένοι.
Ἐσκοτώθηκαν πολλοί, ὡς ποῦ τὸ βράδι ἐπλάκωσε·
καὶ οἱ Μακεδόνες κουρασμένοι ἀπὸ τῆ σφαγῆ κι' ἀπὸ
τὸν ἀγῶνα, ἐβαλθῆκαν νὰ ψάλλουν νικητήρια τραγοῦ-
δια κι' ὕμνους γιὰ τὸν Ἀλέξαντρο τὸ σαρκωμένο θεό.

Τότες μ' ἐσίμωσε ὁ Διουνοδόωρος ἀχνός καὶ λυ-
πημένος. «Ἐνίκησε» μούπε «ὁ ἐχτρός μας, Καμπάσπη.
Καινούριες δόξες, καινούριες νίκες τὸν ἀναμένουν· ἡ
Ἀσία τὸν προσκυνάει· ποῖός θὰ γδικήσῃ τῆ Θῆβα;»
Ἐτρεψε. «Ἀδερφή μου» εἶπε κλαίοντας. — «Ἐσὺ
Καμπάσπη» ζακολοῦθησε μυστικὰ «ἐσὺ ποῦ σ' ἀτι-
μάζει μὲ τὰ φιλιὰ του, θυγατέρα τοῦ Ἀρχίτα, θυ-
μήσου τοὺς πρόγονούς σου τοὺς Βοιωτάρχες· πάρε τὸ
μαχαῖρι τοῦτο καὶ σφάζε τὸ νικητὴ τοῦ Κοδομανοῦ·
γράψε τὸν ἐμὰ σου μὲ χρυσὰ ψηφία· στὴν ἱστορία τῆς
πατημένης Ἑλλάδας.»

Ἄλλο λόγο δὲν ἐπρόφερε κι' ἔφυγε ἀπὸ σιμά μου
ἀφίνοντας μου τὸ μαχαῖρι. Κι' ὡς τόσο ἐρχόνταν ἡ
διαταγὴ νὰ διαδοῦμε καὶ μεις τὸ ρέμα, καὶ μ' ὀδή-
γησαν σκοτισμένην σὲ μιάν πανώρη σκηνὴ μεγάλην
σὰν παλάτι (τὴ σκηνὴ τοῦ Κοδομανοῦ), ὅπου ὁ Ἀ-

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ ἔξω-
τερικὸ φρ χρ. 10
20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στὰ κίθκια τῆς Πλατείας
Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰ-
κονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιοδρόμου (Ὁ-
φθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηρο-
δρόμου (Ὁμόνοια)στὸ καπνοπωλεῖο Μανω-
λακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια),
στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάρου.
Στὸν Πειραιά: Καπνοπωλεῖο Γ. Σηροῦ.
ὁδ. Βούβουλίνας ἀρ. 1, σιμά στὴν Τρούμπα
Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ'
εἶναι ἐνός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣ

πολύτιμος διαβάζοντας τὸ ἄρθρο μας «Κομματιὰς
ἀνάγκης» ποῦ δημοσιεύθηκε στὸ 143 φύλλο τοῦ
«Νουμὰ», μᾶς γράφει τἀκόλουθα:

«... Κατηγορεῖτε τὸ μάρμαρα-Θοδωρῆ πῶς
θέλει νὰ κάνει οικονομίαι· μὰ ὄλο τὸ Ἔθνος νομίζει
ἕνα τέτιο ἔργο θεόστολο, καὶ εἶναι πραγματικὰ, γιατί
ἀλλῶς χροακοποῦμε· ἂν ὅμως χίλιοι ὑπάλληλοι θὰ
ὑποφέρουν ἀπ' αὐτὸ, πρέπει νὰ ξέροντε πῶς τὸ
Κράτος χρέος δὲν ἔχει νὰ θρέφῃ ἀργόμισθους, κι
ἄλλος δὲ φταίει παρὰ ὁ φευτοκόντης ποῦ τοὺς διό-
ρισε. Τί χρεῖα εἶτανε νὰ κάνει καινούριους νομοῦς,
δικαστήρια, δεσποτιὰ κτλ. καὶ νὰ θρέφῃ στὴν Ἀ-
θῆνα δύομιση χιλιάδες Κορφιάτες γιὰ νὰ παίρνει ἐδῶ
στοὺς Κορφούς ὄχτῶ βουλευτάδες; Ὅποιος σκέφτε-
ται γιὰ τὸ σφέρο τοῦ Ἔθνους μας, πρέπει σήμερα

νὰ υποστηρίξει τὴν πολιτικὴ τοῦ Ντεληγιάννη, κι ἂς
ἐκαμε ἄλλοτε σφάλματα. Τώρα θὰ κάμει οικονομίαι
πολλές, θὰ ἀγοράσει ντουφέκια ἀναγκασιότατα, θὰ
κάμει μόνιμους τοὺς ὑπάλληλους. Δὲν εἶναι καὶ τὰ
τρὶα καλὰ γιὰ τὸν τόπο; Ἐκλεῖσε μόλας τὰ χαρο-
παῖγνια ποῦναι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ
κι' ἐφοβέρισε τὸ ἐδῶ Καζίνο ὅπως τοῦπρεπε. Ἄ δὲν
εἶναι ὁ Ντεληγιάννης πρωθυπουργός, θὰνεβῆ ὀπίσω
ὁ φευτοκόντης, ἄνθρωπος ποῦ ὄνειρεύθηκε νὰ κάμει
τὴν Κέρκυρα Μόντε-Κάρλιο.

Αὐτὰ μᾶς γράφει ὁ φίλος καὶ καθὼς τὰ γράφει
δὲν ἔχουμε νὰ ποῦμε τίποτα ὡσὸτὰ τὰ βρισκουμε.
Ὁ Ντεληγιάννης φέρθῃκε τίμια στὸ ζήτημα τοῦ Κα-
ζίνου καὶ πρέπει νὰ τὸν ἐγνωμονοῦν οἱ Κορφιάτες.
Ἀλλὰ κι' ἐμεῖς δὲ χτυπήσαμε στὸ ἄρθρο μας ἐκείνο
τις οικονομίαι του. Νὰ γίνωνν οικονομίαι, κανεὶς δὲ
λέει ὄχι, μὰ οικονομίαι τίμιαι καὶ λογικῆς. Νὰ κα-
ταργηθοῦν οἱ θέσεις τοῦ λούσου, κι ὄχι οἱ θέσεις τῆς
ἀνάγκης. Μὲ τὴν κατάργησιν ἐκατὸ ἡ διακόσιων
Ἐιρηνοδικεῖων δὲ σώζεται τὸ Ἔθνος, ὅταν ἄλλες
θέσεις περιτιτῆς κραιποῦνται μ' ἐλλάβεια γιὰ νὰ ἐξοι-
κονομοῦνται φίλοι τοῦ κόμματος.

Καὶ στὴν ἄλλη Ὑπουργία τοῦ ὁ Ντεληγιάννης ἐ-
καμε οικονομίαι καταργώντας τοὺς ἡμεροδείχτες τῶν
δημόσιων γραφείων καὶ τὸ πλεμὸν ποῦ ῤηχόντανε
στοὺς γάτους τῶν Ὑπουργείων, μὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη
μεριὰ ὁ ἴδιος χάλασε τὸν κόσμον νὰ ξαναγίνωνν ἐκ-
λογές—πρᾶμα ποῦ κόσμισε ὄχι λίγα στὸ Ἔθνος.

Ἐμεῖς ζητήσαμε κι ἀπὸ τὸ Ντεληγιάννη κι ἀπὸ
τοὺς ἄλλους πολιτικούς μας ἅμα σκεφτοῦνε σοβαρὰ
γιὰ οικονομίαι—ποῦ κανεὶς δὲν τὸ ἀργιέται πῶς εἶναι
ἀπαραίτητες—νὰ μεταμορφωθοῦν πρώτα πρώτα σὲ
Κρόνους, καταβροχθίζοντας τὸ ἴδιο τὸ τέκνο τους,
τὸ Κόμμα. Ὅσο μένει αὐτὸ τἀναθεματισμένο στὴ
ζωὴ κι ὅσο φροντίζουν οἱ φιλοστοργιοὶ γονεοὶ του νὰν
τὸ παχαίνωνν, κάθε οἰκονομία θὰ μᾶς φαίνεται κω-
μικὴ καὶ ἄδικη.

Καὶ στὰ ὕστερα τί σοῦ φταῖνε, κύριε, οἱ φτωχοὶ
εἰρηνοδίκες γιὰ νὰ ξεθυμάνει σ' αὐτοὺς ἡ οἰκονομικὴ
μανία σου; Ἐκεῖ ποῦ νὰ καταργήσεις ἐκατὸ Εἰρηνο-
δικεῖα, δὲν καταργεῖς καλύτερα ἐκατὸ βουλευτάδες
νᾶχεις μεγαλύτερη οἰκονομία καὶ νὰ κάνεις κι' ἓνα
πραγματικὸ καλὸ στὸν τόπο σου; Ὅλοι πρέπει νὰ
θυσιαζόμεσθε γιὰ τὸ Ἔθνος, μὰ καὶ τὸ Ἔθνος πρέ-
πει νὰ νοιάζεται ἴσα γιὰ ὅλους μας. Ὁ φευτοκόν-
της, καθὼς μᾶς γράφει ὁ φίλος, κουβάλησε στὴν
Ἀθῆνα δύομιση χιλιάδες Κορφιάτες. Μὰ κι ὁ φευ-
τοκόντης, ἂ θυμώσατε, σκεῖστανε γιὰ οικονομίαι.

δοξάρων ἡ χορδὴ, ὅταν φύγει ἡ σαίττα. Τὰ δάκρυα
ὄρραιναν τὸ ἀχνισμένο πρόσωπό της· καὶ τὰ μαλλιά
της ἐρχόνταν μοναχὰ τους στὸ μέτωπό της. Ὁ ζω-
γράφος ἐλάτρευε μὲ τὸ νοῦ του τὴν τρωφερὴ νέα καὶ
λησιμονώντας τῆς ἄλλες σκλάβες εἶπε μὲ ταπεινὴ φω-
νὴ, γλυκὰ γλυκὰ :—«Καμπάσπη, σ' ἀγάπησα.»

Ἀπτὴν τὴν στιγμὴ ἐφανερῶθηκε ὁ Ἀλέξαντρος.

Ε'.

«Σ' ἄκουσα» εἶπε μὲ σοβαρότητα κειτᾶζοντας
τὸ ζωγράφον καὶ τὸν ἐσίμωσε. Ἀλλὰ ἐσταμάτησε
μπρὸς στὴν μισοκαμωμένην εἰκόνα στατικῆς, καὶ τὴν
ἐφαντάστηκε ζετελειωμένην μ' ἀδιήγητες ὠμορφίαι,
θάμασμα γιὰ τοὺς αἰῶνες ὅλους. Ἐπειτα ἐτήραξε
καὶ τὴν σκλάβαν καὶ ἀπτὴν τὴν ὥρα τὸ ἀριστοτέρη-
μα τοῦ κάσθηκε ὠμορφότερο ἀπὸ τὴν πανώρη νέα,
γιατὶ ἐστοχάστηκε πῶς ἡ εἰκόνα παράσταται ἓναν ἄ-
σθυστον καὶ αἰώνιον τύπον ὠμορφίης, ποῦ δὲν ἐμῆλλε
νὰ γνωρίσει οὔτε χάλασμα, οὔτε γερᾶματα, οὔτε θά-
νατο. Κ' ἐπροτίμησε νὰ κατέχει τῆ ζωγραφιὰν περ-
σότερο παρὰ τὸ πρωτότυπον, ἠθέλησε νὰ δώσει δύνα-
μη τοῦ τεχνίτη γιὰ νὰ φαερῶσει τὰ πανύψηλα καὶ
κατάβαθα μυστήρια τῆς ψυχῆς του, ποῦ ὁ Ἀλέξαν-
τρος τᾶβλεπε ἢ τὰ ὑποψίαζε, θωρώντας τὸ πλατὺ

λέξαντρος μ' ἐδέχθηκε μὲ φεγγόβολα ματῖα, μ' ἐφι-
λησε καὶ μούπε μ' ἀγάπη.

«Τὸ καλύτερον βραβεῖο τοῦ πολέμου μου εἶσαι
ἐσὺ, ὦ Καμπάσπη, περισσότερο παρὰ ἡ νίκη μ' ἀρέσει
ἢ θωριά σου.»

Ἴδρος κρύος ἔτρεχε σ' ὄλο μου τὸ κορμί. Ὁ Διο-
νυσόδωρος μ' εἶχε ὑποτάξει στὴ θέλησιν του· τὰ φλο-
γερά του λόγια ἐσήμαιναν ἀκόμα σταῦτιά μου, καὶ
μοῦ φαινόταν πῶς ἡ πατρίδα μούδινε τὴν κατάρα
της. Ἡ ζωὴ δὲν ἀξίζε τίποτα γιὰ μένα· αἰστάν-
θηκα πῶς ἡ σκλαβία μού τὴν ἐμάραινε.

Στὴν ἀγκαλιὰ μου ἀποκοιμήθηκε ὁ λέοντας χορτά-
τος κίμα καὶ χορτάτος ἐρωτικῇ στιγμῇ εἶχε ἔρθει· ἡ
καρδιά μου εἶχε ἀποχτήσει ἀντίρροια γενναϊότητα. Ἐ-
πικσα τὸ μαχαῖρι. Μὰ στὸ λίγο φῶς τῆς νυχτικῆς φω-
τιᾶς εἶδα τὰ μελανὰ μάτια τοῦ ἥρωα νὰ λάμπουν κοι-
τάζοντας με· τὸ μαχαῖρι μού ξέφυγε· κι' ὁ Ἀλέξαν-
τρος μ' ἐπιασε μὲ τὸ βρᾶύ του χέρι ἀπὸ τῆ ζώσῃ,
μ' ἐσφιξε ἀπάνου του καὶ μ' ἐφίλησε λέγοντας :—
«Ἀπὸ τὸ χέρι σου γλυκός εἶνε κι' ὁ θάνατος, Καμ-
πάσπη.» Ἐγὼ ἔκλαψα.»

Ὁ Ἀπελλῆς τὴν ἐκοίταζε τρομασμένος. Ἡ ὠ-
μορφάδα της ἐφεγγε μ' ὄλη της τῆ λάμψη, σὰν ὅταν
ὁ ἥλιος μεσημεριάζει· ἓνας ἴδρος ψιλός ἐβρεχε τὸ
κορμί της καὶ τὸ στήθι της ἐλάγκευε, ὅπως τῶν

Ποῖος μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ βεβαιώσει πὼς κι ὁ Ντεληγιάννης δὲν ἔχει κουβαλήσει ἐδῶ ἄλλους τόσους Γορτύνιους;

Πὼς εἶναι πὺρ νοικοκυρίαση ἢ πολιτικὴ τοῦ Ντεληγιάννη ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τοῦ Θεοτόκη, κανεὶς δὲν τὰρνεῖται. Μὰ αὐτὸ δὲν ὠφελεῖ. Τὴ θέλομε τέλεια νοικοκυρίαση, γιατί μονάχα μιά τέτλια πολιτικὴ θὰ μᾶς σώσει.

ΤΙΜΑΕΙ

σταλήθεια τὴν πρωτεύουσα κι ὁλόκληρο τὸ ἔθνος μᾶς ἢ γκαρδικιὰ ὑποδοχὴ πούγινε στὴ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας.

Ὅσο κι ἂ δούλεψε ὁ Δῆμος κι ὅσο κι ἂ φρόντισαν οἱ διάφοροι ἀρμόδιοι, δὲ μπορεῖ νὰν τὰρνηθεῖ κανένας πὼς γιὰ τὴ μεγάλη ἐπιτυχία τῆς δούλεψε περισσότερο ὁ αὐτογέννητος, ὁ μονόσπρωχτος τοῦ κόσμου ἐνθουσιασμός. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ὑποδοχὴ δὲν εἶταν τυπικὴ, ἀλλὰ γκαρδικιὰ.

Ἐνα μοναχὰ μαῦρο σημάδι χαλνούσε λίγο τὴν ὁλόλευκη ἐπιτυχία τῆς ὑποδοχῆς, τὰ χρονογραφήματα τῶν ἐφημερίδων. Ἄν ἔλειπαν κι αὐτά, ἡ ὑποδοχὴ θᾶταν ὁλωσδιόλου ἀψευγάδιαστη κι ἀξία τῆς γλυκιᾶς Βασίλισσας πού γιὰ λίγες μέρες φιλοξένησε ἡ πόλη μᾶς.

Ο ΤΥΠΟΣ

ὁ ἀθηναῖκος πᾶει νὰ χρεωκοπήσει μὲ τὰ ἐξασέλιδα καὶ τὰ ὀχτωσέλιδα φύλλα του. Φανταστεῖτε σύφορά! Νὰ ζυπνήσουμε κανένα πρωὶ καὶ νὰ μάθουμε πὼς χάσαμε γιὰ πάντα τὴν «Ἐσπερινή» ἢ τὴν «Ἀθῆνες», ἢ καμιά ἄλλη ὁμοία τους ἐθνικὴ ἐφημερίδα! Προτιμότερο νὰ χάσουμε τὴ Μακεδονία, θὰ πείτε, παρὰ νὰ μᾶς βρεῖ τέτλιο ἀναπάντεχο κακό· τὸ ἴδιο λέμε κ' ἐμεῖς κ' εὐχόμεσθε ἀπὸ τὰ κατάβαρα τῆς ψυχῆς μᾶς νὰ μᾶς φυλάξει ὁ Θεὸς ἀπὸ τέτλια μεγάλη σφοδρά.

Ἄς εἶναι. Τὴν περασμένη Δευτέρα μιλήσαν ὅλοι διευθυντὲς τῶν τυπωμένων σεπτονιῶν ἀπάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ὅλοι σκούρα τὰ βλέπον τὰ πράματα κι ὅλοι τέτλια μᾶς τὰ δείξαν μὲ τὰ φωτεινότερα λόγια τους. Κιντυνεῖ ὁ τύπος! Ὁχοῦ κακό πού τὸ πάθαμε! Καὶ τέτλιος τύπος μάλιστα σὺν τὸ δικὸ μᾶς! Μόνον αὐτὸς ὁ προδότης, ὁ πωλημένος διευθυντὴς τῆς «Ἐστίας» μᾶς ἄφησε νὰ νιώσουμε μὲ τὰ μασημένα λόγια του πὼς δὲ θὰ ζημιωθεῖ τὸ

ἔθνος μὰ θὰ ὠφεληθεῖ σημαντικὰ ἂ λείψουν δύο τρεῖς ἢ καὶ περισσότερες πατριωτικὲς ἐφημερίδες, ἀπὸ κείνες μάλιστα πού τόσο περίφημα καὶ πατριωτικὰ διαχειριστήκανε τὸ Κρητικὸ ζήτημα καὶ τὰ καταφέρανε νὰ στήσουν τὸ Θέρισον σὺν ἀρματομένο Δὸν-Κιχῶτο κατάντικρυ σ' ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη.

Ὁ βρυχώμενος λέων τῆς «Ἐσπερινῆς» κ. Καρῶνης δὲν τὴν καυτηρίασε ἀκόμα τὴν προδοσία αὐτῆ τῆς «Ἐστίας» καὶ κάνει πολὺ ἄσκημα. Ἔτσι τῆς δίνει θάρρος νὰ μᾶς πῆ καμιά μέρα πὼς μερικὲς ἀπὸ τὴς ἐφημερίδες μᾶς τὰ καταφέρνουν νὰ πάντου ἰστὰ μεγάλα τους ἔξοδα μὲ ἐκβιασμούς καὶ μ' ἄλλα τέτλια ψιλογγήματα, καὶ τότε τί γινόμεσθε;

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

τὸ σημερινὸ φονοπάζαρο, μελετεῖστε το, χωνεῦτε καλά τοὺς φύλους ἀριθμούς του, κ' ἐπειτα φρεχθε νὰ μᾶς χαιρετήσετε τὸν κ. Χατζίδακι πού βγήκε τὴς προάλλες στὰ «Πάτρια» νὰ μᾶς καταγγεῖλει γιὰ προδότες γιατί, λέει, δημοσιεύοντας τὸ φονοπάζαρο δείχνουμε στοὺς ξένους... πὼς στὴν Ἑλλάδι γίνονται φόνου!

Ἄγκαλὰ κι ὁ ἴδιος ὁ Βασίλης μᾶς τὸ φώναζε μέσα στὴ Βουλὴ πὼς ἡ Κυβέρνηση του θὰ φροντίσει γιὰ τὴ δημοσία ἀσφάλεια· πού πᾶει νὰ πῆ πὼς δημοσία ἀσφάλεια δὲν ὑπάρχει κι ἂς βουρλίξουνται γιὰ τὸ ἐναντίον τὰ «Πάτρια». Οἱ ἴδιοι οἱ φονιάδες, βλέπετε, τὰ διαψεύδουν.

Ὁ «Νουμᾶς» δηλώνει πὼς τότε θὰ πᾶψει νὰ δημοσιεύει φονοπάζαρο, ὅταν πᾶψουν νὰ γίνονται καὶ φόνου. Γι' αὐτὸ δημοσιεύει ἐδῶ καὶ τὸ φονοπάζαρο πούμεινε ὄξω ἀπὸ τὸ περασμένο φύλλο.

Ἐγιναν λοιπόν, πού λέτε, τὴς περασμένες ὀχτὼ μέρες (ἀπὸ 7—14 τοῦ Ἀπρίλη) σκοτωμοὶ στὴν Ἀθήνα 1 καὶ στὸν Περαιὰ 1, λαθωμοὶ στὴν Ἀθήνα 5, (ὁ ἕνας στὴ φυλακὴ) στὸ Περαιὰ 7, στὸν Ἀγιάννη τὸ Ρέντη 1—Κλεψιὲς στὴν Ἀθήνα 6, στὸν Περαιὰ 3—καὶ μιά ἀπαγωγή στὰ Θρασύνια.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΝΕ

μερικοὶ τεμπελογανάδες τοῦ Ζαχαράτου καὶ φραγκολεβαντινοὶ τῆς Κημισσᾶς τὸ βουλευτὴ Στριφτόμπολα γιατί φοράει, λέει, φουστανέλλες καὶ γιατί μέσα στὴ Βουλὴ μιλάει ἀκόμα γιὰ τὸν Ὀθωνα.

Περασμένη μὸδα καὶ τὰ δύο, σοῦ λένε. Καὶ μὲ τὴ λογικὴ τους αὐτῆ, τὴν τόσο νόστιμη καὶ τόσο

νεωτερικὴ, ὁ Πατριὸς λεβεντόγερος καλύτερο θᾶταν νὰ καθότανε στὴν Πάτρα καὶ νὰ μὴ μᾶς ἐρχόταν ἐδῶ γιὰ βουλευτῆς. Εἶναι, βλέπετε, τόσο ἀρμονικὰ ὅλα μέσα στὴ Βουλὴ πού μοναχὰ ἡ φουστανέλλα τοῦ Στριφτόμπολα τὴ χαλναίει τὴν ἀρμονία!

Κι ὅμως ἴσα μὲ σήμερα ἀπὸ τοὺς καινούριους βουλευτάδες μόνον ὁ Στριφτόμπολας τίμησε καὶ τὴ φουστανέλλα καὶ τὴν ἐπαρχία του μέσα στὴ Βουλὴ. Μὲ τὰ λόγια πού εἶπε τὴς προάλλες, τὰ δυνατὰ, τὰ πατριωτικὰ καὶ τὰ τίμια λόγια, πού μακάρι νὰν τὰκούγανε καὶ νὰν τὸ νιώθανε ὅλοι οἱ Ρωμιοί, ἀπόδειξε πὼς ἕνας ἀπλοϊκὸς φουστανελλᾶς ἀξίζει ὅσο χιλιοὶ στενοθρακάτοι ρήτορες. Θυμήθηκε στὸ λόγο του καὶ τὰ χρόνια τοῦ Ὀθωνα. Μὰ κι αὐτὸ γιὰ τιμὴν του μπορεῖ νὰν τὸ λογαριάζει κανεὶς. Ὀθωνιστὴς εἶταν πρὶ διωχτῆ ὁ Ὀθωνας κι Ὀθωνιστὴς μένει κ' ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια. Μένει δηλαδή καρωμένος σὲ μιά ἰδέα καὶ δὲν ἔχουν ἄδικο νὰ παραξενεύονται μαζί του ὅσοι δὲν ἔχουν καμιά ἰδέα καὶ γνώμη, ἢ κι ἂν ἔχουν, ἐννοοῦν νὰν τὴν ἀλλάζουν κάθε δευτερόλεπτο.

Ἡ ΑΓΑΠΗ

Παιδάκι ὄρφανὸ παντέρημο σ' ἕνα ἀγκωνάρι περιλύπο στεκότανε ζητώντας ἀπὸ τοὺς διαβάτες ἐλεημοσύνη. Κανεὶς δὲν ἔρχετο ματιὰ σπλαγχνικὰ σὲ δαῦτο. Ὅλοι περνοῦσανε χαρούμενοι νὰ πᾶν στὴν Ἀγάτη, νὰ προσκυνήσουν, κρατώντας στὸ χέρι τὴς λαμπάδες· μονάχα αὐτὸ τὸ δύστηχο ἔκλαιγε τὴν ἐρημιά του κ' εἶπε:

— Θέ μου, γιατί μοῦ πῆρες τὴ μάνα καὶ τὸν πατέρα μου καὶ μ' ἄφησες μόνον κ' ἐρημο στὸν κόσμον; Ποῖος θὰ μὲ φροντίσει καὶ ποῖος θὰ μὲ προστατέψει; Ἀχ, νὰν τοὺς εἶχα, πὼς θᾶμοννα κ' ἐγὼ σήμερα χαρούμενο μὲ τὰ καινούρια μου ρούχα καὶ μὲ τὴ λαμπάδισσα μου στὸ χέρι!..

Κ' ἔκλαιγε, ἔκλαιγε τὸ δύστηχο, μὰ κανεὶς δὲ γύριζε νὰν τὸ κοιτάξει.

Ἐνα ἄλλο μικρὸ, σνομιλῆκό του, στεκόταν ὄρα κοντὰ του καὶ τᾶκουγε καταπιεσμένο.

— Μὴν κλαῖς, τοῦ λένε. Ἐχω μάνα καὶ πατέρα φτωχοὺς, μὰ τρέμουν γιὰ μένα καὶ δὲ θὰ μοῦ χαλάσουν τὸ χαῖρι νὰ σὲ κάνω ἀδερφοῦλη μου. Σήκω, πᾶμε σπῆτι.

Μὰ τὸ δύστηχο φοβότανε μὴν τὸ διώξουν καὶ δὲν ἤθελε νὰ πᾶει. Μὲ τὸ στανὸ τὸ πῆρε ἀπὸ τὸ

μέτωπο τοῦ ζωγράφου, τὴ θολὴ τῶν ματιῶν του λαμπράδα. Ἐνα αἰσθημα τρυφερὸ ἐπλημμύρισε τὴν καρδιὰ τοῦ ἥρωα, μιά ἀπέραντη εὐτυχία, μιά ἀδιήγητη συγκίνηση, καὶ ἐκατάλαβε πὼς ὑψηλότερη ἦταν ἡ γενναιότητα καὶ ἡ ἀγάπη παρὰ ἡ ἀντρεία, ὁ ῥόθος καὶ τὰ ἀρματομένα ἀσκήρια.

«Συμπάθησε» ἐπαρακάλεσε δακρυσιμένη ἡ Καμπάσπη· «ἔσφαλε, μὰ τίποτα δὲν ἐστάθηκε· ρώτα τὴς σκλάβας.»

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκούνησε τὸ κεφάλι καὶ τὰ μάτια του ἐπηγαينوέρονταν ἀπὸ τὴν εἰκόνα στὴν Καμπάσπη κ' ἔλαμπαν.— «Ἀπελλῆ» εἶπε σὲ λίγο «ἐτόλμησες ὅτι κανένας δὲ θὰ ἀποκοτοῦσε· πάλι πίσω δὲν ἐφοβήθηκες τὸ νικητὴ τοῦ Δαρείου καὶ μάλιστα τᾶρα τὸν ἔβρισες.»

Καὶ ὁ Ἀπελλῆς ἀποκρίθηκε ταρχυμένος, κοιτάζοντας τὴν εἰκόνα καὶ τὴν Καμπάσπη πού ἔκλαιγε μὲ δάκρυα θερμά:— «Εἶμαι παρτέτοιμος νὰ πεθᾶνω, Ἀλέξανδρε. Ἡ σκλάβα ἀφτὴ δὲν ἐφταιξε· ἀλλὰ ἀφσέ με νὰ τελειώσω τὰριστοῦργημα· εἶνε κρῖμα νὰ χάσει ὁ κόσμος καὶ τὸν Ἀπελλῆ καὶ τὸ ἔργο.»

Ἡ τέχνη σου σὲ γλυτώνει» ἀποκρίθηκε χαμογελῶντας ὁ Ἀλέξανδρος· κ' ἐθάμαζε μέσα του τὸ ζωγράφο, πού ἀτάραχος ἔβλεπε μπροστὰ του τὸ θάνατο, ἀγαπῶντας καλύτερα παρὰ τὴ ζωὴ του τὴν

τέχνη του. Κ' ἐγεννήθηκε στὴν παλληκαρία ψυχὴ του ἕνας πόθος τρισεύγερος νὰ προσπερνᾶσει τὸ ζωγράφο στὴ δύναμη τῆς ψυχῆς καὶ στὴ γενναιότητα, ἕνας πόθος νὰ θυσιάσει πολυτίμητους θησαυροὺς γιὰ τὴν τέχνη, τὸ ἴδιο του τὸ εἶναι, τὸ στεφάνι τῆς νίκης, ὅλα τέλος κι' ἀφτὴν τὴν καρδιὰ του. Συνεπαρμένος ἀπὸ τὰ φλογερά του αἰσθήματα εἶπε:— «Ἀπλοϊκὸς ἦμουν, ἀφοῦ ἐστοχάστηκα πὼς θὰ ἴδεις τὴν Καμπάσπη γυμνὴν χωρὶς νὰ τὴν λατρεύεις. Τί ἐλαγάριασε ποτὶ ἀνώτερο ἀπὸ τὴν ὡμορφιά ὁ Ἑλληγισμός ὅλος;» Κ' ἐχαμογέλασε· σὲ τοῦ ἥρωα οἱ βρισιὲς πού ὁ Δημοστίνης εἶδνε τοῦ Φίλιππου, τοῦ πατρός του, ὅλο τὸ φέρισμο τῆς σκλαβωνικῆς Ἑλλάδας πού τὸν εἶχε γιὰ βάρβαρο κατακτητὴ, γιὰ ἀλλόφυλο γίγαντα· γιὰ τύραννον ἐνοῦ λαοῦ ἀστενισμένου ἐξαιτίας τῆς ἰδανικῆς ζωῆς, τῆς ἀγάπης γιὰ τὰ γράμματα καὶ γιὰ τὴν ἀνέβρετη καλλονὴ. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀπελλῆς μπροστὰ του τᾶχε ξεστομίσει, ὅταν στανικῶς τὸν ἔφεραν στὴν παρουσία του. Μὰ ὁ ἥρωας ἐποθοῦσε ν' ἀποδείξει πὼς ἦταν Ἑλληνας καὶ ὁ ἴδιος, πὼς εἶχε γκαρδιωμένα τὰ αἰσθήματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, πὼς ἐσάρκωνε τὴν ἱστορία τῆς καὶ τὰ ἰδανικὰ ἐνοῦ Περικλή. Ἦθελε ν' ἀποδείξει τοῦ Ἀπελλῆ πὼς ἐγνώριζε τί ἀξίζει ἡ τέχνη.

Κακοφρανισμένος ἐπρόσπεσε:— «Ὁ ἐρωτας μου δὲ θᾶνε μικρὴ πλερωμὴ γιὰ τὸ ἔργο σου· σοῦ χαρίζω τὴν Καμπάσπη, δὲν ἐδούλεψες χάρισμα τὸν Ἀλέξανδρο.»

Ὁ ζωγράφος ἀνατρίχιασε. Εἶχε ὄρεξη νὰ λατρεύσει τὸ βασιλεῖα, νὰ μὴ δεχτῆ τὸ πολυτίμητο δῶρο· οἱ σκλάβες ἐκοίταζαν σαστισμένες ἢ μιά τὴν ἄλλην, καὶ ὁ ἥρωας ἀκελούθησε τὴν ὁμιλίαν του:— «Ἀλλὰ θὰ ζωγραφίσεις καὶ μένα· καὶ θὰ κρεμαστῆ ἡ εἰκόνα σου στὸ νὰὸ τῆς Ἀρτεμῆς· τᾶγαλιὰ μου τὸ γύνει ὁ Ἀλσίππος χαλκαωκτένιο, ἡ τέχνη σου ὅμως θὰ μὲ εἰκονίσει καλλίτερα. Ἀφτὴ εἶνε ἡ θελησή μου.»

Κ' ἐπειτα στρέφοντας πρὸς τὴ σκλάβαν εἶπε:— «Τᾶρα εἶσαι δικὴ του. Στὸ σπῆτι τοῦ βασιλῆα τῆς τέχνης θυμώσουν τὸν Ἀλέξανδρο πού σ' ἐλάτρευε· τὸ σπῆτρο τῆς Μακεδονίας τᾶχω λαμπρύνει μὲ πολλὰ πετράδια ἀξετίμητα, ἐσὺ ἦσουν τὸ καλλίτερο.»

(Στᾶλλο φύλλο τελειώνει)

χέρι και πήγανε σπύι του Μόλις μπήκανε μέσα, λέει χαρούμενο τῆς μάννας του:

— Νά, μάννα, σου φέρνω τοῦτο τ' ὄρφανό που ἔκλαιγε στο δρόμο. Στο φέρνω, γιατί ἤξερα πόσο θά χαρεῖς νάν το κάνω ἀδερφάνι μου.

Και τήν κοίταξε πονηρά στά μάτια, κ' ἔπρεμε μὴν τοῦ το διώξει. Σέ λίγο τῆς ξαναλέει:

— Μάννα μου, πόσο θά χαρεῖ ὁ Χριστούλης μας γιά τὸ καλό που κάνουμε!

Κι ἀπὸ τῆ χαρά του τῆς φιλοῦσε τὰ χέρια, τῆς τὰ φιλοῦσε μὲ ὅλη τὴν καρδούλα του.

Μὰ κ' ἡ μάννα του εἶταν ἄια γυναῖκα καθὼς κι ὁ πατέρας του κι ἀμέσως τὸ λούσανε, τὸ συγγύρισαν και τὸ βάσανε νὰ φάει μαζί τους. Στὴν ἐκκλησιαὸν δὲν πήγανε γιάτ' εἶχε περάσει πιά ἡ ὄρα μὰ δὲν πειράζει και στο σπύι τους, μὲ τὸ καλό που κάνανε στο φτωχὸ παιδί, γύρισε ὅλη ἡ φανίλια ἀληθινή Ἀγάπη.

K. A. T.

Η ΦΟΒΕΡΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ

Φίλτατε «Νουμά»,

Δὲ μπορεῖς νὰ φανταστῆς πόσο μᾶς ὑποχρέωσες μὲ τὸ νὰ μᾶς στείλεις τὸ φύλλο τῆς «Ἑσπερινῆς» ποῦχε τὸ φαινεῖν κι ἀστραφτερὸ ἄρθρο τοῦ κ. Π. Δημητρακόπουλου (*). (Δὲν εἶναι αὐτὸς που ἔτσι θαυμάσια μετάφρασε «Τὰς Ἐκκλησιαζούσας» τοῦ Ἀριστοφάνη μ' ἐκεῖνα τὰ ἔμορφα και μουσκοβολιστὰ λόγια; Θυμᾶμαι πόσο συγκινήθηκα πέρου τὸ καλοκαίρι, ὅταν τᾶκουα στη «Νέα Σκηνη», που μόλις μπόρεσα νὰ μείνω ὡς τὸ τέλος τῆς πρώτης πράξης). Τὸ λαμπρὸ αὐτὸ ἄρθρο γιά τούς μαλλιαρούς μὲ τὴν τρομερὴ ἀνακάλυψη τοῦ κυρίου αὐτοῦ τὸ μετάφρασα και τὸ διάβασα στοὺς συναδέρους μου συντάχτες τῆς «Ζυγαριᾶς» (Vjessy), και ποῦ νὰ σ'τὰ λέω. Πήγαμε νὰ χάσουμε τὸ νοῦ μας ἀπ' τὴ χαρά μας. Τώρα ἐπὶ τέλους θά σωθοῦμε ἀπὸ τὴ λογοκρισία, που σὲ κάθε φύλλο μᾶς σὴναι τὸ μισό, γιάτι, λέει, τᾶρθρα μας ἔχουν πάντα μέσα τους ἰδέες και γνῶμες, που ἡ Κυβέρνηση δὲν τις βρίσκει ἴδιες μὲ τις δικές της. Ἀκούς ἐκεῖ! νὰ μᾶς λέει ἐδῶ ἡ λογοκρισία, ὅτι γράφουμε ἐναντία τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐνῶ ὁ μεγάλος και σοφὸς δημοσιογράφος (εἶναι και ρεπόρτερ, νομίζω) ἀπόδειξε χωρὶς ἀντιλογία, πὼς ἡ «Ζυγαριά» βαστάει τὸ πρόγραμμα τοῦ Πανσλαβισμοῦ ἢ τὰ γέμια τῆς Ρωσικῆς Κυβέρνησης! Πάει πιά ἡ τυραννία τῆς λογοκρισίας. Ὁ σοφὸς και βαθυστόχαστος αὐτὸς κύριος μᾶς ἔσωσε! Ἐφέρετε τί κάνουμε τώρα; Ἐβάλαμε τὸ φύλλο τῆς «Ἑσπερινῆς» μέσα σὲ χρυσοῦ κορνίζα κι ὅταν ὁ λογοκρίτης δὲ θέλει νὰ μᾶς ἀφήσει κανένα ἄρθρο, τοῦ πηγαίνουμε τὸ ἄρθρο —κάδρο και τοῦ τὸ δείχνουμε· ὁ λογοκρίτης τὸ προσκυνάει (σὰ νᾶτανε κόμισμα ἢ οὐκάζιο τοῦ Τσάρου) και τὸ ἄρθρο μᾶς μπαίνει λεύτερα. Γιά τοῦτο σᾶς παρακαλεῖ πολὺ ἡ διέφρυση τῆς «Ζυγαριᾶς» νὰ εὐχαριστήσετε ἀπὸ μέρος τῆς τὸν κ. Δημητρακόπουλο γιά τὴ μεγάλη δούλεψη που τῆς ἔκανε μὲ τὴ

(*) Σημ. τοῦ «Νουμά». Τὸ Ρούσικο φιλολογικὸ περιοδικὸ «Vjessy», καθὼς θυμοῦνται οἱ ἀναγνώστες μας, δημοσίεψε μιὰ σημειωσούλα γιά τὸ δράμα «Ζωντανὸ και Πεθαμμένοι». Τὴ σημειωσούλα αὐτὴ ὁ κ. Πολυβλακῆπουλος ἢ Κουρούπης τήν παρουσίαιε στο νοῦμον κοινὸν τῆς «Ἑσπερινῆς» γιά ὀλοφάνερη ἀπόδειξη πὼς οἱ δημοτικιστὰδες εἶναι ὄργανα τῆς Πανσλαβιστικῆς προπαγάντας και πλερώνονται μὲ ρούβλια. Ἀπάνω λοιπὸν σ' αὐτὲς τις ἀνοήσιες του ἀναφέρονται και τὰ γράμμα του τιμημένου φίλου και συνεργάτη μας.

σοφὴ και τρομερὴ ἀνακάλυψη του. Αὐτὰ εἶναι ἀπὸ μέρος τῆς «Ζυγαριᾶς».

Τώρα κάνε μου τὴ χάρη, νὰκούσεις και δυὸ λόγια δικὰ μου. Δὲν ἔχω μῆτε τὴν ὄρεξη, μῆτε, πιστεύω, τὴν ἀνάγκη νὰπαντήσω τίποτα στὴν ἀκαθαρσία τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Κάθε ἄνθρωπος μὲ λίγο μυαλό και μὲ λίγη σωστὴ κρίση καταλαβαίνει ὅλη τὴν ἀστειότητα και ὅλη τὴν κουταμάρα τῆς συκοφαντίας του. Μὰ πρέπει και νὰ μολογήσω πὼς ὕστερα ἀπὸ τὰ γέλια ποῦκαμα μὲ τὰ παιδιακήσια σαλιαρίσματά του—μοῦρθανε στα μάτια και δάκρυα· δάκρυα πόνου και τῆς ἀγανάχτησης. Γιάτι κατὰ δυστυχία ὁ κύριος αὐτὸς δὲν εἶναι μονάχος. Βρίσκονται κι ἄλλοι κουτόμυαλοι που σκέφτονται ὅπως αὐτὸς, ὑπάρχουνε κι ἄλλοι ἀλαφρόμυαλοι που διαβάζουν τις τέτιες ἀνοήσιες κι ἀκόμα χειρότερο τις πιστεύουν. Ἡ δυστυχισμένη μας Ἑλλάδα! Ὁ κακόμοιρος ὁ λαὸς τῆς! Χρόνια και χρόνια τώρα τὸ λαὸν αὐτὸν τὸν γελούν, τὸν ρεζιλεύουν μὲ τις ψευτιές και τᾶεροφουσκωμένα λόγια τους οἱ τέτιοι φωνακλάδες και τυχοδιώχτες. Ἐως πότε θά ξακολουθοῦνε τὰ χάλια αὐτά; Προσίχτει! Ἡ ὄρα τῆς πλερωμῆς ζυγόνει. Ναι, ζυγόνει ἡ ὄρα που θά ζυπνήσει ἐπὶ τέλους ἡ Ρωμισοῦνη, θά ζυπνήσει ὁ λαὸς αὐτὸς, που τὸν ἔχετε ἀποκοιμήσει μὲ τὰ ψευτοῦλκα λόγια σας· και ζυπνώντας θά νιώσει γιά ποιόνε σκοπὸ και μὲ ποιά μέσα τὸν ἔχετε ἀποκοιμήσει. Και τότες θά ξεδικηθεῖ. Προσίχτε, κύριοι «Ἑσπερινοὶ» φωνακλάδες και Σα. Ἡ ἐκδίκηση θά εἶναι φοβερὴ. Μ' ἕνα κούνημα τοῦ παντοδύναμου χειροῦ του θά παστρέψει τὸ κορμί του ἀπ' ὅλες τις ἀκαθαρσίες που τοῦ κολλήσατε ἀπάνου του. Τὴν ἀπόδειξη αὐτῶν που λέω δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴ ζητήσουμε μακριά. Ἐμεῖς που ζοῦμε ἐδῶ στη Ρουσία παραστεκόμαστε σ' ἕνα τέτιο ξύπνημα γελασμένου και τεχνικὰ ἀποκοιμισμένου λαοῦ. Και καθένας μᾶς νιώθει νὰ σιμώνει πὸ κοντά του τρικυμία πουναί ἔτοιμη νὰ ξεσπάσει. Ἄς προφυλάξει ὁ Θεὸς τὴ Ρωμισοῦνη μας ἀπὸ τέτια τρικυμία: αὐτὴ εἶναι ἡ εἰλικρινότερη εὐχή μου. Μὰ ὅταν τὰ κοράκια πληθαίνουν ἀδιάκοπα τίποτα καλό δὲν προλέγεται.

Μόσκα 9 τοῦ Ἀπρίλη 1905

Δικός σου
ΜΙΧ. ΔΥΚΙΑΡΑΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικὸς συνεργάτης και μέλος τῆς συντάξης τοῦ Ρούσικου περιοδικοῦ «Vjessy».

ΣΤΟ ΒΑΠΟΡΙ

Καθόμαστε μαζωμένοι στὴν τραπεζαρία, τελειώνουμε τὸ δεῖπνο ὅλ' οἱ ἐπιβάτες τῆς πρώτης θέσης. Ἐνας λοχαγὸς—γιατρός ὕμνουσε— ξεκουμπώνοντας λιγάκι τὸ γιλέκο του κι ἀφίνοντας νὰ προβάλῃ μιὰ θαμνοστὴ κοιλιὰ—τις τελευταῖες ἀνακάλυψες και τὸ διαολεμένο—ὅπως τὸν ἔλεγε—τὸν Ἐδισον. Μαζί μας εἶταν κι ὁ σιὸρ Παντελῆς ἕνας ξεπεσμένος ἀριστοκράτης, πατριώτης μου, κοντὸς ὅσο μποροῦσε νᾶναι ἄνθρωπος, μὲ ψαλλιδισμένο μουστάκι, ἀκούγοντας μὲ θαυμασμό τις δὴγησεις τοῦ γιατροῦ χωρὶς νὰ μιλᾷ. Καθὼς τελειώσε τὸ δεῖπνο, ἡ κουβέντα ἄλλαξε. Πέσαμε στὴ θρησκεία. Ἐνας κομψὸς μεσίτης, ἀπ' τοὺς Κορφοὺς, καλοθρεμένος, γελούσε μὲ τοῦ γιατροῦ τις θεωρίες.

— Οἱ σοσιαλιστὰι σήμερα λένε πραχτικώτερα ἀπ' τὸ Χριστὸ πράματα... κάνει μὲ τὴν ξεχωριστὴ προφορά του.

Ὁ γιατρός τὸν πολέμησε μὲ παραδείγματα. Ὁ ἄλλος ἀνάφερε ἔργα και κατέληξε νὰ πῇ πὼς μιὰ καλὴ πράξη εἶναι ζήτημα καλῆς ἀνατροφῆς.

— Εἶναι κι αὐτό! μιλᾷ γιά πρώτη φορὰ ὁ σιὸρ Παντελῆς κινώντας ὡς τὸ τραπέζι τὸ κεφάλι του μισομεθυμένος και παίρνοντας τσιγάρο ἀπ' τὴν τσιγαροθήκη τοῦ γιατροῦ, που τὴν εἶχ' ἀνοικτὴ δίπλα του.

Σὲ λιγάκι ὡστόσο ἀναγκαστήκαμε νὰ τραβήχτοῦμε στὶς καμπίνες μᾶς ἀπ' τὴν ρουρτούνα. Τὸ βαπόρι κυλοῦσε σὰν παιγνίδι στα χέρια τῶν κυμάτων.

Στὸ κρεβάτι, που δὲν ἔβρισκα ὕπνον, ἕνας βαρὺς ἐριάλτης μὲ κάτεχε. Τὰ κύματα χτυπώντας μὲ ὀρμητὴ στο παραθύρι μου ξανοίγονταν σὰν ἄγριες μορφές, που μὲ κοιτοῦσαν πίσω ἀπὸ τὸ τζάμι μὲ τὰ πράσινα μάτια τους. Ἐπειτα θάρρεψα νὰ πνίγμαι μέσα σὲ σπαρχτικὲς φωνές ἀνθρώπων, ἀνοιξα τὰ μάτια μου κι ἀκούγοντας τις ἴδιες, θυμήθηκα πὼς τὸ βαπόρι ἦταν φορτωμένο ἄρνια, πουσκούζαν στὴ θαλασσοταραχὴ. Σὰν κοίταξα στο μέρος τῆς πόρτας, ποῦχ' ἀφήσει μισανοικτὰ, ἀντίκρουσα μιὰν ἀδύνατη γυναῖκα ντυμένη μαύρα ρούχα, που σάστιζαν μέσα στο σκοτάδι. Τὰ μάτια τῆς γαλανὰ, μεγάλα, μὲ κοιτοῦσαν ὀλάνοιχτα, ἐνῶ τὸ χλωμὸ τῆς πρόσωπο ἕνα χαμογέλιο ἀνάλλαγο ἄγριας χαρῆς μαρμαρώνε. Ἐνας φόβος μοῦ παράλυσε κάθε κίνηση, βλέποντας τὰ μάτια τῆς, ὡς νᾶχ μπροστά μου τὴν ἴδια τρικυμία. Ἀπὸ τὴν πλῶρη ἀκούστηκε μιὰ κτυπάνη που σήμανε δυὸ χτύπους ἀργά. Μοῦ φάνηκε πὼς κινυνέβαμε και πετάχτηκα ἀπ' τὸ κρεβάτι, σὰ νᾶθελα νὰ διώξω κάθε ἀπάτη, που ἔδνε τὸ κορμί μου.

Ἡ γυναῖκα ἀπομακρῦθηκε στο σκοτάδι μὲ πάτημα ἀργὸ σὰν ὕπνοβάτης.

Τὰ ξημερώματα βγήκα στὴν τραπεζαρία ἀκούγοντας τὸν κρότο τῆς ἄγκυρας.

Ἡ θάλασσα γαλήνεψε... Ὁ σιὸρ Παντελῆς, μπρὸς στὴν καμπίνα του, μὲ τὸ νυχτικὸ κι ἕνα πανωφόρι ριγμένο στὶς πλάτες, φώναζε τὸν καμαρότο μὲ φωνὴ πνιγμένη και κρατώντας τὸ στομάχι του.

— Ἀχ! Τὴ νύχτα πέρασα! μοῦ λέει. Τὸ κρασί...

Και μὲ ὕφος ἐμπιστευτικὸ σὰ νᾶθελε νὰ μοῦ μολογήσει τὸ τοβαρότερο μυστικὸ, μοῦ λέει, σκύβοντας σ' αὐτὴ μου:

— Ἐφέρες, ἔπια δυὸ μπουκάλια μεγάλα!

Ἐβγαλ' ἀπ' τὸ πανωφόρι του ἕνα χαρτὶ μὲ χαμομήλι, που πάντα ἔπαιρνε μαζί του, και τὸ παρέδωκε στὸν καμαρότο παραγγέλλοντας ἕνα φλυτζάνι.

Ἀναιθαίνοντας στο κατάστρωμα, εἶδα νὰ ξαπλώνεται κοιμισμένος ἀκόμα ὁ Ἐπαχτος. Κοιτοῦσα τὰ κάστρα τοῦ βουνοῦ που τὸ στεφάνωναν, τᾶζωναν, και κατεβαίνοντας ἀγκάλιαζαν ἕνα κομμάτι θάλασσας, ποῦταν ἀρασμένα δυὸ καίκια. Σπιτάκια ἀνάμεικτα ἀπὸ πορτοκαλλιές, που ξεχειλιζαν ἀπ' τὸ κάστρο, πρόβαλλαν κοιτώντας, μὲ τὰ παραθύρια τους κατὰκλειστα, τὴ θάλασσα. Τσιμουδιὰ δὲν ἀκούγονταν. Μονάχα ἕνα μεγάλο κοράκι πάνω ἀπ' τὸ κάστρο τῆς κορφῆς πετοῦσε διαγράφοντας κύκλους, ἀνήσυχο, μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὴ γῆ. Νόμιζε κανεὶς πὼς ἡ σιγὴ κείνη καρτεροῦσε κάποιο ἀντρεωμένο ξύπνημα.

Ἐφρονικὰ ἐν' ἀπὸ τὰ παραθύρια που βλέπαν στὴ θάλασσα ἀνοίχτηκε και φάνηκε μιὰ γριὰ γυναῖκα, που κινούσε ἕνα μεγάλο χρωματιστὸ μαντίλι· χαιρετώντας μιὰ βάρκα, που γλιστροῦσε ἀργά ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ κάστρου πρὸς τὸ βαπόρι. Στὴν ἄλλη ἀκρῆ οἱ λευκὲς ἀναδεύτηκαν και τὸ ψυχρὸ ἀγέρι τῆς αὐγῆς φτερούγισε σὰ νὰ ταν κοιμισμένο μὲσ' τὰ κλώνια τους. Τὸ κοράκι χάθηκε σὰ νάν τὸ τρώμαζε ἡ κίνηση π' ἄρχισε νὰ ζυπνᾷ τὸν Ἐπαχτο. Ἐνας φουστανελλᾶς ἀνέβηκε στο ἄκρο τοῦ κάστρου κοιτώντας τὸ βαπόρι, ποῦφευγεν, ἀκίνητος σὰν ἄγαλμα κι ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι στο μουράγιο. Θυμούμενος τὸ φόβο που δοκίμασα τὴ νύχτα γε-

λοῦσα μόνος μου καί κάθε ἐντύπωση πνίγονταν σέ κείνη τή γαλήνη.

Σέ μιὰ ὥρα φάνηκε στό κατάστρωμα ὁ σιὸρ Παντελής μὲ φουσκωμένα μούτρα καὶ καταπράσινας. Τὸ στομάχι του δὲν ἐνοοῦσε νὰ ἡσυχάσῃ. Τοῦφταινε τὸ βαπόρι. Κάθησε στό χεῖλο τοῦ πλοίου κρατώντας, μὲ τὰ δύο του χέρια ἀνοιχτά, τὰ σκοινιά—ὅπως ἔκανε συχνὰ ἄμα κουβέντιαζε—ἀνεβαίνοντας κάπου γιὰ νὰ κρύψῃ λίγο τὴ μικρότη τοῦ κορμιοῦ του καὶ μού ξαρηγῶνταν περιπέτειες ἀπὸ τὰ ταξίδια, ποὺκανε κάθε τόσο στὴν Ἰταλία. "Α! Τὰ Εὐρωπαϊκὰ βαπόρια ἄξιζαν τὸν κόπο!

Καθὼς μιλοῦσαμε, ἓνα γέλιο ἠχηρὸ σκορπίστηκε στό πλοῖο καὶ μιὰ γυνίκα—ἡ ἴδια, ποῦ μού παρουσιάστηκε τὴν παρασμένη νύχτα—ἀναίτηκε γλήγορα τὸ κατάστρωμα, πέρασ' ἀπ' ὀμπρός μας μὲ τὸ κεφάλι τυλιγμένο σ' ἓνα μεταξωτὸ μαῦρο κεφαλοπάκι, χλωμή, μὲ μιὰ χλωμάδα, ποῦχε τὸ ἴδιο χρῶμα μὲ τὴ σκοτεινὴ κείνη μέρα, καὶ μὲ τὰ χέρια τεντωμένα πρὸς τὴ θάλασσα, ὡς νὰ παραδίνονταν—χοῦμηξε νὰ ριχτῇ μέσα ἀφίνοντας ἓνα διαπεραστικὸ σκοῦζιμο—ὅταν ἓνας ναύτης, ποῦ βρέθηκε σιμά της, τὴν κράτησε ἀπ' τὸ μπράτσο. Κείνη, γύρισε καὶ κυλίστηκε κάτω, κρεμασμένη ἀπ' τὸ χεῖρι τοῦ ἄψυχη. Τὴν ἴδια στιγμή ἀναίτηκ' ἓνας γέρος, ποῦ δὲν εἶχαμε δὴ καθόλου στό ταξίδι, μὲ πένθος, καὶ προχώρησε ἀμίλητος καὶ μὲ βουρκωμένα μάτια πρὸς τὴ νέα. Τὴν ἐπιασ' ἀπὸ τὸ χεῖρι καὶ τὴν κάθισε κοντά του σ' ἓνα μπάγκο. Χαμήλωσε τὸ κεφάλι της καὶ κοιτοῦσε στηλωτὰ τὴ θάλασσα σ' ἓνα δρισιμένο σημεῖο, ἐνῶ στό πρόσωπό της ἓνα μικρὸ χαμόγελο πόνου χάραιζε, ὡς νὰ ἀποχωρίζονταν κάτι πολυαγαπημένο,

Ὁ γέρος κρατώντας της τὸ χεῖρι κοιτοῦσε χάρμου μὴν ἀνοίγοντας οὔτε στιγμή τὰ χεῖλη. Κάνεις δὲν τολμοῦσε νὰ τοῦς σιμῶσῃ.

"Ὅταν ρώτησα τὸ ναῦτη, ποῦ τὴν κράτησε, μ' ἀποκρίθηκε :

— Μιὰ τρελλή, τρελλή! Πνίγηκε στὴν ξενητεῖα ὁ ἄντρας της θαλασσινός. Εἶταν νεώπαντρη. Κάθε ποῦ δὴ θάλασσα κάνει πάντα ἔτσι. Ὁ γέρος εἶναι πατέρας της.

Ἀπομακρύνθηκε τρέχοντας κι ἐπρόστεσε γελώντας :

— Δὲν τὴν ἄφιναν τὴν κκομοῖρα νὰ πνιγῇ!

Νὰ ἓνα ἐπεισόδιο ἀσήμαντο ποῦ ἀληθινὰ θὰ ξεχνουῦσα, μὰ ὁ σιὸρ Παντελής κάθε φορὰ ποῦ μ' ἀπαντήσῃ τώρα στό δρόμο μου λέει:

— Θυμᾶσαι τὸ ταξίδι μας; Τὸ στομάχι μου;

"Ἐπειτα κουνᾷ τὸ χεῖρι του καὶ ξαναλέει πάντα.

— Ἄμ' ἡ τρελλή;

Λευκάδα

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΔΕΒΑΡΗΣ

Ἡ Κοινή Γνώμη

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ

Κύθιε Συντάχτη,

Προχτὲς μού δίνει ἓνας φίλος μου κάμποσα φύλλα τῆς φημερίδας σου γιὰ νὰ διαβάσω μερικά κουτσαδάκια τραγούδια, λέει. Μὰ τί νὰ κάμω, ἀδερφάκι μου, ἀνευ παρεξήγηση δὲ μού ἀρέσανε, γιατί εἶναι πολὺ μπερμπάτικα. Ἐτσι καταπῶς τὰ γράφουνε, φίλε μου καὶ ἡγαπητὴ κ. συντάχτη, εἶναι σὰ νὰ μᾶς λένε κουτσαβακουγενήδες καὶ μᾶς ξευτελίζουνε, γιατί μᾶς ἀλλάζουν τὰ λόγια μας καὶ τὸ φυσικό μας. Τάδειξα καὶ στ' ἄλλα παιδιὰ τῆς παρέας καὶ μὰ τὸν Ἅγιο Χριστὸ θύμωσαν· εἶπαν νὰ κάμουμε μιὰν ἀπο-

κήρυξη, μὰ ὕστερις ἀποφασίσαμε νὰ γράψω ἐγὼ μερικά τραγούδια μας δικὰ μας καὶ νὰ σοῦ τὰ στείλω. Λοιπὸς σοῦ στέλνω, καταπῶς συμφωνήσαμε, τρία γιὰ δείγμα κι' ἂν σοῦ ἀρέζουνε θὰ σοῦ στείλω κι' ἄλλα. Πιστεύω νὰ πῆς καὶ τοῦ λόγου σου μηδὲν παρεξήγηση καὶ νὰ τὰ δημοσιέψῃς, καὶ θὰ σοῦ εἶμαι δικός σου μέχρι θανάτου.

ΕΝΑΣ ΒΑΓΓΕΛΑΚΗΣ

1.

Παιδί εἴμ' ἐγὼ τῆς πυρκαϊᾶς
Κ' ἡ γειτονιά τὸ ξέρει
Ὅσοι τὰ βᾶναν μὲ ταμὲ
Τραβοῦσαν ὄλοι χέρι.

Μὰ τί τὰ θές; τί νὰ σ' τὰ πῶ,
Καλέ, ποῦ μ' ἔχεις κάμει
Τρεῖς καρὸ νὰ φαίνομαι
Στὸν κάθε ψευταντάμη.

Προχτὲς γιὰ σένα πρόσβαλαν
Στὸ δρόμο τάρματά μου
Μ' εἶπαν καὶ παρακούκακα
Γιὰ χάρη σου, κυρά μου.

Μὰ τὴν Παρθένα! γιὰ τὰ σὲ
Μοῦ πάτησαν τὸν κίλο
Κάποια βλαμάκια νιόβγαλτα
Χωρὶς μιλιὰ νὰ βγάλω.

Πῶς κρέμασα τὴν κάπα μου
Εἶπα νὰ λησμονήσω
Μὰ ἔτσι ποῦ φέρνεσαι, καλέ,
Πάλι δουλιὰ θάρχισω.

Ναί! μὰ τὴ Βαγγελίστρα μου
Ἀγάπησέ με λίγο
Ἡ πάλι ἀρχίζω σὲ κορμιὰ
Κουμπότρουπες νανοίγω.

2.

Ἄντὰ! βρὲ σὺ κορίτσι μας,
Ποῦ τοῦδρες τόσο νάζι;
Πατῆς τὸ σκαρινάκι σου
Κ' ἡ γῆς ὄλη τραντάζει.

Ἄντὰ! γιατί τὰ μάτια σου
Τόσο τὰ χαμηλώνεις;
Περνάς χωρὶς νὰ μᾶς κοιτᾶς
Καὶ μαχαιριὲς μᾶς δόνεις.

Ἄντὰ! ποῖὰ μάννα σ' ἔκαμε,
Καλέ, τόσο αἰμοδέρμα,
Κι ὄλους μας σὰν καπανταῆς
Νὰ μᾶς προσβλήνῃς τώρα;

Ξέρεις πῶς μπαίνουμε εὐκολα
Στὰ αἵματα, καλέ;
Ἄσε λοιπὸς τὸ νάζι σου,
Πῆς μας καὶ ποῦ δουλέ...

3.

Ἄσικης ἐγεννήθηκα
Κι ἄσικης θὰ πεθάνω,
Χάρη φιλοτιμίας μου
Τὰ τρώγω ὅσα κι ἂν βγάνω.

Τρώγω καὶ σίδερα, ἂ τὸ θές,
Καὶ σφαῖρες καταπίνω
Τέχω ἀπὸ ἀντὰμ καὶ παπαντὰμ
Τὸ αἶμά μου νὰ τὸ χύνω.

Γι' αὐτὸ μὴν κάνῃς τὸ βαρὺ
Τὴν ὥρα ποῦ περνᾶω
Παρτὸν μ' ὀποσημείωση
Δὲ σοῦ ξαναζητάω.

ΕΝΑΣ ΒΑΓΓΕΛΑΚΗΣ

Ο, ΤΙ ΕΛΕΓΕ

Κατεβάζουμε ἀπὸ σήμερα τὴν τιμὴ τῆς ΙΛΙΑ-ΔΑΣ τοῦ κ. Πάλλη σὲ ΔΥΟ δραχμὲς γιὰ νὰν τὴ διαβάσει ἔτσι ὄλος ὁ κόσμος.

— Ἡ «Διάδα» πουλιέται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά» καὶ στό κίοςκι τῆς Ὀμόνοιας.

— Στὶς Ἐπαρχίαις καὶ στὸ Ἐξωτερικὸ (ἡ τιμὴ τῆς σε χρυσὰ φράγκα) στέλνεται δίχως παραπανιστὸ ἐξοδὸ γιὰ ταχυδρομικά.

— Μιὰ σπουδαία ἀνακάλυψη ἔγινε τὴ Μεγίλη Παρασκευῇ.

— Κάποιος Ἀθηναῖος ἀερολόγιος ἀνακάλυψε πῶς ὁ οὐρανὸς μας, δηλ. ὁ οὐρανὸς τῆς Ἀττικῆς, εἶναι συγνερισμένος κάθε Μ. Παρασκευῇ γιατί, λέει, βασταῖ πένθος γιὰ τὴ σταύρωση τοῦ Χριστοῦ κτλ.

— Μ' ἄλλο λόγια ὁ κ. ἀερολόγιος ἀνακάλυψε, καὶ τὸ εἶπε μὲ σοβαρότητα χιλίων Καντηλόρων, πῶς ὁ Ἀθηναῖκος οὐρανὸς εἶναι Χριστιανὸς ἀφοῦ συγνερίζε ἀπὸ...θρησκευτικὸς λόγους.

— Μόνον ποῦ δὲ μᾶς εἶπε πῶς εἶναι κι ὁ ῥόθ οὐρανός, ἀφοῦ αὐτὸ τὸ παθαίνει κάθε Μ. Παρασκευῇ δικὴ μας κι ὄχι τὴ Μεγίλη Παρασκευῇ τῶν Καθολικῶν.

— Ἀπὸ τὴν «Ἐστία» τῆς παρασμένης Δευτέρας μαθαίνουμε πῶς οἱ Ἀλεξανδριανὲς ἐφημερίδες κατηγόρησαν τίς δημοτικὲς μεταφράσεις τοῦ Βασ. Θεάτρου γιατί, λέει, ὄλοι στὴν Ἀλεξάνδρεια εἶναι ὀπαδοὶ τῆς ὑπερκαθαρεύουσας.

— Ὅσο γιὰ τοὺς Ἀλεξανδριανούς δὲν ξέρουμε. Μὰ γιὰ τίς ἐφημερίδες τοὺς, καθὼς μᾶς εἶπε κάποιος φίλος ποῦτυχε μῆνες νὰν τίς γλεντήσῃ, εἶναι ὄλες στὴν ὑπερκαθαρεύουσα γραμμένες...καὶ γιομάτες ἀσυνταξίαις καὶ ἀνορθογραφίαις.

— Φυσικὰ λοιπὸν δὲ μπορούσαν νὰ βροῦνε καλὴ οὔτε τὴ μεταφράση τοῦ Φζουττ οὔτε τίς ἄλλες ὑποφερτὲς μεταφράσεις τοῦ Βασίλ. Θεάτρου.

— Κάποιος ποῦ διάβασε τὰ Μεγαλοδομαδιὰτικὰ ἔθρα τοῦ φίλου κ. Παγανέλλη, εἶπε :

«Μὰ τί ἔχει αὐτὸς ὁ Χριστιανὸς μὲ τὸ Χριστὸ ποῦ τὸν ποτίζει ζῆδι καὶ χολὴ κάθε χρόνο ;»

— Ἄλλος πάλι, λαβρίνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὰ ἴδια κλαψάρικα καὶ σπαραχτικὰ ἔθρα, εἶπε :

«Ὁ κ. Παγανέλλης κατάντησε πιά σωστό; Ἐπι-ἀφιος θρῆνος.»

Ο ΙΔΙΟΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΛΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Ἄπο Πέμπτη σὲ Πέμπτη

Ἐπουργὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Θ. Π. Ντεληγιάννης

Στοιχωμοί. Ἀθήνα 6, Περαιᾶς 2, Ἐπαρχίαις 14.

Λαβωμοί. Ἀθήνα 50, Περαιᾶς 25, Ἐπαρχίαις 22.

Κλεψές. Ἀθήνα 12, Περαιᾶς 10.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Κ. Παπαθεοδ. Βελεστίνο. Λάβαμε τὴ συντρομὴ καὶ σὰς εὐχαριστοῦμε. Μὲ συστημένο δέμα λαβαίνετε τὰ φύλλα ἀπὸ τὸν ἀριθμ. 113 καὶ σὰς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς πληροφωρήσετε τὴν παραλαβὴ τοὺς.—κ. Ζ. Ἀργυρ. Καλαμάτα. Ἡ προθεσμία γιὰ τὸ μικρὸ μας διαγωνισμὸ τελειώνει τὴν τελευταία μέρα τοῦ Ἰουνίου, καθὼς τὸ γράψαμε τίς προάλλες. Νὰ καὶ οἱ ὄροι του, ἀφοῦ τοὺς ζητᾶτε : Δὲν πρέπει τὸ ἔθρο νὰ πιάνει περισσότερο τόπο ἀπὸ μιὰμίσση στήλη τοῦ «Νουμά» δίχως τὴν ἐπιφυλλίδα. Ὁ ὄρος αὐτὸς δὲν τηρήθηκε στὸν πρῶτο διαγωνισμὸ, μὰ τώρα θὰ τηρηθεῖ πιστά. Ἡ περιγραφή πρέπει νὰ εἶναι καλλιτεχνικὰ γραμμένη, δηλ. μὲ ὕψος καὶ μὲ λεχτικὸ ἀψεγάδιαστο, καὶ ποῦ μπορεῖ νὰ τιμηθεῖ τοὺς καλύτερους πεζοὺς τῆς δημοτικῆς. Πρέπει νὰ περιγράφονται τάντικείμενα κ' οἱ ἰδέες μὲ τίς λέξεις ποῦ τοὺς ἀνήκουνε, κι ὄχι μὲ μεταφορὲς καὶ μὲ φράσεις ποιητικῆς ὀταίριαστες, ποῦ μπορούνε νὰ εἶναι δυσωφες, μὰ νὰ μὴ πρρασταίνουεν τὸ πρᾶμα ἀληθινὰ καὶ φωτογραφικά. Τὸ βραβεῖο θὰ ναι τριάντα δραχμῆς. Γιὰ νὰ μῆπτε στὸ νόημα τοῦ διαγωνισμοῦ, διαβάστε τὴν κρίση τοῦ ἀγωνοθέτη ποῦ τυπώθηκε στὸ «Νουμά» (φύλλ. 142, σελ. 2, σελ. 3).

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ *

41.

Λαός και λαός.

Μερικοί τὸ καταλάβαινε κιάλας. Καμώνουνται ὅμως πὸς σέβονται τάχα τόσο πολὺ τὸ λαό, πού τὸν ἀσίνουσε, λέει, νὰ καλλιεργήσῃ τὴ γλῶσσα του μοναχὸς του.

Ἐπιχείρημα τῆς σοφίας, τῆς ἀμεροληψίας καὶ τῆς φρόνησης.

Ἐλευθέρου ἐπιχείρημα.

Νὰ τὴν καλλιεργήσῃ τὴ γλῶσσα του ὁ λαός. Ὡραία. Ἐμεῖς, παρακαλῶ, πού τὴν καλλιεργῶμε, μήπως δὲν εἴμαστε ἀπὸ τὸ λαό; Ἀπὸ πού νὰ βγήκαμε; Ἀπὸ πού νὰ κατεβήκαμε; Ἀπὸ τὰ σύννεφα; Ὁ λαός τὴν ἔκαμε τὴ γλῶσσα του, κάθε μέρα τὴν κάνει. Πῶς θέλετε νὰ τὴν καλλιεργήσῃ, ἔστω δὲν τὴ γράφει; Ἄμα τὴ γράψῃ, ἐννοεῖται πὸς εἴμαθε νὰ βραστῆ καὶ μιὰ πένα στὸ χέρι. Τότες γίνεται συγγραφεὺς. Συγγραφεὺς εἴμαστε νομίζω ἡμεῖς πού τὴν καλλιεργῶμε τὴ γλῶσσα, καὶ δὲν προσμένουμε νὰ καλλιεργηθῆ μοναχὴ τῆς, γράφοντας στὸ μεταξὺ τὴν καθρέβουσα. Ὅ, τι κι ἂν πῆτε, δὲ θὰ τοὺς ἀλλάξετε τοὺς νόμους τοὺς φιλολογικούς, πού εἶναι ἱστορικοὶ νόμοι καὶ δάφνοι. Ἀπὸ τοὺς πεζογράφους, ἀπὸ τοὺς ποιητάδες, ἀπὸ τοὺς συγγραφεὺς μ' ἓνα λόγο καλλιεργήθηκε παντοῦ κάθε γλῶσσα φιλολογικῆ. Ἐνὰ μονάχα νὰ βωτᾶτε ἂν ἡ γλῶσσα πού γράφουμε, ἂν ἡ γλῶσσα πού καλλιεργῶμε, ἔχει τὴ λογικὴ τῆς, ἔχει τὴ γραμματικὴ τῆς, ἔχει τὴν τέχνη καὶ τὴν ποίησίν τῆς. Ἄν τάχει ἀφτά, καλὴ, καὶ μὴ γυρέβετε ἄλλη. Μὰ δὲ σὰς ἀρέσει. Ὅριστε ἀμέσως νὰ μὴς κάμετε μιὰ τοῦ κεφαλιού σας, πού πρέπει καὶ τούτῃ νᾶχη λογικῆ, γραμματικῆ, τέχνη καὶ ποίηση. Ὅποια κι ἂν εἶναι ὅπως κι ἂν τὴ φανταστῆτε, πρέπει νᾶχη κανόνα. Ὅρος ἀπαραίτητος καὶ δὲ θὰ γλυτώσετε; ἀπὸ τὴν πρακτικὴ τὴν ἀνάγκη. Δουλέβουμε ὅλοι μας γιὰ σὰς. Σὲ συζήτηση ἐρχόμαστε, ἄλλο τίποτα. Γιατὶ νὰ μὴ φιλονικήσουμε γιὰ τὸ τάδε καὶ τὸ τάδε, φιλικά; Μὰ τὴν ἀρχὴ δὲν μπορεῖ παρά νὰ τὴν παραδεχτῆτε, κ' ἡ ἀρχὴ θέλει κανόνα, θέλει δηλαδὴ ἐνότητά, στὴ γλῶσσα καὶ στὸ ἔθνος.

Ἄμα λὲς ὅμως ἐνότητα, λὲς συνάμα καὶ γλῶσσα κοινὴ. Τὸ παλάτι μας τὸ χιτίζουμε ἀπάνω στους κανόνες τοὺς κοινούς. Καὶ δῶ ἴσως θάπαντήσουμε τίς περισσότερες δυσκολίες. Ἡ μεγαλύτερη, πού ὁ Ῥωμῖος εἶναι φοβερὰ ἐξυπνος. Ὅσα οἱ ἄλλοι λαοὶ χρειαστήκανε χρόνια κ' αἰῶνες νὰ τὰ καταφέρουνε, τοῦ λόγου του σὲ μιὰ βδομάδα καιρὸ σου τὰ σκαρώνει. Σήμερα στὴν Ἑβρώπη, δίνουνε καὶ παίρνουνε στὴ φιλολογία οἱ ντοπιολαλιές. Γράφονται, δημοσιέβονται παντοῦ σὲ δράματα, κωμωδίες, ρομάντζα. Ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία δὲ ντρέπονται τὰ *patois*, καὶ τῶρα τηλεγραφεῖα, βγήκε στὴ *Revue de Paris*, πού εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ παρισιάνικα περιοδικά, ἓνα ρομάντζο γραμμένο ἀλάκκιρο σὲ γλῶσσα ἐνὸς χωριού. (R. de P., 1er Juillet, 1905, σ. 109: Jean Erieg, C e u x de Villaré). Βλέπετε ἀμέσως τίς συνέπειες ἐφε-

ρε στὴν Ἑλλάδα τὸ φιλολογικὸ κίνημα τῆς Ἑβρώπης. Ζεματιστήκανε οἱ δασκάλοι. Φωνάζανε πρῶτα πὸς ἡ δημοτικὴ μας εἶναι *patois* καὶ δὲ γράφεται· νὰ σου ἀξάφνα πού ἡ Ἑβρώπη τὰ γράφει καὶ τὰ γαπᾶ (κ. *Moniteur orientel*, 6. Mai 1905, N. 4192, σ. 3, στ. 6. ἄρθρο μου γαλλικόν). Πήρνε ἀέρα κ' οἱ δικοὶ μας· νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, τοὺς μαζέψανε καὶ τὰ λωριά μὲ τὰ ὠραία τους τάφρατα ἰδιώματα. Λεχτικό, τυπικό, μὴς τὰ κουβαλοῦνε ὅλα στὰ δηγήματά τους. Τί λέγαμε; Βιάζεται ὁ Ῥωμῖος κι ὅλα τὰ θέλει νὰ γίνουνε ἰδιοστιγμῆς. Πρέπει ὡστόσο νὰ συλλογιστοῦμε πὸς ἡ Ἑβρώπη προτοῦ πιᾶσῃ φίλιες μὲ τίς ντοπιολαλιές τῆς, μόρφωσε γλῶσσα κοινὴ. Ἄς μορφώσουμε καὶ μεῖς· ἐπειτα κατὶ γίνεται καὶ γιὰ τὰ ντόπια. Στους Ἀπόλυτους Κανόνες μιλήσαμε γιὰ τὸ ζήτημα· δείξαμε θαρρῶ τὸ μέτρο καὶ τὸν τρόπο. Δὲ μοῦ πρέπει νὰ κατηγορῶ τοὺς δικούς μας, μήτε νὰ παραπονιόμυκι. Τοὺς παρακαλῶ μονάχα. Νὰ ξεχάσουνε λιγάκι τὴν περίφημη τὴν ζυπνάδα πού τόσες φορές καταντᾶ ἐμπόδιο σωστό, ἐπειδὴ τρέχει ὁ νοῦς μας καὶ δὲ στέκεται, ὅπου πρέπει νὰ σταθῇ. Γυρέβετε ντόπια; Τότες νὰ τὰ γράφετε χωρῖα, δίχως νὰ τὰ νακατέβετε μὲ τὰ κοινά. Ἐτσι βολέβεται καὶ τοῦτο. Δὲν ἀπομνήσκει πιά καὶ τοῦ δασκάλου κανένα ἐπιχείρημα ἐναντίο μας. Κανονικὴ καὶ κοινὴ τὴ θέλομε τὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ εἶναι μιὰ.

50.

Ἐπιχειρήματα τοῦ σκότου.

Σπουδαῖα ἐπιχειρήματα δὲν ἔχει. Ἐχει τοῦ σκότου.

Εἶναι ἀρίφνητα. Ἐνὰ μόνον νὰ ξεσηκώσουμε ἀπὸ τὰ πολλὰ.

«Ὁ λαός λ. γ. ἐν πολλοῖς ἔχασε τὴν προφορὰν τῶν δύο δασέων καὶ τὸ φθάνω προσφέρει φτάνω. Πολὺ καλὰ. Ἀλλὰ πρέπει διὰ τοῦτο νὰ θέσωμεν κανόνα ἀπαράβατον καὶ νὰ λέγωμεν ἔξαφνα τὴν «φθίσιν» — φθίσιν καὶ τὸν «φθονερὸν» — φθονερὸ; Τάχα ὁ λαός πρέπει νὰ καταδικασθῇ ἐκ τῶν προτέρων φθογγολογικῶς ἀνίκανος νὰ προσφέρῃ μιαν ἡμέραν, θηπτον ἢ βράδιον, δύο συνεχῆ δασέα;»

Γράφει κάπου κάποιος Σκότος (Ἄθινα, 7 Φλεβάρη, 1905, σ. 2, στ. 6).

Πρῶτα· φθίσιν, φθισικός, φθίνος, φθονερὸς, τὰ λέμε χίλιες φορές· τὰ λένε κ' οἱ δασκάλοι. Ὡστε βάζουνε ἴδιοι τοὺς κανόνα.

Παρατηρήστε τώρα τὸ μορφώτερο. Γιατὶ μιὰ μέρα νὰ μὴν κατορθώσῃ ὁ λαός νὰ προσφέρῃ φθ καὶ νὰ πῆ φθάνω;

Δηλαδὴ, τὴν προφορὰ φθ τὴν περνᾶ γιὰ εἶδος προβιβασμό. Νομίζει μάλιστα πὸς φθ τὸ λέγανε οἱ ἀρχαῖοι, καὶ πὸς τὸ χάλασε ὁ λαός, ἐνῶ ἴσια ἴσια τὸ χάλασανε μὲ τὸ φθ τοὺς οἱ δασκάλοι.

Τέτοια ἐπιχειρήματα, φρόνιμο νὰ τὰ φήσουμε στὸ σκοτάδι πού τὰ γέννησε.

Νὰ βαδίζουμε πρὸς τὸ φῶς ἡμεῖς. Καὶ δύσκολο δὲν εἶναι. Σὰς ἔλεγα πὸς ἡ μιστὴ γλῶσσα βασιλεύει στὶς πολιτείες. Ἴσως καὶ νὰ βασιλέβῃ σὰν τὸν ἥλιο, μὰ μὲ λιγώτερο μεγαλεῖο. Χάνεται καὶ πάει. Ἀκούστε τί λέει κ' ἡ Ἐταιρία ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, στὴν προκήρυξίν τῆς «πρὸς τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος», Ἄθινα, 1905, σ. 12· «Ἡ γνώμη ὅμως τῆς Ἐταιρείας [ἔδω μὲ ἐνστὸν τίτλο μὲ εἰ] εἶναι πὸς δλόκληρη τοῦ ἔθνους ἡ ζωὴ πνίγεται μὲ τὴν καθρέβουσα. Δι-

γλωσσία βασιλεύει τὸ ἔθνος. Μιλεῖ μὲ τὴ γλῶσσα του καὶ γράφει μιὰ γλῶσσα πού εἶναι ἡ προσωπίδα του. Ὀμιλουμένη τὴ λέγουν οἱ λογιώτατοι τὴν καθρέβουσα κι ὅμως κάθε ἄλλο εἶνε παρὰ ὀμιλουμένη (κ. τί λέει καὶ τὸ Ταξίδι μου, ἔκδ. β', σ. 5—6, γιὰ τὸν τελειόφυτο στὴν Πόλη πού μιλοῦσε δημοτικὴ καθάρια). Γιατὶ ἐκεῖνοι πού προσπαθοῦν ἀπ' τὴν κακὴ συνήθειαν νὰ τὴ μιλήσουν, ὑποφέρουν φοβερὰ γιὰ νὰ ποῦν ἓναν παρακείμενο μὲ ἀναδιπλασιασμό, ἢ γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν ὀνομαστικὴ ἀπόλυτο. Τὴ ὀμιλουμένη εἶνε τέτοια γλῶσσα, πού πρέπει νὰ κἀμὴ κανεὶς συνθετικὴ καὶ μνημονικὴ λειτουργία στὸ μυαλό του γιὰ νὰ τὴ βρῆ; Γλῶσσα πού πρέπει νὰ σκερθεῖ πολλές φορές ὠρα πολλή, γιὰ νὰ πῆ μιὰ φράσι καὶ μιὰ λέξι; Ὀμιλουμένη εἶνε μόνον ἡ μητρικὴ. Κι' αὐτὴ πρέπει νὰνε ἡ γραπτὴ μας γλῶσσα, αὐτὴ πού βυζάξαμε ἀπ' τὸν κόρρο τῆς μάνας.»

Ἡ Ἐταιρία ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα κάθε ἄλλο θαρρῶ παρὰ φανατικὴ—καὶ φανατισμὸ μὲ τὸν Ψυχάρη δὲν ἔχει. Νὰ ὡστόσο πού λέει ὅσα ἔλεγε στὸ Ταξίδι του κι ὁ φανατικός. Ἐρκολα, πολὺ ἐρκολα συμμορφώνονται οἱ δασκαλισμοί. Γλῶσσα μας ἡ καθρέβουσα δὲν εἶναι. Τὸ παραδέχεται κ' ἡ Ἐθνικὴ Ἐταιρία. Τὸ φθάνω, φτάνω μὴς εἶναι φυσικό. Φθίνος τὸ βωμαίικο, μάλιστα κι ὀφθαλμογιοιτρός. Κόπος δὲ χρειάζεται· κανένας γιὰ νὰ τὰ ποῦμε—καὶ γιὰ νὰ τὰ γράψουμε. Μόνον σ' ἓνα δὲ συμφωνῶ μὲ τὴν Ἐταιρία ὀλότελα· κάποιος κόπος χρειάζεται σήμερα σὲ μερικούς γιὰ νὰ γράψουνε, κάποιος καὶ γιὰ νὰ μιλήσουνε τὴν ἀκέραια δημοτικὴ, καὶ ὁ κόπος χρειάζεται, γιατί δὲ μελετήσαμε ἀρκετὰ τοὺς νόμους τῆς ἐθνικῆς. Νὰ μὴν τὰ μασοῦμε, μπορεῖ νὰ μὴν τοὺς πρόσεξε ὅπως ἔπρεπε ἡ Ἐταιρία, τουλάχιστο σ' ἀφτά πού ἀντιγράψαμε. Σκέψη θέλει καὶ δῶ μὰ εἶναι σκέψη πού γλήγορα βλέπει καὶ τὰ καλὰ, τὰ σίγουρα ἀποτελέσματα τῆς. Σκέψη γιὰ τὸ φυσικό, ἐνῶ ἡ ἄλλη γιὰ τὸ τεχνητὸ καὶ τὰ φταστο. Τὴ σκέψη τὴ δική μας τὴ γλυκαίνει καὶ τὴν κάνει λαορῖα λαορῖα ἢ καθάρια συνειδήσῃ μας. Φυτέβουμε περιθόλι ὅπου ὅλα θὰ τὰ βρίσκουμε κατόπι χωρὶς κόπο. Ἐτοιμάζουμε, καθιερώνουμε γλῶσσα κανονικὴ, ἐρκολομάθητη γιὰ τὸ ἔθνος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ παιδιὰ.

Z'.

Ἡ ΚΑΘΑΡΕΒΟΥΣΑ

51.

Ἡ καθρέβουσα καὶ τὰ παιδιὰ.

Πολλοὶ ὡς τώρα δείχνανε τί ὄλεθος βγαίνει γιὰ τὸ παιδί ἀπὸ τὸ σημερινὸ μας τὸ καθρέβουσιάνικο τὸ σύστημα στὰ σχολεῖα. Ὁ Φωτιάδης, μὲ τὸ κλασσικὸ του πιὰ τὸ βιβλίον, τὸ φώναξε καὶ κάμποσους ἔπεισε, γιατί σ' ἓνα ζήτημα ὅπου τὰ εἶπανε ὅλα, κατῶρθωσε νὰ πῆ πράματα πρωτότυπα καὶ πού δὲν τὰ συλλογίστηκε κανένας (κ. Φ. Δ. Φωτιάδης, Τὸ γλωσσικὸν μας ζήτημα κ' ἡ ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννησις, Ἄθινα, Τυπογραφεῖο Ἐστία, 1902, 8ο, 406 σ.). Χρήσιμη μελέτη κ' ἡ μελέτη τοῦ κ. Ch. Audré, γιὰ τὴ δημοτικὴ ἑλληνικὴ ἐκπαίδεψιν (κ. *Revue pédagogique*, 1. 46, No 2, 15 Février, 1905, σ. 160—182. No 3, 15 Mars, σ. 265—284. *L'enseignement primaire en Grèce*). Λέει πολλὰ σωστὰ καὶ φρόνιμα γιὰ τὴ διγλωσσία· «Une

des plus sérieuses entraves qui assitent le développement de méthodes rationnelles est la diglossie... on fait appel a mémoire des enfants plutôt qu'à leur réflexion» (R. P., 15 Mars, 1905, σ. 268. κ. κ. 269). Λέει πολλά κ' ἡ *Ἐταιρία ἡ ἐθνικὴ γλώσσα*, στὴν προκήρυξή της «πρὸς τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος», σ. 4. «Τὸ παιδί διαβά- ζει στὸ σχολεῖο γαλῆ καὶ τοῦ λείει πῶς αὐτὸ θὰ πῆ γάτα. Γυρίζει σπῆτι του καὶ βλέπει τὴ γάτα ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε γάτα, ποὺ οἱ ἄλλοι τὴ φωνάζουνε γάτα. Καὶ παίζει μὲ τὴ γάτα καὶ μὲ τὸ γατάκι της, δὲν παίζει μὲ τὴν γαλῆν οὐδὲ μὲ τὸν γαλιδέα της... Ἡ Πραγματογνωσία καταντᾷ στὸ ἀντίθετο: Λεξιγλωσσία. Ἀνοίγοντες τὰ ἐλληνικὰ ἀλφαριθμητικά βλέπομε λόγια σὰν αὐτά:

... «Μαρία φέρε ἐν λεμόνιον. Εἶνε ἐπάνω εἰς τὸ βῆριον.» κτλ. κτλ. 1)

Κάμποσα εἶπα κι ἕϊδιος γιὰ τὸ ζήτημα στὴν *Bataille littéraire en Grèce* (κ. *Revue de Paris*, 1 Mars, 1901, σ. 117 κ. ἀκ., 125 κ. ἀκ.), στὸ *Ταξίδι μου* καὶ σ' ὅλα μου θαβῶ τὰ βιβλία. Λυπητέρου ποὺ μὲ τὴ διγλωσσία χωρίζεται σὲ δύο ἡ ψυχὴ, μαθαίνεται στὰ παιδιὰ τάντιθετο τῆς ἀλήθειας. Ἀπὸ κεῖ βαστοῦνε τὰ περισσότερα ἰλαττώματα τοῦ Ῥωμοῦ. Μὰ σήμερα θέλω νὰ ζητάσουμε ἂν εἶναι κίολας δυνατὸ νὰ μάθουνε τὴν καθαρὴ βουσσά τὰ παιδιὰ, ὅπως μαθαίνουνε μαζὶ της καὶ τὸ ψέμα. Τὸ ψέμα τὸ μαθαίνουνε τόντις. Δὲ μαθαίνουνε ὅμως τὴ γλώσσα ποὺ τοὺς τὸ διδάσκει

Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τί δύσκολο, τί ἀδύνατο πρᾶμα ποὺ εἶναι νὰ γίνῃ γραμματικὴ τῆς καθαρῆ βουσσας, γραμματικὴ ποὺ νὰ σταθῇ χρησιμη στὰ ἐλληνόπαιδα, ποὺ νὰ τὴ μάθουνε καὶ τὴν ἐφαρμόσουνε, πρέπει κανεὶς νὰ διαβάσῃ μιὰ πολὺ νόστιμη φυλλαδοῦλα τοῦ κ. Χ. Κυριακάτου: «*Ἐλεγχος ἐπὶ τῆς κρίσεως τῆς γραμματικῆς τῆς ὀμιλουμένης καὶ γραφομένης καθαρῆ βουσσας Ἑλληνικῆς γλώσσας, προωρισμένης διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Γ' καὶ Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὑποβληθείσης δὲ εἰς τὸν λήξαντα διαγωνισμὸν διδακτικῶν βιβλίων (1903—1904) ὑπὸ Χαράλαμπου Κυριακάτου δημοδιδασκάλου.*» 8ς, 40 σελ., καὶ σ. 40, μερομηνία καὶ χρονικὰ *Ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 7 Ἀβγούστου 1904*». Ὁ κ. Χαράλαμπος Κυριακάτος εἶναι ἕσυχος ἄθροπος: μοιάζει καὶ φίλος τῆς καθαρῆ βουσσας: ὅσο καὶ τάλαθα μάλιστα, θέλει καὶ νὰ τὴ μιλοῦνε. Τὴν ἀπλοποίησε ὅπως μπόρεσε, ἔχει καὶ κάμποση πείρα δασκαλική, τὰ συλλογίστηκε χρόνια προτοῦ παραδεχτῆ τὸν τάδε τύπο ἢ διατυπώσῃ τὸν τάδε κανόνα. Κι ὅμως ἀπιρρίχτηκε στὸ Διαγωνισμὸ, μαζὶ μ' ὅλες τίς ἄλλες, καὶ φαίνεται σὰ νὰ εἴτανε πολλές. Ἔνας ἢ δύο ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς ἀποτυχίας του εἶναι ἀριστούργημα. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ σημειώνει στὴν κρίση της, πῶς «Τὸ δηλῶν -ῶ καὶ δηλοῦμαι εἶναι τῆς ἀρχαίας» καὶ πῶς «Τὸ ὄς, ἦ, ὅ εἶναι τῆς ἀρχαίας.» (κ. σ. 19). Ὁ κ. Χ. Κυριακάτος παρατηρεῖ πολὺ ὀρθὰ (σ. 27) πῶς ἡ καθαρὴ βουσσα, ὅση καλὴ θέλησῃ κι ἂν ἔχει κανεὶς, δὲν μπορεῖ νὰ πῆ

ἀδ' ἀπὲρ πληρόναι τὸ κενόν, οὔτε πληρωνόμεθα χαράς, οὔτε δικαιώνομαι νὰ λάβω, οὔτε ἀξιῶναι διὰ τῆς αἰτήσεώς του, οὔτε ὁ μῦθος δηλῶναι κτλ.» Λοιπὸν πῶς κ' οἱ δύο τύποι, -ῶ -ῶ καὶ -ῶναι εἶναι τῆς καθαρῆ βουσσας. Πιὸ κάτω παλε (σ. 29). μὰς λείει πολὺ φρόνιμα πῶς τὴν ἀναφορικὴ ἀνωουία ὄς, τὴν ἔχει καὶ μὲ τὸ παραπάνω ἢ καθαρῆ βουσσα, κι ἀραδιάζει κάτι φρασσοῦλες μὲ τὸ ὄς, ἦ, ὄ. «Ὁ πατήρ, οὔ τὸ τέκνον... Τὸ προῖον, οὔ ἡ κατανάλωσις... Ὁ τόπος ἐν ᾧ διαμένω... Ἰυναῖκες, ὧν κί ἀρεταί» κτλ. Τὸ ὑπουργεῖο—εἴτανε τότες ὑπουργὸς ὁ κ. Στάης (κ. *Ῥω. Θε.*, σ. 28 κ. ἀκόλ.)—τὰ θέλει μὲ τὸ ὄσις ἀφτιά, δηλαδή ὁ πατήρ, οὔτινος τὸ τέκνον, ὁ τόπος ἐν ᾧτιν διαμένω, γυναικες ὧντινων αἰ ἀρεταί· ἀλήθεια, μπορεῖ νὰ τὰ θέλῃ καὶ μὲ τὸ ὄσποῖος, ἂν καὶ φαίνεται πῶς τὸ ὄσις προτιμᾷ (σ. 29). Καλὰ καλὰ δὲν τὰ ξεδιάλιζεις. Τὸ ὑπουργεῖο—εἴτανε τότες ὑπουργὸς ὁ κ. Στάης (κ. *Ῥω. Θε.*, σ. 28 κ. ἀκόλ.)—τὰ θέλει μὲ -ῶναι τὰ βήματα σὲ -ῶ -ῶ, δηλαδή ὁ ἀπὲρ πληρώνει κτλ. (κ. π. ἀπ.). Γιατί, νὰ μὴν ξεχνοῦμε πῶς εἶναι τοῦ Ὑπουργείου διαγωνισμὸς, πῶς ὑπουργὸς εἴτανε τότες ὁ κ. Στάης (κ. *Ῥω. Θε.*, σ. 28 κ. ἀκόλ.), ὁ κ. Στάης, ὄς, ὄσις, ἢ ὁ ὄσποῖος ἀποράσισε πῶς «γλωσσικὸν ζήτημα δὲν παρίσταται πρὸ ἡμῶν», ὁ κ. Στάης ὄς, ὄσις ἢ ὁ ὄσποῖος προκήρυξε πῶς οὔτε ἡ ἐπίσημος γλώσσα τῆς Ἑλλάδος, ἢ γλώσσα τοῦ Κράτους θὰ κατέλθῃ ποτε εἰς βαθμὸν τοιαύτης χυδαιότητος (ντρέπομαι γιὰ τὸν κ. Στάη ποὺ τάντιγράφω ἀφτά, μὰ τί νὰ κάμω;) ὁποῖα εἶναι ἡ γλώσσα τῶν μαλλιαρῶν ἢ τῶν λεγομένων δημοτικιστῶν» κτλ. κτλ.» (κ. *Ῥω. Θε.*, σ. 28 κ. ἀκόλ.) καὶ τῶρα εἶναι ὁ ἴδιος ὁ κ. Στάης, ὄς, ὄσις ἢ ὁ ὄσποῖος τὰ ὄς, ἦ, ὄ τὰ βρίζει ἀρχαία, καὶ καταφέβγει μάλιστα στὸ δικὸ μας τὸ χυδαῖο τὸ -ῶναι! Ἀλλοῦ παλε τὸν ξαναπιάνει ὁ φόβος τοῦ χυδαίου, ἐπειδὴ, σὲ μιὰ του φρασσοῦλα, γιὰ λόγους ποὺ τοὺς νομιζῶ ξένους στὴν ἀγάπη τῆς δημοτικῆς, ὁ καημένος ὁ κ. Χ. Κυριακάτος ἔβαλε κ' ἓνα ποῦ. «Ἐκεῖνος ποὺ λέγει τὴν ἀλήθειαν» (κ. σ. 18 καὶ σ. 24, ὅπου δικαιολογείται). Ἡ πέννα τῆς ἐπιτροπῆς δούλεψε ἀμείως. «τὸ ποῦ εἶναι χυδαῖον.»! Μὲ τὸ χυδαῖο τὸ ποῦ γλυτώνουμε ὡςτόσο ἀπὸ τὴν τριλογία ὄς, ὄσις, ὁ ὄσποῖος, γιατί ἓνα εἶναι τὸ δικὸ μας· γλυτώνουμε κι ἀπὸ τὸν κ. Στάη, ὄς, ὄσις ἢ ὁ ὄσποῖος, δηλαδή ποῦ εἴτανε τότες ὑπουργὸς (κ. *Ῥω. Θε.*, σ. 28 κ. ἀκόλ.)

Νόστιμὸ ποὺ ὁ κ. Χ. Κυριακάτος δὲν εἶναι δημοτικιστῆς, δὲν εἶναι καὶ σχολαστικὸς ἀπὸ ἀνάγκη παραδέχεται ὡς καὶ κεῖ ποὺ δὲν τῶχει ὄρεξη, τύπους ἀρχαίους (δηλῶ κτλ.) ἀπὸ ἀνάγκη παλε παραδέχεται καὶ τύπους τῆς δημοτικῆς (ποῦ) ἀπὸ ἀνάγκη προσπαθεῖ ὁ ἄθροπος νὰ τὰ κάμῃ ὅσο γίνεται πιὸ ἀπλά, γιὰ νὰ μοιάζουνε περισσότερο μὲ τὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ—ὅπως τὴν ἐννοεῖ ἐκεῖνος. Καὶ τὸ ὑπουργεῖο τί τοῦ ἀποκρίνεται; Τοῦ ἀποκρίνεται πῶς τὰ δημοτικά του εἶναι χυδαῖα ἢ πῶς τὰ καθαρῆ βουσσά νικά του εἶναι ἀρχαῖοι. Νὰ λοιπὸν Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας καὶ δημοδιδάσκαλος μὲ νοῦ καὶ πείρα ποὺ δὲ συφωνοῦνε. Τί γραμματικὴ προσμένετε νὰ βγῇ ἀπὸ τέτοιο χάος; Ἡ ἀποτυχία τοῦ κ. Χ. Κυριακάτου εἶναι ἀποτυχία τῆς καθαρῆ βουσσας ὅλης. Ἡ ἴδια δὲν ξερεῖ πῶς τὰ λείει. Θὰ μοῦ πῆτε πῶς ὁ κριτῆς, τὴν ὥρα ποὺ ἀποσκοράσισε τὸ ὄς, ζέχασε τίς φρασσοῦλες ποὺ βάζει ὁ δάσκαλος καὶ οὔ καὶ ὦν. Ἀμέ! Ἀφτὸ ἴσια ἴσια ποῦ δεῖξαμε κι ἀποδείξαμε, πῶς ἡ καθαρὴ βουσσα δὲν μπορεῖ νὰ γενικέβῃ, δὲ βλέπει τίς σειρές ἢ σειρές δὲν ἔχει, δὲν κανονίζει τὰ σύνολα,

τὰ κομματιάζει καὶ κομμάτια μονάχα κανονίζει. Ποῖος θὰ τάρνηθῃ, ἀφοῦ μιὰν ἀναφορικὴ ἀνωουμία τῆς ἀθροπιᾶς εἶναι ἀνάξια νὰ κανονίτῃ; Ὁ κ. Χ. Κυριακάτος ἀναγκάζεται (σ. 29) νὰ μὰς ζητήσῃ πῶς «μόνον ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ [τοῦ ὄς] δὲν εἰσῆχθησαν ἐν [!] τῇ καθαρῆ βουσσῇ» καὶ πῶς αἱ ὄσις εἶναι εὔχρηστος μόνον κατ' ὀνομαστικὴν ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν (εἰς ἀρσεν. καὶ θηλ. γένος) καὶ κατὰ γενικὴν ἐνικὸν (ἀρσεν. καὶ οὐδέτερον). Λοιπὸν καὶ τὰ δύο. Μὰ γιατί τάχα καὶ τὰ δύο, παρακαλοῦμε; Γιατί ἀπὸ ἀρχησιμὸ τῆς ἢ καθαρῆ βουσσα μιὰ βῆση δὲν ἔχει. Ἐχει δύο, καθὼς ἔχει καὶ δύο τύπους. Τὸ ἓνα τῆς πόδι ἐδῶ, πᾶλλο ἐκεῖ· προσπαθεῖ νὰ τὰ σμιζῇ, δὲν τὸ κατορθώνει, καὶ φυσικά, ζεῖσφοπίζει. Μεσιανὸς ὄρος ἀδύνατο νὰ βρεθῇ, πότε ἡ ἀρχαία τὴν παρατραβᾷ, πότε ἡ δημοτικὴ δὲν εἶναι γλώσσα· εἶναι διγλωσσία, καὶ διγλωσσία καμωμένη ἀπὸ δύο γραμματικῆς, δύο ἐποχῆς, ἀπὸ δύο γλώσσας καθαρῆ, διαφορετικῆς τῆ μιᾶν ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἀνοίξτε καὶ παλε τὴ φυλλαδοῦλα τοῦ κ. Χ. Κυριακάτου· θὰ δῆτε τὰ ἴδια σὲ καθε γραμματικῆ, γιατί δὲν ἀπορρίχτηκε μονάχα ἡ δική του, ἀπορρίχθηκαν ὅλες. Σὲ ὅλες θάπαντῆσετε τύπους ποὺ δὲν πρέπει κίολας νὰ τοὺς περιελοῦμε, παρὰ καλῆτερα νὰ τοὺς λυποῦμαστε, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ φτειάσῃ κι ἄλλους· θέλω λύομαι, ὁ ἔχων λύση, εἴθε νὰ ἦθελον ποιεῖσθαι, ἔσο τετριμμένος, ὡς ἔχητε λελυμένον, εἴθε νὰ ἦθελον ἔχει λύσει, δυνατὸν νὰ τιμῶμεν, νὰ λύομαι, ὅτι λύομαι (τὰ δύο ἀφτά εἶναι «ἀπαρμηφατικοὶ τύποι»), ἀκυρότερος, ἀψυχρότερος, κᾶπειτα, κᾶκείνος, ἴστυγῆς, φῶμυγῆς, λαῖλαψ, κῆς, λαλίσιερος, ὀμυφαγίσιερος (σ. 12-13). Κοιτάξτε παρακάτω καὶ τὰ μισοῦ, μισοῦσθων, μισοῦσθασαν, μισοῦσθε (σ. 14)· προσέξτε καὶ στὰ λόγια τῆς ἐπι- (σ. 12)· «θελω ἔρχεσθαι (ἢ ἔκραιφνης καθαρῆ βουσσα, λέγουσιν οἱ κ.κ. Κριταί, λέγει: θὰ ἔρχωμαι).» Ποῖος θὰ τὰ αποφασίσῃ καὶ ποῖος θὰ τὸ κρίνῃ; Ὁ νόμος ποὺ εἶναι; Πουθενά. Ἐπειδὴ μοιάζουνε, ἂν καὶ ποιητικὸ λιγάκι τὸ παράμοιασμα γιὰ τὴν καθαρῆ βουσσα, μοιάζουνε οἱ δασκάλοι μὲ κάτι δύστυχα θαλασσοπούλια, ποὺ λὲς καὶ φωλιά δὲν ἔχουνε, ποὺ ὁ ἄνεμος τὰ παραδέρνει ἀπὸ μιὰν ἄκρη τοῦ ὠκεανοῦ στὴν ἄλλη ἄκρη· ἔτσι κι ἀφτοὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς τὰ χρόνια τὰ δικὰ μας, πετοῦνε ἀναποφασιστοὶ καὶ σαστισμένοι, βλέπουν ἓνα κύμα, μιὰ στιγμὴ κάθουνται, φέβγουνε παλε, βουτοῦνε, φασέβουνε μιὰ ἐδκτικὴ, τὴ βίχουνε καὶ τούτῃ στὸ γαλὸ ἄσαρκη σὰν ποὺ εἶναι, ἀρπάζουνε στὸν κέρα κάτι γένεσα, γένεσος, δὲν τοὺς θρέφουνε ὅμως, τὰ βίχουνε καὶ δάφτα, καὶ πάνε, πάνε, πάνε, πάνε ὀλοένα, μὰ χάμα νάναπαφτοῦνε δὲ θάνταμῶσουνε πουθενά. Γ' ἀφτὸ καὶ στὶς γραμματικῆς ποὺ λέμε προσπαθοῦνε οἱ καημένοι νὰ συβιάσουνε τὰ συβιάστα, νὰ συνταϊρίζουνε τὰ συνταϊρίαχτα, τὸν ἀρχαισμὸ καὶ τὴ ζωῆ, ποὺ μὲ τὸν τρόπο τὸ δικὸ τοὺς γυρέβουνε νὰ σώσουνε μιὰ «εὐκτικὴ ἀορίστου», σοῦ τὴ φτειάουνε εἴθε νὰ ἔλυσα» (σ. 13), μιὰ «συναλοισφῆ» καὶ σοῦ χωρίζουν ἓνα «ἐγὼ φάνην» (σ. 13), μιὰ κλητικὴ, καὶ σοῦ ξεψάχουνε ἓνα μῦ, γιὰ νὰ φωνάξῃς, σὰ λάχῃ, τὸν ποντικὸ (σ. 82), πολεμοῦνε νὰ σὲ φιλέφουνε καμὶκ δίφτογγο, ἔχ! καὶ πῶς νὰ τὸ καταφέρουνε ἀφτό, ποὺ δίφτογγο θὰ ἰνομάσουνε τὸ αἰ, τὸ οἰ, τὸ εἰ, τὸ αυ, τὸ ευ— καὶ δίφτογγες δὲν εἶναι! Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Τρομερό. Ἡ ἀρχαία δὲ διδάσκεται στὴν Ἑλλάδα, χάνεται καὶ πᾶει διδάσκεται ἢ καθαρῆ βουσσα. Τὰ παιδιὰ μαθαίνουνε ἀπὸ τοὺς δασκάλους πῶς ἡ καθαρὴ βουσσα εἶναι ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ. Τὰ παιδιὰ θὰ μαθαίνουνε ὑποθέτω νὰ κλίνουνε οἱ νοῦς στὸν πλη-

1) Γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ζήτημα κ. κ. Νουμά, ἀρ. 165—166. Πῶς θὰ σωθεῖ τὸ φωματικὸ καινούργιο σύστημα· ἔχω λάβει καὶ πολλὰ γράμματα γιὰ τὸ ζήτημα, λ.χ. τὸ ἀκόλουθο ἐνὸς δασκάλου· «Ἐβγαλα τὴν ψυχὴ μου προχτὲς νὰ κάμω ἓνα μαθητῆ τῆς Γ' τάξης νὰ προφέρῃ βασιλεὺς (βασιλέφς), ἀντὶς βασιλέφς ὅπως τὸ πρόφερνε. Καὶ πόσο εἶχε δίκιο» κτλ. Δὲν ἀδειάζω, νάναφέρω κι ἄλλα ἢ δὲν μπορῶ, ἐπειδὴ συχνὰ φοβᾷται ὁ ἀνταποκριτῆς μου, μήπως τὸν καταλάβουνε, καὶ τοῦ κοστῆσῃ.

θοντικό και οι ρούς, ή να τὰ κλίνουνε και οι νόες, οι ρόες. Σώσε, Κύριε! Και θὰ τῆχουνε γιά σωπά, και οι νοί θα τούς ἔρχουνται μάλιστα σάν κάτι κομικό. Κομικό γιά βέβαιον, ἀνέτσι τὸ πῆς σήμερις. Ἄν ὅμως φανταστῆς πὼς δὲν τὸ λέγανε οἱ ἀρχαῖοι, πὼς λέγανε νόες και νοῦς (!!!), χερρότερον ἀπὸ κομικό. Βέβηλον, μὰ τὸ ναί!

52.

Γραμματικὴ τῆς καθαρῆς βούσας.

Γραμματικὴ τῆς καθαρῆς βούσας, καταστροφή τῆς ἀρχαίας. Καὶ μὴ θαρρεῖτε πὼς δὲν καταστρέφεται μῆρα τὴν ἡμέρα, γιὰ τὸ διαγωνισμό πὺ ἀναφέραμε, δὲ βραβεύτηκε τάχα καμιά γραμματικὴ ἀπὸ τὸ Ἰπουργεῖον. Ἀκούστε τί λέει ὁ κ. Χ. Κυριακάτος. «Ἐγκρίνονται γραμματικαὶ μὲ 10 σελίδας κρίσεων και 90 παρατηρήσεις σφαλμάτων ἀνηκούστων! ἄλλαι μὲ 80 και ἄλλαι μὲ 70 παρατηρήσεις σφαλμάτων, εἰς τὰ ὅποια και παιδαρικά τῶν ἐλληνικῶν σχολείων θὰ ἦτο δύσκολον νὰ περιπέσωσι. Ὁ νομίζων ὅτι λέγω ὑπερβολὰς παρακαλεῖται νὰ διεξέλθῃ τὰς κρίσεις και τὰ ἐπιχειρήματα, μὲ τὰ ὅποια θὰ μὲ διαψεύσῃ, νὰ τὰ ἀντλήσῃ ἐξ αὐτῶν και μόνον ἐξ αὐτῶν» σ. 31. Ἄς ἀφίσουμε πιά πὺ οἱ «παρατηρήσεις σφαλμάτων» θὰ εἶναι ἄλλα τόσα σφάλματα.

53.

Χυδαῖα δημοτικῆ.

Λοιπὸν ἡ γραμματικὴ τῆς καθαρῆς βούσας δὲ γίνεται. Ἡ διγλωσσία τῆς δὲ διορθώνεται. Ἡ διγλωσσία ἡ δική μας—ὅπως τὴ χτραχτηρίσαμε δηλαδὴ κι ὅπως εἶναι, γιὰ τὴν ἄλλη διγλωσσία σὲ μᾶς δὲν ὑπάρχει—ἀφτῆ, ἀμα πιάσουμε νὰ κάμουμε γραμματικὴ, διορθώνεται μοναχὴ τῆς, ἐνῶ τῆς καθαρῆς βούσας ἡ διγλωσσία ἴσια ἴσια στὴ γραμματικὴ φανερώνεται ἀκόμη τρανότερα. Ζωντανὴ διγλωσσία ἡ διγλωσσία τῆς δημοτικῆς, διγλωσσία τῆς ἴδιας ἐποχῆς, διγλωσσία σὲ μιὰ γλώσσα. Ἰσως μάλιστα πὺ ἀπάνω, ἀπὸ τὸ φόβον μου μήπως και φοβηθῶ τὴν ἀλήθεια, τὴν παράστησα τὴ διγλωσσία σάν πὺ μεγάλη ἀπὸ κείνον πὺ εἶναι. Γλώσσα κοινὴ μορφώθηκε, κι ὄχι μόνον γλώσσα κοινὴ, μὰ και κάτι ἄλλο πὺ δὲν πιστέω νὰ παρατηρήθηκε ἀκόμη και πὺ μᾶς δείχνει ὄχι μόνον πὼς ὑπάρχει κοινὴ γλώσσα, μὰ πὼς ὑπάρχει και αἴσθημα τῆς κοινῆς γλώσσας. Λέγαμε πὺ ἀπάνω γιά τὰ ῥήματα, γιά τὸ ἀθηναῖκο φοβᾶμαι και τὸ πολίτικο τὸ φοβοῦμαι· λέγαμε γιά τὸ ἀθηναῖκο ἀγαπᾶμε κι ἀγαπᾶνε, γιά τὸ πολίτικο ἀγαποῦμε κι ἀγαποῦνε. Ὅχι δὰ και τόσο πολίτικα, ἐπειδὴ γίνανε πιά ἀθηναῖκα. Τάκουε κανεὶς συχνὰ συχνὰ, μὰ σήμερον τὰ γράφουνε κίβλας ὅσοι γράφουνε δημοτικῆ. Σπάνια θάπαντῆσης τούς ἄλλους τύπους· ὡς κ' ἓνα μὴν ἐμποδιζόστε, ἀντὶς ἐμποδιζόστε, στὸν Καρκαβίτσα (Ἀχαιολόγος σ. 134) χτυπᾶ. Μερικοὶ τούς τύπους τούς πολίτικους τούς περνοῦνε μάλιστα και γιά πὺ ἐβγενικούς. Σ' ἓνα χωριὸ τῆς Χιὸς ἄκουσα κάποιονε μιὰ μέρα νὰ μοῦ λῆ πὼς τὸ μαγερεῖο εἶναι κακὴ λέξη, και ἡ κουζίνα πολὺ καλῆτερη. Τὸ λέγε ὁ ἄθροπος, γιὰ τὴν καλῆτερα στὴ Χώρα ἡ κουζίνα, ὅπου ἔτσι τὴν ξέρουνε. Μὰ τέτοια διάφορα μεταξὺ ἐβγενικῶν και πρόστυχα δὲν τὴν κάνουνε μοναχὰ στὰ χωριά, τὴν κάνουνε και στὶς πολιτεῖες. Καὶ τόντις κάποτες μπορεῖ κανεὶς στὴ γλώσσα μας νὰ ξεχωρίσῃ μιὰ χυδαῖα και μιὰ ἐβγενικὴ δημοτικῆ—

καθὼς και στὶς ἄλλες γλώσσες! Ἀφτὸ δὲν τὸ καταλάβαινε οἱ δασκάλου πὺ πάνε ἀκούραστα και συγκρίνουνε τὴν ἐθνικὴ τὴ γλώσσα μὲ κάτι χυδαῖοιμοῦς ὅπως θὰ τούς ἀκούσῃ ὁ καθένας και στὴ Γαλλία και παντοῦ. Δὲν τὸ ὑποψιάζονται πὺ εἶναι τὸ χυδαῖο και πὺ δὲν εἶναι. Τὸ ῥῆμα σκάσω, στὴ φράση πᾶω νὰ σκάσω, θὰ σκάσω ἀπὸ τὴν πλήξη, ἐγὼ τώρα τῶχω γιά χυδαῖο. Ἡ λέξη σκάση ἄλλο πρᾶμα· ἐμένα τουλάχιστον δὲ μοῦ φαίνεται χυδαῖα. Ἐννοῖται τὸ ῥῆμα, θὰ τὸ γράψω, θὰ γράψω και τὴ φράση, ἀμα θελήσω νὰ δώσω στὸ ὕφος ἡ κάποια πρόστυχη ἡ και κάποια κομικὴ χρωματιὰ· τὴ λέξη σκάση θὰ τὴ φέρω ἀλλοῦ. Κ' ἔτσι γιά κάμποσα, πὺ θὰ τὰ ξετάσουμε ἴσως πὺ ὕστερα σὲ καμιά καινούρια μελέτη, γιὰ τὴν μελῶντας τώρα γιά χυδαῖοιμοῦς τῆς δημοτικῆς, κάπου ἄλλου πῆγαινε ὁ νοῦς μου. Στὴ Μεγάλῃ δωμάτικῃ γραμματικῇ μου ἀφιερῶνω κεφάλαιο ἀλάκαιρο στὰ παθήματα τοῦ λ σὰ γίνεται ρ μὲ κάτι σύμφωνα κατοπινὰ του (ἀδελφός, ἀδερφός, κτλ.) Βλέπει κανεὶς μέσα στὴ μελέτη μου θαρρῶ γιά ποιούς λόγους ἱστορικούς και φωνολογικούς τὸ λ δὲ λέγεται ρ σὲ ὅλες τὶς λέξεις ὅπου μποροῦσε νὰλλάξῃ· βλέπει κανεὶς και ποιὸς εἶναι οἱ κοινές, πανελλήνιες ἀλλαγές, κοινές, λ.χ. μὲ κατοπινὰ β, φ, μ, ὄχι ὅμως μὲ κατοπινὰ π, τ, κ. Ἐπειδὴ φέρον δημοσιεῖσα χωριστὰ ἓνα μέρος τοῦ κεφαλαίου στὸν τόμον πὺ ἐβγαλε τὸ περασμένο τὸ Πάσκα ἡ Σκολεῖ μας, προτοῦ δημοσιεῖσῃ και διορθώνοντας τὸ χερῶγραφόν μου, πῆρα μερικούς τύπους νὰ τούς ξανακοιτάξω, νὰ δῶ καλὰ καλὰ και τὴ χρῆσιν τους, σὲ πὺ ὅσον βαθμὸν εἶναι ἢ δὲν εἶναι κοινὴ. Σκαλίζοντας ἔμαθα κάμποσα. Ἐἴτανε τότες ὁ κ. Σιώτης στὸ Παρίσι. Ῥώτησα γιά ἓνα δὺο πολίτικα και μοῦ εἶπε πὼς τὴ Χάλκη ἔξαφνα, δὲν τὴν εἶχε ποτὲ του ἀκούσει Χάρη, μὰ πὼς κάτι Φωμμαθιανές, κάτι γριές γυναῖκες τὸν μπειλῆ (τὸ γλυκό), τὸν ξέρουνε μπερῆ, πὺ ὡστόσο μὲ ρ δὲ συνηθίζεται στὴν Πόλη. Μοῦ εἶπε κ' ἓνα πὺ σὺ σημαντικόν, δηλαδὴ πὼς οἱ Χιῶτες τῆς Πόλης κάποτες—και τὸ κάποτες θέλει ἐδῶ προσοχὴ—θὰ σοῦ προφέρουνε χαρβὰ τὸ χαλβὰ, πὺ ὄλος ὁ κόσμος—ἐννοῦσε ἀγράμματους και γραμματισμένους—τὸ λέει μὲ τὸ λ.

Ἰδὺ λέξεις λοιπὸν πὺ εἶναι κ' οἱ τρεῖς τούς δημοτικῆς, γιὰ τὴν κ' ἡ Χάλκη—τόνομα τοῦ γνωστοῦ Νησιοῦ στὸ Μαρμαρᾶ—κάθε τόσο μὲ τὸ λ τῆς βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Παρατηρήστε μᾶς μάλιστα πὼς ὁ Χιῶτης στὴν πατρίδα του θὰ μιλήσῃ γιά χαρβὰ. Σὰ μιλεῖ μὲ Πολίτες, ἀλλάζει. Ὁ μπειλῆς, ὁ χαλβὰς και ἡ Χάλκη σήμερον εἶναι στὴν Πόλη κοινὴ γλώσσα. Ὁ χαρβὰς κι ὁ μπερῆς (ἔχι μπερῆς), περνοῦνε γιά τίποια. Ντόπια ὅμως και χυδαῖα, στὴν ἀντίληψιν τοῦ κοσμάκη, μοιάζουνε κάπως. Μὰ τὰ χυδαῖα τῆς δημοτικῆς, ὅπως νομίζω και τὸ δείχνω στὴ μελέτη μου (κ. Essai sur l-ρ, 331—333), εἶναι τύποι πὺ γιά λόγους φυσιολογικούς δὲν μποροῦσαν τόσο ἔφκολα νὰ νικήσουνε. Κ' ἔτσι φαίνονται σάν παλιωμένοι (μπερῆς, ἴσως και Χάρη, γιὰ τὴν πιθανὸν νὰ ὑπάρχῃ και τοῦτο μὲ ρ). Ὁ χαλβὰς ὅμως σωστός δασκαλισμὸς τῆς δημοτικῆς. Βαστοῦνε τὸ λ, ἐπειδὴ ἡ λέξη κι ὁ τούρκικος τύπος, εἴτε γιὰ τὸ μὲ λ τὸν ἀκούνε καθημερινὰ, εἴτε γιὰ τὸ ὀρθότερον τὸ νομίζουνε, καθὼς κ' ἡ καθαρῆς βούσα, φτάνει νὰ σοῦ κάμῃ τὸ τουφεκί τυφέκιον (τυφέκιον θάτανε ἡ σωστὴ ἀντιγραφή), και τῆς ἔρχεται ἀμέσως ἐβγενικό. Δὲν πιστέω, στὴ δημοτικῆ νὰ διατηρήσῃ τὸ λ ἢ ἐβγενία· πιστέω πὺ μόνον αἰτία ἡ συνήθεια. Συνήθεια περιέργη, ἀφοῦ μὲ β κατοπινόν, ἔχουμε λέξεις πὺ λ μῆτε

παραδέχονται (Ἀρβανίτης κτλ.). Δὲν πειράζει. Ἐμμενε ὁ τύπος μὲ τὸ λ στὸ χαλβὰ, και μῆτε τὸ νομίζουνε πὼς εἶναι δασκαλισμὸς· ξέρουνε μόνον πὼς ἀφτὸ λέει ὄλος ὁ κόσμος, καθὼς μοῦ τὸ μαρτυροῦσε κι ὁ κ. Σιώτης.

Ἐννοῖται πὼς και στὸ ὕφος ὑπάρχουνε χυδαῖοιμοῦς, ἀκόμη περισσότεροι μάλιστα παρὰ στὸ τυπικόν ἢ τὸ φωνολογικόν. Εἶναι λάθος πὺ συχνὰ τὸ κάνουνε, νὰ σὲ ῥωτοῦνε ἔξαφνα γιά τὴν τάδε ἢ τάδε λέξη, πὺ μοιάζει χυδαῖα ἢ πὺ εἶναι, γιὰ τὴν λέξη χυδαῖες ἔχει παντοῦ, ἂν τὴ λέξη ἀφτῆ θὰ τὴ γράψῃς. Βέβαιον, θὰ τὴ γράψω, ἀμα τὸ ὕφος, ἀμα ἡ κυριολεξία τὸ ἀπαιτοῦνε, γιὰ τὴν στὰ ἔργα τὰ φιλολογικὰ, στὰ δράματα, στὰ βουάντζα, δὲ μιλοῦνε πάντα θεοὶ ὀλύμπιοι· παίζουνε βόλο και πρόστυχα πρόσωπα. Πρέπει λοιπὸν και πρόστυχα νὰ μιλοῦνε, ἢ πρέπει ἐσὺ ὁ ψυχολόγος, μὲ τὴν τέχνη σου, νὰ φέρῃς τὴν πρόστυχη λέξη ἐκεῖ πὺ τὸ θέλει τὸ νόημα. Νὰ ποῦμε ὅμως τὴν ἀλήθεια, τὸ κάτω κάτω σάν τὸ ξετάσῃς, πρόστυχη, ἐβγενικὴ λέξη, δὲ σημαίνει τίποτις. Ἐσὺ ὁ ποιητῆς θὰ τῆς δώσῃς ἐβγενία ἢ πρόστυχαδὰ κατὰ τὸν τρόπο πὺ θὰ τὴ μεταχρηστῆς. Ἐχω ἓνα ὄραϊον, μεγάλο κι ἀνέκδοτον γράμμα τοῦ Βαλαωρίτη, πὺ μοῦ τὸ χάρισε—πολύτιμον, ἱερὸν χάρισμα—ὁ Κονεμένος. Στὸ γράμμα τοῦ ἀφτὸ δείχνει ὁ Βαλαωρίτης πὼς ἔξαφνα ἢ πὺ πρόστυχη, τί λέω; ἢ πὺ βρώμικη λέξη—ἐκεῖνη πὺ στοὺς Ἀθλοῦς τοῦ Βιχτωρ Οὐγκὸ τινάζει στὰ μούτρα τῶν ὀχτρῶν ὁ περίφρομος Καμπρόνας και πὺ ὁ Βαλαωρίτης στὸ γράμμα του τὴν ἀντιγράφει μὲ καρδιά και κάπως θυμωμένα γράμματα, γιὰ τὴν θύμωσε πιά μὲ τὸ αἰώνιον τὸ κατηγορητὸν γιά τὴν χυδαῖα τὴ δημοτικῆ—δείχνει πὼς ἔξαφνικὴ ὀμορφιά, πὼς ἀνέλπιστον ἠρωτισμὸν φανερώνει κάποτες και τὸ πὺ σιχαμένο. Τὸ δείχνει και στὴ γλώσσα πὺ περᾶ γιά μιὰν ἀπὸ τὶς πὺ ἀριστοκρατικῆς, στὴ γαλλικῆ.

Μ' ἄλλα λόγια, ὁ τι βλέπουμε στὶς ἄλλες γλώσσες, τὸ βλέπουμε και στὴ δημοτικῆ μας. Χυδαῖοιμοῦς, ἐβγενίες θάπαντῆσης και σὲ δάφτη. Ἀπὸ τούς χυδαῖοιμοῦς ἴσια ἴσια κι ἀπὸ τὶς ἐβγενίες καταλαβαίνεις πὼς μορφώθηκε γλώσσα κοινὴ—και πὼς μᾶς ἀπόμεινε σήμερον νὰ γράψουμε τὴ γραμματικὴ τῆς.

54.

Οἱ δὺο γραμματικῆς.

Μιὰ γραμματικὴ ἔχει τὸ χρέος νὰ καταλογίσῃ τὰ κοινὰ δημοτικῆ κι ὅσο τῆς εἶναι δυνατόν, νὰ γενικέσῃ, μὲ τὸ νόημα πὺ δώσαμε πὺ ἀπάνω στὸν ὄρον. Τέτοια βλέπουμε και σὲ κάθε προκομμένη γραμματικῆ τῆς ἀρχαίας, δηλαδὴ τὰ κοινὰ δημοτικῆ και τούς κανόνες τούς γενικούς, μὲ τὶς ἐξαιρέσεις ἐκεῖ πὺ βρίσκονται. Καὶ τῶρα μὲ δὺο λόγια, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλη σωτηρία. Πρέπει νὰ γίνουνε δὺο Γραμματικῆς γιά τὰ Ἑλληνοπαῖδα. Μιὰ τῆς δημοτικῆς, ὅπως εἶδαμε. ΜΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ. Ἄς εἶναι σύντομη ὅσο θέλετε, μιὰ χρειάζεται. Ἀπαραίτητη μάλιστα κι ἀπὸ σκοποῦς πρακτικούς, ἀφοῦ ἡ γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς σὲ κάθε γραμμῆ τῆς και στὴν οὐσία τῆς ὅλη, στηρίζεται ἀπάνω στὴ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας. Φυσικόν, μιὰ και εἶναι μάννα ἢ ἀρχαία τῆς σημερινῆς μας, μιὰ κι ἀποφασίσῃς στὸ τέλος τῶν τελῶν νὰ μὴν τὸ κρύφτῃς ἀφτὸ μῆτε στὸ παιδί μῆτε στὸ ἔθνος. Καὶ τόντις, γιά νὰ μάθουνε τὰ παιδιὰ τὴ γλώσσα μας

άλλως παρά μηχανές ή παπαγάλοι που συλλαβίζουν, κλίνουν και ξεστηθίζουν, σωστό να κρατή ο δάσκαλος στο ένα χέρι μια γραμματική όπου να μπορεί, σαν τύχη, ο μαθητής να κοιτάζει τον τύπο τον αρχαίο, για να καταλαβαίνει στα γεμάτα τον καινούριο. Ένω γραμματική της αρχαίας, όχι της καθαρεύουσας· έννοια γραμματική της ακέριας, της αληθινής, έννοια γραμματική καθώς έχει στην Έβρώπη, καθώς δεν έχει στην Ελλάδα καμιά. Τίποτα δεν υπάρχει που να καταστρέψει τελειωτικά την καθαρεύουσα, την κωμωδία, την άνιση παραδία που λέγεται καθαρεύουσα, τάφισκο τέρας, την καθαρεύουσα, την πατσαβούρα και την πατσαβουριασμένη, τίποτα πιά σίγουρο δεν υπάρχει από μια ελληνική γραμματική, για να την ξεπαστρέψει. Τέτοια γραμματική θα την τρέμουν οι δασκάλοι, γιατί θα σταθή έλευθρος τους, και γι' αυτό δε ζυγώνουν να μας κάμουν. Θέλουμε μια γραμματική της αρχαίας που να το λέη όρθα κοφτά εκείνο, που το φωνάζουν όλου του πολιτισμένου κόσμου οι Γραμματικές, να το λέη πως το Β, πως το Δ, πως το Γ εΐτανε άφωνα, πως είχανε την προφορά του h, του d και του g, πως η έθνική μας γλώσσα σώζει την προφορά τους στο μπεινά, στο άντρας, στο άγγίζω μια γραμματική που να το λέη πως δίφτογγες είχε η αρχαία, και τί σημαίνουν άφτες, για να το νιώση το παιδί πως δίφτογγες η καθαρεύουσα ΔΕΝ ΕΧΕΙ κ' έτσι δεν μπορεί να μιλή, με πως έχει δίφτογγες η δημοτική, που μιιάζουμε με τις αρχαίες. Θέλουμε Γραμματική που να λέη την ΑΛΗΘΕΙΑ. Καιρός είναι να τη γνωρίσουν στο τέλος τα παιδιά την άθνατη μητέρα. Έγω θα βρω πώς από την εκπαίδεσή μας άδύνατο η αρχαία να λείψη ποτέ. Φώτισε την οικουμένη, είναι και δική μας και σήμερα ακόμη στα χείλια μας βασιλεύει. Πως να μην την παραδώσουμε στα παιδιά; Πρέπει όμως να την παραδοθούμε δίχως ψέμα, για να χαρούμε στα γιομάτα την όμορφιά της. Η Γραμματική μας της αρχαίας, συνταγμένη στη δημοτική. Ούτε ρώτημα. Στην έθνική τη γλώσσα και οι δύο Γραμματικές. Μα κοντά στο νοϋ, άφου είναι Γραμματικές, όχι χάος, πως μισές δεν μπορεί να είναι μήτε λήφτερες, μήτε μιχτές, παρα πρέπει να έχουνε γενικούς, βασίμους, σταθερούς κανόνες και οι δύο.

H

ΟΙ ΦΑΝΑΤΙΚΟΙ

55.

Οι φημερίδες τους.

Βλέπετε πως από τον καιρό του Ταξιδιού ως τώρα δεν άλλαξα πολύ. Δεν άλλαξαν και τα βάζανά μου, γιατί κάμποσα υποθέτω πως έχω ακόμη να κόσω για την Απολογία. Μήπως δεν τάκούω και σήμερα; Όταν έβγαλα τη Ζωή κι Αγάπη, μια στιγμή φάνηκε σά να ήσυχασε ο τύπος ο άθναϊκος και μου είπε όσα είδατε πιά άπάνω. Μα έκαμα ένα χοντρό λάθος, άφου δημοσίεψα το τελεφταίο μου το ρομάντζο· έτυχε να διαβάσω τους στίχους του Σουρή, να κάμω άρθρο, να κάμω φιλολογική μελέτη για το Σουρή και το Ρωμύ του, να πω μέσα έννοείται και τη γνώμη μου, όχι τη γνώμη του τύπου του άθναϊκου. Άμείως ξέσπασε ο άτμος ο πόλεμος. Από τότες σωρό σωρό και καθεμέρα, ένω εξακολουθώ την Απο-

λογία, μου έρχονται οι φημερίδες από την Αθήνα. Τους έπαίνους τους αντιγράφω για τη Ζωή κι Αγάπη. Σωστό αντιγράφω και τις όμορφες τις βρισιές, μήπως και χαθώνε κατόπι τέτοια πολύτιμα ντοκουμέντα, που τα συνάζω για να καταλάβουνε οι στενοί μας, σά λυθή το ζήτημα το τί μας κόστισε. Μας κοστίζει να ξεφυλλίζουμε και τέτοιες φημερίδες. Μα τί να γίνει; Το χρέος! Μόνο να τις πιάσης κι άηδιάσεις. Λύσσα, λύσσα μονάχη. Άφρισαν οι δυστυχισμένοι. Και γιατί; Άγαπες την Ελλάδα, θυσιάζεσαι για την Αλήθεια. Τόσο τους φτάνει, για να σε πούνε προδότη. Και τί άλλο δε σου λένε; Σου λένε πως είσαι τρελλός. — «Τα λοιπά θα σάς εΐπη ο κ. Κατσαρής. Η δικαιοδοσία μου σταματά πιά της φρενολογικής επιστήμης: [=ma jurisdiction s'arrete... γαλλισμοί, όχι όμως από τους πιά φίνους] εις την όποιαν και μόνον δύναται το έργον αυτών να καταταχθή» (Α. Βλάχος «ο κορυφαίος των ελληνων λογίων», Αθήνε, 27 Γενάρη 1905). Δεν μπορούνε να με διαβάσουνε — «τώρα εις την ηλικίαν μου δεν εϊμπορώ να μάθω ξένας γλώσσας!» (ο ίδιος, ιδ. φύλλο, ιδ. άρ.). Έχω κάτι περίεργες κι άχαμνές συνήθειες· «Υπάρχουν υστερικοί, οι όποιοι φθάνουν μέχρι του να μασούν κρύφα πράγματα και θλας, όπου δεν λέγονται, ούτε γράφονται. Έρωτήσαμε περι τούτου τους ιατρούς... «ή άμυνα τότε καθίσταται ανάγκη θεραπευτική αναγομένη εις την δικαιοδοσίαν της κοινής εξεγέρσεως και διαμαρτυρίας» (χωρίς υπέρβαση, με πιθανό να είναι και τα δύο του κ. ΠωΠ, Αθήνε 26 Γενάρη, 1905). Καταστρέφουμε τη γλώσσα· «Την γνώμη των, λέγετε, έχουνε οι καταστρέφοντες το άριστούργημα της ανθρωπίνης ζωής, την ελληνικήν γλώσσαν [το άριστούργημα που γράφουνε οι φημερίδες τους];... εις την ελληνικήν καθ' όν το μέγα της συνειδήσεως δικαστήριον [ξενισμός] ήθελεν άποστρή βεβαίως, εάν διέβλεπέ που τον κίνδυνον. Κίνδυνος όμως δεν υπάρχει... ω; έχθροι είναι άνίσχυροι» (Παγανίλης «ο διαπρεπής των Αθηνών» συνεργάτης»· ι. φ., ι. άρ.). Καταστρέφουμε το έθνος. — «Οι έχθροι ημών προσπαθούν να μας χωρίσωσι από των αρχαίων Ελλήνων, να έξυπρηθήσωσι τους σκοπούς των Πανσλαυιστών, οτινας φρούττωσι [αίθ θα πη πως κάτι νοιώθουνε κι άφτα από τέλη] κατά της καθαρευούσης» (Π. Κανελλίδης, «ο παλαιμάχος των Καιρών» διεθυντής», Αθήνε 28 Γενάρη 1905). «Δε αφήσουμε πια και κάτι σκοπούς Σπαντωνήδες. De minimis graeter non curat» (Αθήνε, 29—30 Γενάρη 1905). Τι είμαστε και τί δουλειά κάνουμε; — «Η μαλλιαροσύνη είναι νόσημα υπαγομενον ουχι εις την γλωσσολογίαν αλλά εις την φρενολογίαν, πολύ καλά δε εκάματε να απευθυνθήτε και εις τους ειδικούς ιατρούς... Ο γενάρχης αυτών, ο όποιος κατ' έμέ δεν είναι ο Α ή ο Β αλλά ο περιφημος εκείνος όνος του μύθου ο όποιος έφόρεσε την λεοντήν δια να περάση ως λέων...» (Ι. Δαμβέργης, «ο σοβαρώτερος των εύφυλόγων, ο ρυθμίζων και τα ελάχιστα πράγματα, ο άφρωσθεϊς από καιρού ήδη εις την ύπερ των Πατριών Αμυνα», Αθήνε 3 Φλεβάρη, 1905). «Μόνον η σάτυρα έπρεπε να άσχοληθή περι αυτών... Αυτοί οι κύριοι, άλλο δεν έγύρευαν παρα να γνωσθή εις Αγγλίαν και Γαλλίαν, ότι λαμβάνονται και ένταύθα υπ' όψιν. Και τούτο, διότι έχουν εκ της τριαύτης διαφημίσεως ύλικόν συμφέρον, όπερ είναι και το ουσιαδες δι' αυτούς... Άνευ περιγαμνηών δεν άμείλουν την άγελάδα!... Άκόμη και η γνώμη του κ. Μιταυτσή μου φαίνεται πως ήτο περιττή, διότι οι άνθρωποι αυτοί δεν πά-

σχουν, είναι άπλώς συμφεροντολόγοι, μηδ' αυτού του Ψυχάρη εξαιρουμένου, όστις κατορθώνει με την κουβέντα που γίνεται εδώ να περνα εις το Παρίσι για γλωσσολόγος εις βάρος του Γαλλικού Ταμείου! Άλλά φαίνεται πως εδώ ήρχισαν να τον συχαίνονται και πρώτος ο φίλτατος Ζαχαρίας Παπαντωνίου μου έλεγε προχθές, πως πράγματι είναι μωρός ο έν Γαλλία γλωσσολόγος, με μια και βρέθηκε μεταξύ των δεν μπορούνε να τον άσκηρύνουν, διότι μαζί μ' αυτόν θα έπερνε κι άλλους πολλούς το σχέδιον!...» (Νικ. Λάτκαρης, «ο πανεύθυμος και γελοισκώτατος κωμωδιογράφος όμιλεί σήμερα με την ιδιάζουσαν αυτόν χάριν». (Αθήνε ο Φλεβάρη 1905). — «Ο Ψυχάρης έντελώς ξένος με την ελληνικήν γλώσσαν. Διατί παρωδεί και γελοιογραφεί το δημώδες ιδίωμα... Ο άνθρωπος είναι ξένος προς την γλώσσαν... Του λείπει το γλωσσικόν αίσθημα. Συλλαμβάνει τάς ιδέας με το γαλλικόν ένδυμα. Έπομένως γράφων μεταφράζει ή μάλλον θεματογραφεί... Κατά την αυτην στρεβλωτικήν φόρμαν θα σχηματίση αυριον το καθεστώτο εκ του καθεστώτος, όπως άλλοτε μας συνεβούλευσε, να λέγομεν: ο Παρθενός και όχι τουλάχιστον, ως το λέγει ο λαός, ο Παρθενώνας [είδαμε πιά άπάνω, πως το λέει ο λαός]. . . Το άστειον γλωσσάριον του Ψυχάρη . . . Η γλώσσα αυτή, η βιαίως και άσπλάχνως προσαρμοζόμενη εις το τυπικόν του Ψυχάρη, είναι ψευδής και άψυχος. . .» (Σκότος κ;» Αθήνε, 8 Φλεβάρη 1905). — «Το άσστημα, με το όποιον εργάζεσαι δια την δημοτικήν ο Ψυχάρη; και ο Πάλλης, το θεωρώ έντελώς αντίθετον προς την ελευθερίαν που πρέπει να έχη ένας τέτοιος άγών, αυταρχικόν, έξω από το αίσθημα και την αλήθειαν, σύστημα που κάμνει μάταιον όλον τον ειλικρινή του και βαρύν άγώνα» (Ζ. Παπαντωνίου, ι. φ., ι. άρ.). — «Η λογική των αριθμών. Ο λεγόμενος μαλλιαρισμός δεν είναι τίποτε άλλο ειμή μια προδοτική σπειρα, της όποιας ο σκοπός είναι η δια της γλώσσης διάσπασις του γένους», δίνει μάλιστα την άπόδειξη, και «Εδώ, κύριε, χύνεται χρυσός, επειδή το επιδιωκόμενον άποτέλεσμα είναι προφανώς [θεϊο πρᾶμα ένα τέτοιο επίβλημα, σά δεν ξέρεις για τί πράγματα μιλείς] η καταστροφή της έθνικής μας γλώσσης, του μόνου συγκολλητικου μέσου του Έλληνισμού δλοκλήρου, και καταλήγομεν εις το τρομερόν συμπέρασμα ότι η σπειρα των Μαλλιαρών είναι μια άντεθνική εταιρία... σήμερα δε ο Έλληνισμός, ο πατριωτικός... άς διεγερθή και με μίαν χείρα άς ξεμαλλιάση τάς άκτενίστους και πιναράς κεφαλάς, αίτινας άποτελοϋν την βάση και τον πυρήνα της άντεθνικής σπειρας των.» (Π. Νικ. Δικηγόρος, Έσπερινή, 2 Φλεβάρη 1905).

(Ακολουθεί).

Λ Α Ο Ο Σ

Στο φύλλο της περασμένης Κυριακής, σελ. 9 στήλ. 2 και 3 έμεινε κάπιο σπουδαίο τυπογραφικό λάθος που πρέπει να διορθωθεί. Δηλ. ο Malherbe δηλ. τυπώθηκε Macherle.

ΨΥΧΑΡΗΣ
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΟΥ
ΕΚΔΟΣΗ Β.

Βγήκε και πουλιέται στο Βιβλιοπωλείο της «Εστίας» δραχ. 4.